PROMETHEUS

ČASOPIS PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ A HUMANIZMUS

ČÍSLO 2/2012 INTERNETOVÉ VYDANIE

PROMETHEUS

Časopis pre občiansku spoločnosť a humanizmus

VIII. ročník

Vydáva: Spoločnosť Prometheus Bratislava, združenie

svetských humanistov, Pod Bánošom 14, 974 11 Banská Bystrica

Predseda: Roman Hradecký

Tel.: 048/4299922

E-mail: casopis.prometheus@pobox.sk

Web: http://prometheus.unas.cz/

Šéfredaktor: Matej Beňo

Redakčná rada: M. Baťala, M. Beňo, J. Horváth, R. Hradecký, L. Hubenák, F. Jedinák, B. Kvasnička, I. Poliak, Ľ. Rešovská, R. Škoda

Registračné číslo: EV 1943/08

ISSN: 1336 - 6424

Internetové vydanie

OBSAH

Na úvod 4
Cirkev a štát – svadba cirkvi so štátom 5
K sčítaniu obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 10
V máji rokovala Ústredná rada Spoločnosti Prometheus 14
Deň slovenských humanistov 2012 15
Poďakovanie Veľvyslanca humanizmu - prof. L. Hubenáka 16
Stretnutie členov bratislavského klubu 18
Čo nás drží nad vodou? 18
Diskusia s odborníkmi, či s „odporníkmi“? 19
Oravské noviny chceli okradnúť ateistov o česť 20
Občan bez výchovy k občianstvu je nikto 21
Estónsko - popredná slobodomyseľná krajina 23
Ako sa stanem tým, kto som? 25
Rozširuje sa ateizmus na úkor teizmu? 27
Väčšina Britov neverí, že boh stvoril vesmír a väčšina katolíkov v USA podporuje manželstvá homosexuálov 30
Rebelanti robia starosti Vatikánu 31
Holandská cirkev je obvinená, že kastrovala deti 32
Správy zo sveta 33
O strašidle zvanom „bojovný ateizmus“ 34
Deklarácia závislosti 39
Lekcia z božieho zákona 41
Kresťanský štátny terorizmus v Argentíne 44
Ako som sa stal ateistom 46
Pavol Paška jubiluje 47
Boj o myslenie detí – dokončenie 48
Charles-Maurice Talleyrand – veľmajster politického jezuitizmu 49
Prehľad správ za máj – jún 2012 52
Z nových kníh 56

Na úvod

Editorial

Abstract: This introductory article reflects on the contents of the current issue.

Predložené číslo nášho časopisu svoju konečnú podobu dostalo uprostred veľkých, až neznesiteľných horúčav tohto leta. V 2. štvrťroku, v priebehu ktorého sme číslo pripravovali, sme zaznamenali viac zreteľa hodných udalostí.

Patrí sem začiatok vládnutia vlády Smeru a jej vládny program. V procese jeho prípravy, rozpracovania a teraz už i realizácie, si osobitne všímame úzku spoluprácu a konsenzuálnu stratégiu spojenia Smeru s cirkvami, z ktorej by mala pre vládnu stranu vyplynúť väčšia podpora nábožensky veriacich občanov. Inak povedané, keď víťaz parlamentných volieb nenašiel koaličného partnera v rade iných parlamentných politických strán, vrátane KDH, hľadal a do istej miery ho aj našiel v cirkvách, najmä v RKC. Uvidíme, kam tento krok, ktorý sa nijako nezrovnáva s programami štandardných sociálnodemokratických strán, povedie. Všímame si to a predbežne analyzujeme na viacerých miestach tohto čísla.

Oveľa menšiu publicitu, no veľký význam, má nedávno na internete uverejnený „Otvorený list učiteliek z východného Slovenska“, ktorý napísali Erika Polgáriová a Eleonóra Liptáková, učiteľky z Dobšinej. Dve skúsené, rozhľadené, ale aj obdivuhodne odvážne a chrabré učiteľky, ktoré milujú deti, školu, svoju výchovnú a vzdelávaciu prácu na cca 20-tich stranách opisujú existujúce ťažkosti, problémy, prekážky a protivenstvá, s ktorými sa každodenne stretávajú. Jasnozrivý je napr. tento ich pohľad: “*...problémom v našich očiach je vyučovanie náboženskej výchovy na školách. Aj napriek zmluve medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní sme presvedčení, že náboženstvo je súkromnou záležitosťou každého človeka, slobodnou voľbou, svetonázorom a osobným vyznaním. A preto by mala náboženská výchova patriť do osobného života každého žiaka a jeho rodiny v oblasti súkromnej.“* V myšlienke, že *„...Je dôležité uvedomiť si nevyhnutnosť výchovy k mravnosti...“* preukázali viac školsko-politickej a pedagogickej zdatnosti, ako programoví manažéri všetkých politických strán dokopy.

Oslavu letného slnovratu si 20. júna. 2012 pripomenuli v prešovskom klube SP stretnutím jeho členov. Priatelia z Prešova priložili aj letáčik, ktorým poeticko-obrazovou formou pripomínajú tento prastarý sviatok a súčasne, pri tejto príležitosti, pozdravujú čitateľov časopisu Prometheus.

Predložené číslo má o niečo väčší rozsah, ako predchádzajúce. Prázdninové a dovolenkové dni sú na čítanie ako stvorené.

Vás, vážení čitatelia, si dovoľujeme poprosiť, aby ste svoje podnety, pripomienky a príspevky do ďalších čísel posielali aj naďalej na adresu: casopis.prometheus@pobox.sk

Matej Beňo

TÉMA ČÍSLA

Cirkev a štát – svadba cirkvi so štátom

L. Hubenák: The church and state – marriage of the two
Abstract: An abbreviated version of the 3rd part from Chapter 1 of the yet unpublished manuscript "Church and State", titled Marriage of the Church and the State by the author, L. Hubenák. The text focuses on the uniting of state and church until the birth of the Christian West.

Z historického hľadiska ďalekosiahly obrat vo vzťahu medzi cirkvou a štátom nastáva roku 313 kedy vydal Konštantín Veľký, panovník západnej časti Rímskej ríše, s Licíniom, ktorý vládol časti východnej, tzv. **Milánsky edikt**, ktorým bola kresťanom udelená náboženská sloboda. Tolerancia k náboženstvu bola povolená už Tolerančným ediktom cisára Galéria z roku 311.V tom čase už kresťania predstavovali značnú spoločenskú silu, ktorej klásť odpor nebolo politicky prezieravé. V krvavých vojnách po Diokleciánovej smrti zvíťazil nakoniec ten, kto s touto silou rátal a dokázal ju pre seba využiť - cisár Konštantín.

Konštantínovo obrátenie patrí k najvýznamnejším udalostiam v dejinách západnej civilizácie. Štvrté storočie bolo svedkom jednej z najväčších revolúcií na svete: **Rímska ríša uznala kresťanstvo**. Vtedy nastal obrat vo vzťahu medzi štátom a cirkvou. Až vtedy možno hovoriť o konfesijných vzťahoch v pravom slova zmysle.

Nová éra v dejinách kresťanstva

Milánskym ediktom zaručil cisár rovnaké práva všetkým náboženským vyznaniam, uznal kresťanstvo za jednu z foriem viery a navrátil mu všetok skonfiškovaný majetok - pozemky, modlitebne, kostoly i cintoríny. V roku 315 bol zrušený trest ukrižovaním.
V r. 321 vyhlásil cisár nedeľu za sviatok a deň pracovného pokoja. **Medzi rímskym štátom a cirkvou sa po prvý raz začala oficiálna spolupráca.** Prejavovala sa vo všetkých oblastiach.

Začína sa obdobie mohutného hospodárskeho a politického rozmachu cirkvi. Od r. 321, keď získala postavenie právnickej osoby a tým aj **spôsobilosť nadobúdať majetok** (najmä dary a odkazy), **vzrastalo bohatstvo cirkvi do nebývalých rozmerov**. Úzka spolupráca so štátnou mocou jej zabezpečovala stále rastúci vplyv. S cisárom na svojej strane získali nasledovníci Petra obrovskú moc a autoritu. Založili všeobecnú cirkev, ktorá prehlásila za zločin vlastniť knihy, ako je Tomášovo evanjelium, či Evanjelium Pravdy, ktoré sa líšili od toho z čoho sa stalo oficiálne stanovisko.

Roku 325 nastal veľký **krok k jednotnej organizácii cirkvi**. Konaním prvého všeobecného cirkevného koncilu v Nicey sa začína rad všeobecných cirkevných snemov, na ktorých boli diskutované otázky viery a prijímané akty vo veciach cirkevnej disciplíny a štruktúry. Myšlienka jednotnej cirkevnej organizácie našla svoj výraz aj v kresťanskej literatúre a náuke cirkevných „otcov". Od 4.storočia sa hlási zásada, že **príslušnosť k cirkevnej organizácii je rovnako dôležitá, ako viera v Krista**. Sv. Augustín (biskup v Hippo) v spise De civitate Dei reflektoval cirkev ako jednotnú, od štátu rozdielnu spoločnosť. Vyslovil názor, že **záležitosti cirkvi má upravovať sama cirkev**, štátu je ponechané spravovať veci svetské, ale súčasne mu pripisuje povinnosť starať sa o vieru. **Donucovacia moc prislúcha nielen štátu, ale aj cirkvi**. Politické myšlienky sv. Augustína, sa stali vedúcimi myšlienkami rímskych biskupov a ich uskutočňovanie sa dialo po stáročia, pretože v počiatkoch bolo kresťanstvo úplne závislé na rímskom štáte.

V r. 325 sa Konštantín stal jediným vládcom Rímskej ríše a v r. 330 preniesol cisársku rezidenciu z Ríma do Carihradu. Podľa niektorých autorov (napr. B. D. Ehrmana), Konštantín sa v skutočnosti nikdy neobrátil na kresťanstvo a po celý život zostal pohanom. Kresťanstvo využil ako politický prostriedok svojho vládnutia. Nicejský koncil zvolal údajne preto, aby zjednotil kresťanov tým, že ich prinúti uznať Ježiša za božskú, nie ľudskú bytosť (predtým kresťania vnímali Ježiša ako človeka). Potom Konštantín položil základy dnešnej Biblie, v ktorej sú všetky evanjeliá schválené cirkvou. **Nicejský koncil oslávil svadbu cirkvi so štátom** a dieťa, ktoré sa z nej narodilo, sa stalo érou zvanou raný alebo **temný stredovek**.

Zjednotenie štátu a cirkvi

V ďalších storočiach sa byzantský cisár, vládnuci z Konštatinopolu nad zvyškom Rímskej ríše, považoval za najbohatšieho a najmocnejšieho panovníka v stredovekej Európe. Cisár Justinián vyhlásil kresťanstvo za jedinú zákonnú vieru v rímskom cisárstve. Stanovil, že cirkev je podriadená panovníkovi. Dôležitou udalosťou sa stalo **vytvorenie Svätej rímskej ríše**. Bol to akt, ktorý posilnil kráľa i pápeža na jedno tisícročie. Cirkev a štát sa zjednotili. **Cirkev uznala božské právo kráľov, kráľ uznal právo cirkvi ustanovovať kráľa.** Vzťah rímskej cirkvi a Konštatinopolu sa zhoršil.

Do druhej polovice 4. stor. bolo **kresťanstvo** len jednou z foriem štátom uznaných vyznaní. V rokoch 379-380 však získalo v západnej i východnej časti ríše monopolné postavenie a stalo sa **jediným štátnym náboženstvom**. Štátne náboženstvo bolo považované za časť verejného života, náboženské zriadenie, za časť zriadenia štátneho. Preto mohol štát uznávať len jedno náboženstvo. Postupne ako sa ríša stávala kresťanskou, cisár chcel zasahovať do vecí cirkvi, najmä do menovania biskupov. To bol prameň sporov, ktorými boli prepletené dejiny vzťahov medzi duchovnou a politickou mocou.

Podobný vývoj badať aj vo vývoji foriem kresťanského kultu. Kresťanská slávnosť eucharistie nie je však pokračovaním židovských chrámových obetí a nemá s nimi nič spoločné. **Eucharistia bola od začiatku základným obradom kresťanskej cirkvi, vrcholom kresťanského života.** Slávi sa ako spomienka na poslednú večeru Ježiša s učeníkmi, na jeho obetu na kríži a ako aj jeho nekrvavá obeta, v ktorej sa sám sprítomňuje pod spôsobom chleba a vína.

Do cirkvi sa vstupovalo krstom udeľovaným v krstiteľniciach pri kostoloch. V tých časoch **sa krstili prevažne dospelí**, **lebo kresťanov pribúdalo viac obrátením ako narodením**. Kultové miesta sa vyvíjali podľa toho, ako sa šírilo nové náboženstvo. Zo súkromných domov prešli do prvých kostolov, ktoré vznikali prispôsobením pôdorysu rímskej baziliky do tvaru kríža. Tento typ je základom veľkej časti kresťanských chrámov až podnes.

Cisárske zriadenie, zvonku ohrozované germánskymi nájazdmi, zvnútra podkopávané vratkosťou cisárskej moci, zdalo sa byť v 3.storočí n. l. odsúdené na rýchly zánik. Obnova ríše bola dielom Diokleciána (294-305), ktorý rozdelil ríšu na východnú a západnú, aby sa ľahšie ubránila. Obnova pokračovala za Konštantína, ale v druhej polovici 4. storočia znovu vypukli vnútorné zmätky. V r. 476 zosadil Odoaker, kráľ Herkulov posledného rímskeho cisára Romula Augustula a poslal cisárske insígnie do Konštantinopola.

Významnú úlohu zohralo kráľovstvo Frankov a jeho kráľ Chlodovik, od svojho nástupu na trón v r. 481. Zriekol sa pohanstva, prijal kresťanstvo a spomedzi germánskych kráľov si prvý získal dôveru Galorimanov, medzi ktorými sa usadil a za hlavné mesto si zvolil Paríž.

Rozvoj kresťanstva

Novú tvár Európe dodal aj rozvoj kresťanstva. Od chvíle, keď sa odčlenilo od židovstva, stalo sa terčom útokov, pretože jeho prívrženci odmietali obetovať pohanským bohom. A jednako **prenasledovanie kresťanov bolo zriedkavo systematické** a nikdy všeobecné. Mučeníkov nebolo na milióny, veď celkovo počet kresťanov bol pomerne malý, ale celkom iste treba ich rátať na tisíce. Kresťanstvo postupne početne rástlo.

Prvých päť storočí kresťanstva bolo **zápasom o jeho pravé učenie**. V tých časoch zastávali rôzne protirečivé, často opačné pozície rozličné prúdy a hnutia, ktoré boli často protikladné. Základným rozporom bola otázka vzájomných vzťahov božských osôb.

Ale ak malo kresťanstvo ríšu zjednotiť, muselo sa najprv zjednotiť samo. To je hlavný dôvod prečo Konštantín zvolal koncil, na ktorom sa zišlo asi 200-250 biskupov, korí mali vyriešiť problémy spôsobujúce rozpory medzi kresťanmi. Cirkev bola postavená pred úlohu rozriešiť vieroučný spor. Roku 325 sa v Nicey konalo prvé veľké zhromaždenie všetkých kresťanských obcí, tzv. **ekumenický koncil**, ktoré za predsedníctva cisára formulovalo základné články kresťanskej vierouky - tzv. **nicejské vyznanie viery**.

Na koncile mal hlavné slovo cisár, ktorý riadil synodu prostredníctvom povereného biskupa. Rímsky biskup nebol ani len pozvaný. Predmetom debaty bolo chápanie Ježišovho božského pôvodu vo svetle skutočnosti, že bol aj človekom. Ako môže byť bohom Boh aj Ježiš, ak je Boh len jeden? Išlo teda o riešenie dilemy o Ježišovej ľudskej stránke. Riešenie Kristovej identity bolo veľmi populárne. Boh je len jeden a sú v ňom tri osoby - Otec, Syn a Duch svätý. Väčšina bisku-

pov sa stotožnila s týmto názorom, čím sa v podstate sformovala kresťanská doktrína. Koncil sa spontánne dohodol na autentických textoch Nového zákona.

Z koncilových vyhlásení spravil Konštantín štátne zákony. Zároveň využil príležitosť a **prispôsobil organizáciu cirkvi organizácii štátu**. Cirkevné provincie (diecézy) mali zodpovedať cisárskym provinciám, pričom každá z nich mala mať metropolitu a provinciálnu radu (najmä na voľbu biskupa). Ríša mala teraz svoju cisársku cirkev. Už na prvom ekumenickom koncile dostala táto cirkev svoje ekumenické Krédo, ktoré sa stalo zákonom cirkvi a ríše – všetkému teraz **vládlo heslo „jeden Boh, jeden cisár, jedna ríša, jedna cirkev, jedna viera“**. Cirkev mala v štáte veľké privilégiá, štát ju však ovládal a nútil k službám v štátnych záujmoch. Toto vzájomné prepojenie štátnej a svetskej moci s cirkevnou mocou prinieslo okrem pozitív aj mnohé negatíva, a to tak na jednej, ako aj na druhej strane.

Po Konštantínovi boli všetci cisári, s jediným krátkym prerušením, kresťanskí. 50 rokov po Konštantínovej smrti bolo už kresťanstvo oficiálnym náboženstvom ríše. Jeho syn Konštancius, ktorý vládol Východu, **viedol fanatickú politiku neznášanlivosti voči pohanom**: za povery a obety hrozil trest smrti, obety boli zrušené a chrámy zatvorené. Kresťanstvo prenikalo do všetkých politických inštitúcií, náboženského presvedčenia, filozofického myslenia, umenia a kultúry. Iné náboženstvá boli vykoreňované násilím a mnohé umelecké diela boli zničené.

Konštantínov syn Julian (361-363), sa priklonil k pohanstvu a stal sa vyznávačom kultu boha Slnka, **podporoval pohanské bohoslužby a cirkev pripravil o všetky výsady**. Nariadil zhabať cirkevné majetky, pohanom vrátil chrámy, sochu bohyne Víťazstva vrátil do rímskeho senátu a kresťanov vylúčil z verejných služieb. Židov vyzval, aby znovu vybudovali Jeruzalemský chrám a prisľúbil im finančnú pomoc. Po smrti Juliana sa cisár Gracián (375-383) zriekol najvyššieho titulu pohanského veľkňaza Pontifex Maximus, poštátnil pohanské majetky, zrušil výsady pohanských kňazov.

Cisár Teodózius Veľký (379-395) zakázal všetky pohanské kulty a obetné obrady a obvinil z urážky majestátu (laesamaiestas) všetkých, ktorý tento zákon porušili. Takto sa **formálne stalo kresťanstvo štátnym náboženstvom, katolícka cirkev štátnou cirkvou a kacírstvo zločinom proti štátu**. Teodózius bol vlastne posledným cisárom nad celou Rímskou ríšou, pretože ešte pred svojou smrťou v r. 395 rozdelil Ríšu medzi svojich dvoch synov. Od roku 395 existovali necelých sto rokov vedľa seba dve ríše: Západorímska a Východorímska. Obidvaja vládcovia mali cisársky titul a cisárske zákony vydávali vo vzájomnej zhode.

Z tohto obdobia sa žiada uviesť jeden „blud“, ktorého predstaviteľom bol Nestorius, ktorý nastúpil na patriarchálny stolec v Carihrade v r.428 ako patriarcha. Pannu Máriu odmietol nazývať Bohorodička (Theotokos), ale iba ako matku Krista – človeka Kristorodička (Christotokos). Za tento „blud“ ho synoda v Ríme v r. 430 odsúdila a v r. 435 ho cisár Theodosius II. poslal do vyhnanstva.

Perzekúcia pohanov a inovercov

Pokiaľ kresťanstvo živorilo v tieni iných kultov a štát ho neuznával, prenasledoval alebo len trpel, bojovali kresťanskí predstavitelia za slobodu vyznania. „Každý má právo vzývať božstvo, aké sa mu zaľúbi. Viera jedného nemôže druhému ani prospieť, ani uškodiť“- píše Tertullianus. Ešte v 4. storočí prehlasuje Athanasius prenasledovanie viery za diabolský vynález. Keď sa však kresťanstvu dostalo uznania a bolo dokonca vyhlásené za výlučné, tón cirkevných Otcov sa zmenil a Augustínovo „Cogite intrare“ (donúťte vstúpiť) akoby už predznamenávalo budúcu perzekúciu pohanov a inovercov.

Cirkev na Západe sa konsolidovala okolo rímskeho biskupa. To, že na čele cirkvi stál Rím, vyplývalo z tradície od apoštola Petra, ktorého údajne Kristus označil za svojho nástupcu. Zvláštny význam pre rast moci rímskeho biskupa malo sťahovanie národov a s tým súvisiaci zánik Západorímskej ríše.

Vznik islamského náboženstva v 7. stor. a rozšírenie mohamedánstva v Ázii a Afrike na úkor kresťanstva malo za následok, že sa **ťažisko cirkevného života prenieslo úplne na Západ**. V prvých storočiach mal na rozvoj katolíckej cirkvi značný vplyv vývoj na Východe, kde sa vyvinula cirkevná ústava (najmä metropolitné zriadene), vznikli tu prvé kláštory a boli položené základy cirkevnej disciplíny, tu boli konané prvé koncily – všetky ekumenické cirkevné koncily až do 9. stor. bez výnimky; tu boli zostavené prvé

zbierky cirkevných zákonov písané v gréckom jazyku a až neskôr boli preložené a šírené v latinčine po celom Západe. **Značné rozdiely medzi západnou a východnou cirkvou viedli k rozluke cirkvi.** Patriarcha rímsky v tomto období nemal žiadnu moc v patriarchátoch východných. Na Chalcedonskom koncile r. 451 mu bolo priznané prvé čestné miesto v poradí patriarchov, druhé miesto bolo priznané patriarchovi carihradskému. Formálna rozluka sa začala za carihradského patriarchu Photia v 2. polovici 9. stor. a uskutočnila sa roku 1054 za patriarchu Michaela Kaerularia. Ďalšie pokusy o zjednotenie západnej a východnej cirkvi neviedli k úspešnému koncu.

Byzantský **princíp úplnej nadvlády štátu nad cirkvou** zostal na Východe v platnosti i v nových štátnych útvaroch. Rozhodujúci vplyv štátneho zriadenia na cirkevné zriadenie mal za následok postupné uvoľňovanie cirkevného zväzku a osamostatňovanie jednotlivých cirkví. Tak vznikli jednotlivé pravoslávne cirkvi.

Za necelých sto rokov sa z prenasledovanej cirkvi stala prenasledujúca cirkev. Jej nepriatelia „kacíri“, tí čo sa vyčlenili z celku katolíckej viery, boli teraz aj nepriateľmi ríše a podľa toho boli trestaní. **Kresťania teraz po prvý raz zabíjali iných kresťanov** kvôli tomu, že mali iný názor na vieru.

Pod tlak sa dostali predovšetkým Židia. Pyšná rímsko-helenistická štátna cirkev si už na svoje židovské korene akosi nespomínala. Z už existujúceho pohanského antijudaizmu sa vyvinul kresťanský **cirkevný antijudaizmus**.

Korunu kresťanskému náboženstvu nasadila **dogma o Najsvätejšej Trojici**. Tento termín sa mohol používať až teraz, keď druhý ekumenický koncil v Carihrade, ktorý zvolal r. 381 Teodosius Veľký, definoval totožnosť podstaty Ducha Svätého s otcom a Synom. Vyznanie viery doplnené týmto koncilom, ktoré sa nazýva nicejsko-carihradským vyznaním viery, sa používa v katolíckej cirkvi dodnes spolu s krátkym apoštolským vyznaním viery.

V rokoch 381-451 sa vytvorilo **päť klasických patriarchátov**, ktoré existujú dodnes Mali svoju hierarchiu: Rím - patriarchát Západu, Nový Rím - Carihrad, Alexandria, Antiochia a Jeruzalem.

V 5. stor. zasiahol Rímsku ríšu proces hlbokého rozkladu, keď na jej územie čoraz častejšie podnikali nájazdy „barbarské“ kmene Gótov, Frankov a Alamanov. Keď Odoakar - veliteľ „barbarského“ vojska v službách Ríma zvrhol z trónu cisára Romula Augustula, prestala Západorímska ríša ako taká existovať (r. 476). Východná časť rímskeho impéria, neskoršia Byzancia, si zachovala svoju existenciu takmer o tisíc rokov dlhšie. Zanikla až r. 1453 pod tlakom tureckej expanzie.

Cirkev a štát po rozpade Západorímskej ríše

Na troskách Západorímskej ríše začali vznikať jednotlivé germánske kráľovstvá, medzi ktorými čoskoro vznikli spory. Formovanie štátov s presnými geografickými a politickými hranicami spôsobilo v Európe koniec jednotného kresťanstva, či už pod pápežom alebo cisárom. Zatiaľ čo sa Rímsky štát stával obeťou germánskych nájazdov a kultúrne menej vyspelí Germáni neboli schopní prevziať rímsku kultúru vo svojom celku, cirkev ako neštátna organizácia svojim stále silnejúcim pôsobením, rozšírenosťou i vzdelanosťou sa postupne stávala silou, ktorá koncentrovala hlavný civilizačný odkaz staroveku. Toto úsilie nezostalo ani bez vplyvu na konštituovanie nových štátov, do ktorých sa prenieslo ťažisko moci.

V druhej polovici 5. stor. na území niekdajšej Galie vznikol Franský štát, ktorý na rozhraní 5. a 6. stor. predstavoval mohutnú ríšu. Za vlády Chlodovika I. konvertovali Frankovia na rímskokatolícke náboženstvo v hromadnom krste od Remígia, katolíckeho biskupa z Remeša. Tento krst bol podstatným krokom k splynutiu germánskej a kresťansko-antickej kultúry. Utvoril tak základný predpoklad na vznik kresťanského Západu. Vtedy Rím začal budovať svoju neoddiskutovateľnú prevahu v Európe - nadvládu, ktorú nikto nespochybnil celých tisíc rokov.

V rokoch 384-399 **sa rímsky biskup začal nazývať pápežom**, ale jeho postavenie nebolo dôležitejšie ako akéhokoľvek biskupa a veľmi sa líšilo od jeho súčasného postavenia. V nijakom zmysle slova **nebol duchovným vodcom či hlavou kresťanstva**. Bol to iba jeden z orgánov právne zaručených záujmov. Oficiálne rímska cirkev nemala väčšiu autoritu ako, povedzme, keltská cirkev s ktorou bola v stálych nezhodách.

V r. 492 bol zvolený za pápeža Gelasius (492-496), ktorého **téza o dvojitej moci sa stala základom mocenského dualizmu medzi pápežom a cisárom**. Podľa tejto tézy **cirkevná moc,**

ktorú reprezentuje pápež, je nadradená svetskej moci cisára a impériu.

V 5. stor. sa dostala rímska cirkev do povážlivej situácie. Ak mala cirkev prežiť a väčšmi uplatňovať svoju autoritu, potrebovala podporu nejakého obhajcu - svetskej osobnosti, ktorá by ju reprezentovala. Ak sa kresťanstvo malo rozvíjať v súlade s rímskou doktrínou, doktrínu bolo treba rozšíriť, implementovať a zavádzať svetskou mocou, mocou dostatočne vplyvnou a silnou, ktorá by odolala a prípadne vykorenila výzvy rivalov kresťanského vyznania. Preto sa rímska cirkev obrátila na Chlodovika, ktorý výbojmi rozšíril merovejské panstvo, pripojil si mnohé okolité kráľovstvá a kniežatstvá a stal sa najsilnejším vysokým hodnostárom západnej Európy. Keď Chlodovik konvertoval na kresťanstvo, stal sa prvým kresťanským kráľom Frankov. V r. 496 bola ratifikovaná zmluva medzi Chlodovikom a rímskou cirkvou.

Pre Rím táto zmluva znamenala významný politický triumf. Mala zabezpečiť prežitie cirkvi a mala sa stať hlavnou duchovnou autoritou na Západe. Mala skonsolidovať postavenie Ríma, ktoré by sa dostalo na úroveň gréckej ortodoxnej viery so základňou v Konštantínopole. **Chlodovik sa stal mečom rímskej cirkvi**, nástrojom na získanie duchovnej prevahy Ríma. Za odmenu získal titul „Novus Constantinus“ – Nový Konštantín, dostal sa na čelo zjednotenej ríše – Svätej rímskej ríše.

Zmluva medzi Chlodovikom a rímskou cirkvou bola jedným z najmonumentálnejších prínosov pre kresťanstvo – nielen pre vtedajšie kresťanstvo, ale aj pre kresťanstvo ďalšieho tisícročia,

Pokrstenie Chlodovika znamenalo zrod novej rímskej ríše – kresťanskej ríše, založenej na rímskej cirkvi a spravovanej na svetskej úrovni rodovou líniou Merovejovcov. **Vzniklo nerozlučné puto medzi cirkvou a štátom**, obidve strany sa zaviazali k lojalite a ich spojenie malo trvať navždy. Chlodovik splnil sľub a dokonale realizoval očakávané ambície Ríma. **Viera sa vnucovala mečom** a s posvätením a duchovným mandátom cirkvi sa Franské kráľovstvo rozširovalo na východ aj na juh, zabralo väčšinu dnešného Francúzska a Nemecka.

Zrod kresťanského Západu

Pred katolíckou cirkvou stála teraz obrovská, pre svetové dejiny rozhodujúca úloha - na najširšom základe pokresťančiť Frankov, začať výchovu germánskych národov a na troskách starého sveta vybudovať svet nový. Možno povedať, že **zrod kresťanského Západu bol zásluhou katolíckej cirkvi**. Severným národom, ktorým patrila budúcnosť, cirkev priniesla oboje: kresťanstvo i antickú kultúru.

Z hľadiska otázky vzťahu štátu a cirkvi A. Hobza zastáva názor, že u starovekých národov tvorilo náboženské zriadenie nerozlučnú súčasť zriadenia štátneho (Hobza, A.: Poměr mezi státem a cirkví. Praha 1931, s. 15). **Štát sám bol nositeľom náboženských tradícií**. Neexistovala náboženská spoločnosť popri spoločnosti štátnej, a preto otázka pomeru štátu k náboženským spoločnostiam bola úplne neznáma. V Rímskej ríši vo vzťahu cirkev a štát došlo ku klasickému prípadu rýchlo sa šíriacej cirkvi na pozadí krízy štátu. **Prvotní kresťania nespájali svoju vieru nijako so štátom, boli apolitickí**. Rovnako zo strany štátu sa neobjavovala žiada snaha zatiaľ málo početnú náboženskú skupinu kresťanov, považovaných v začiatkoch za židovskú sektu korigovať. Nasledovalo obdobie cézaropapizmu, v ktorom štát preniesol niektoré svoje právomoci na cirkev. To znamenalo úzke prepojenie štátu s cirkvou a tým aj stratu časti vnútornej autonómie cirkvi, masové neosobné prijatie viery a rast formálne mocenských postupov neprimeraných pre cirkev.

Skrátené znenie 3. časti 1. kapitoly zatiaľ nepublikovaného rukopisu Cirkev a štát, ktorú autor – prof. Ladislav Hubenák - nadpísal „Cirkev a štát – svadba cirkvi so štátom“.

K sčítaniu obyvateľov, domov a bytov v roku 2011

Alebo ako chceli porátať, ale sa prerátali

M. Baťala, R. Hradecký, I. Hamráček: The 2011 census – how the counting went pear-shaped.
Abstract: The group of authors introduces the results of the Slovak 2011 census, analyzes and evaluates the preparation, process and results of the census in regards to question 23 about religion.

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov má stáročnú históriu a aj u nás sa opakuje už pravidelne v desaťročných intervaloch. Týmto spôsobom získava štát a jeho orgány množstvo zaujímavých, dôležitých údajov o skutočnom počte jeho obyvateľov, ich demografii, štruktúre domového a bytového fondu a mnohé ďalšie informácie, ktoré by mali slúžiť pri plánovaní a realizácii hospodárskej, sociálnej, vzdelávacej, či kultúrnej politiky štátu. Opodstatnenosť takto získavaných údajov v prospech spoločenského rozvoja prax potvrdila.

Celkový spoločenský rozvoj napreduje míľovými krokmi. Platí to pre všetky oblasti ľudskej činnosti, vrátane spolupráce medzi národmi a štátnymi útvarmi, v oblasti vedeckotechnickej, vzdelávacej a v celej spoločenskej nadstavbe, v obchode i vo výmene informácii a plánovaní. V rámci Európskej únie (EÚ) bolo sčítanie obyvateľov naplánované na máj 2011 a vtedy bolo realizované. Vo formulácii otázok bola v cenze jednotlivým krajinám ponechaná istá voľnosť.

Na Slovensku bolo občanom položených 52 otázok, na ktoré odpovedali povinne. Jednou z „nepovinných“ otázok bola aj otázka „náboženské vyznanie“. Práve otázka č. 23 – náboženské vyznanie, vyvolávala a vyvoláva pochybnosti. Musíme sa pýtať: Čo sa vlastne chcel ŠÚ SR dozvedieť z odpovedí na túto otázku? Ako zistený výsledok ovplyvňuje rozhodovanie štátnych orgánov?

Ak je zmyslom otázky získať predstavu o svetonázorovej orientácii obyvateľstva, tak otázka bola formulovaná zle, pretože občanov s nenáboženským názorom na svet zaraďuje do podkategórie náboženského vyznania. Aj vzor vydaných sčítacích hárkov podporoval takéto videnie a navyše svojim grafickým spracovaním boli vytvorené predpoklady pre manipuláciu. Občania bez náboženského vyznania svoju voľbu našli až úplne na konci ako 19. v poradí. Bola umiestnená v pravom spodnom okraji príslušnej rubriky, alternatívy ktorej boli zoradené podľa výsledkov predchádzajúceho sčítania obyvateľstva v roku 2001. Dokonca napriek tomu, že predstavujú druhú najpočetnejšiu svetonázorovú skupinu obyvateľov Slovenska! V roku 2001 išlo o 697 308 obyvateľov, teda 12,96 % obyvateľov Slovenska! Po metodickej stránke by štatisticky správne a účelné bolo obyvateľov sa najprv spýtať na ich svetonázor a až potom na ich príslušnosť ku konkrétnej cirkvi. Ak nejde o získanie predstavy o svetonázorovej orientácii obyvateľov Slovenska, môže teda ísť o zistenie počtu veriacich občanov hlásiacich sa k jednotlivým cirkvám a náboženským spoločnostiam.

Spoločnosť Prometheus proti takto položenej otázke písomne protestovala u predsedníčky Štatistického úradu SR (ŠÚ SR). Náš list a ignorantskú odpoveď ŠÚ SR sme zverejnili na stránke www.prometheus.sk a aj na www.bezvyznania.sk. ŠÚ SR bol tvorcom dotazníka a určite spolupracoval so sesterskými organizáciami v krajinách EÚ. V iných krajinách EÚ, pokiaľ bola táto otázka položená, bola formulovaná tak, aby sa dalo zistiť vierovyznanie (katolícke, evanjelické, židovské, mohamedánske,...). Po vyhodnotení sa dala zistiť religiozita občanov danej krajiny a nie príslušnosť k niektorej z osemnástich registrovaných cirkví a náboženských spoločnosti, resp. koľko občanov je bez vyznania, ako to vymyslel ŠÚ SR. Nepáčilo sa nám to z viacerých dôvodov:

Prvým z nich je ten, že táto otázka bola u nás, na rozdiel od iných Európskych krajín vrátane Českej republiky, povinná. Sme presvedčení, že existuje miera súkromia, ktorá by nemala byť prekročená. Navyše, ak už otázka bola položená, mala by sa skôr pýtať na svetonázor všeobecnejšie.

Ďalším dôvodom je fakt, že ponúknuté odpovede nie sú adekvátnymi odpoveďami na položenú otázku. Otázka: „náboženské vyznanie“ a odpoveď napr.: „rímskokatolícka cirkev“. Štatistický úrad na čele s ľuďmi blízkymi cirkvi, neschopný slušnej reakcie na naše otázky, chce pod zámienkou zisťovania vyznania, manipulovať s odpoveďami tak, aby občanov mohol zatriediť do konkrétnych cirkví, ktoré následne výsledky sčítania budú prezentovať ako počet svo-

jich veriacich. Podľa nášho názoru, **je dôležité odlišovať náboženské vyznanie od prihlásenia sa ku konkrétnej cirkvi**. Na základe sugestívnych a navádzajúcich otázok môže sa pokrstený občan mylne domnievať, že vzhľadom na povinnosť „odpovedať úplne, správne, pravdivo a včas na všetky otázky“, ako to stanovuje zákon č. 263/2008 o sčítaní, je povinný vyznačiť odpoveď prislúchajúcu konkrétnej cirkvi. Toto navádzanie považujeme za nehorázne.

Tretím dôvodom je poradie prekladaných odpovedí v sčítacom hárku, ktoré podľa reakcie ŠÚ je vytvorené podľa výskytu odpovedí z posledného sčítania. Je to lož, pretože v poradí druhou najpočetnejšou odpoveďou bola odpoveď „bez vyznania“, ktorú však umiestnili až na posledné miesto. Poradie odpovedí sa neopiera ani o abecedu, ani o výsledky posledného sčítania a je zmanipulované.

Spoločnosť Prometheus podnikla množstvo iniciatívnych krokov na to, aby sme oslovili občanov a vyzvali ich, **aby sa nebáli prihlásiť k tomu, že sú – ak sú – bez náboženského vyznania** (pozri časopis Prometheus č. 1/2012). Ak chceme vedieť, akú výpovednú hodnotu má mať takto získaný výsledok, je potrebné opýtať sa priamo: Môže a má byť podkladom pre prideľovanie finančných prostriedkov pre registrované cirkvi a náboženské spoločnosti?

Určite nie. Aj preto, že **podľa údajov ŠÚ SR pri raste počtu duchovných „výkony cirkví klesajú** (podklady poskytujú samotné cirkvi). Týka sa to piatich najväčších cirkví (rímskokatolícka, evanjelická, gréckokatolícka, reformovaná a pravoslávna – ostatné tvoria 1,16 % veriacich). V roku 2009 mali oproti roku 1989 o 1 574 duchovných viac (183 %-ný nárast oproti r. 1989), o 1 738 kostolov viac (144 %-ný nárast oproti r. 1989), o 449 507 bohoslužieb viac (159 %-ný nárast oproti r. 1989), ale cirkevne pochovaných je o 1 555 menej (pokles na úroveň 96 % z r. 1989), cirkevne krstených detí je menej o 19 210 (pokles na úroveň 70 % z r. 1989) a cirkevných sobášov je menej o 10 035 (pokles na 60 % z r. 1989).

Určite nie. Aj preto, že **napriek rozsiahlej a viacnásobnej reštitúcii cirkevného majetku neustále sa zvyšujú nároky na finančnú podporu činnosti cirkví zo štátneho rozpočtu**. Od roku 1999 po rok 2009 **vzrástla suma dotácií** len z rozpočtu ministerstva kultúry na činnosť cirkví **dvojnásobne**, už **na výšku prevyšujúcu 1 miliardu slovenských korún** alebo, ak to prepočítame na súčasnú menu, na **37 191 961 €**. Ďalšie nemalé prostriedky sú prideľované z rozpočtových kapitol ministerstiev školstva, vnútra, obrany a ministerstva spravodlivosti.

Určite nie, lebo občania bez náboženského vyznania tvoria podľa sčítania obyvateľov z roku 2001 druhú najpočetnejšiu svetonázorovú skupinu obyvateľov – je ich **temer 700 000**, a na ich aktivity a duchovné potreby štát za posledných 20 rokov nedal ani jeden halier, či cent! Na Slovensku štátne orgány odmietajú registrovať občanov bez náboženského vyznania, odmietajú podporu občianskych humanistických obradov, odmietajú skutočne humanistickú etickú výchovu, odmietajú vstup týchto občanov do verejnoprávnych inštitúcií a médií. V praxi občania bez náboženského vyznania, napriek sčítaniu obyvateľstva, neexistujú.

Aký význam mala otázka č. 23 – náboženské vyznanie v sčítaní obyvateľstva, ak reálne zistenia nedokážu nič zmeniť, keď **štát cieľavedome ignoruje občanov bez náboženského vyznania**? Výsledky sčítania obyvateľov jednoznačne preukázali, že **občania bez náboženského vyznania sú organickou súčasťou slovenskej spoločnosti, tvoria druhú najpočetnejšiu skupinu obyvateľstva, sú spolutvorcami jej histórie, morálky, vytvárajú hodnoty, kultúru, ekonomiku, platia dane, vychovávajú deti a sú hrdí na Slovensko**. Aj bez sčítania (v tomto prípade zo strany ŠÚ SR nepodareného a doslova zbabraného) vieme, že počet občanov bez náboženského vyznania sa bude čoraz viac blížiť k hodnotám, ktoré sú známe zo sociologických výskumov – teda približne 24 %. Považujeme to za pozitívny trend, ktorý podporujeme a hlásime sa k nemu. Aj preto sme sa snažili pred minuloročným sčítaním osloviť čo najviac občanov s cieľom, aby sa nebáli vyznačiť, že sú bez náboženského vyznania.

ŠÚ SR zverejnil prvé výsledky sčítania až 29.2.2012, teda až dva mesiace po zverejnení prvých výsledkov v ČR, ktorá je dvakrát väčšou krajinou v rozlohe i v počte obyvateľov. Techniku a prostriedky zisťovania má ŠÚ ČR asi takú ako aj my. Preto sa môžeme oprávnene pýtať, či s výsledkami v SR bolo alebo nebolo manipulované.

Cirkevná hierarchia, najmä rímskokatolíckej cirkvi (RKC) v ČR, bola zverejnenými výsledkami priam šokovaná. K RKC sa prihlásilo 1,08 milióna občanov, čo bol pokles oproti roku 2001 o 1,65 milióna veriacich. Druhé dve najväčšie cirkvi (Československá cirkev husitská a Českobratská cirkev evangelická) v ČR majú spolu okolo 100 tisíc veriacich. Obidve cirkvi prišli o viac ako polovicu svojich veriacich v porovnaní s rokom 2001. K nábožensky neveriacim občanom sa prihlásilo 3,6 milióna ľudí a údaj o svojej svetonázorovej príslušnosti neuviedlo 4,8 milióna občanov. Najreligióznejšie sú moravské kraje zlínsky a juhomoravský, ktoré susedia so SR.

Na Slovensku sú výsledky sčítania pre cirkvi a náboženské spoločnosti priaznivejšie ako v ČR, ale aj u nás zaznamenali všetky etablované inštitucionalizované cirkví, vrátane Svedkov jehovových, pokles veriacich. Zvýšenie počtov, aj keď len o niekoľko desiatok či stovák občanov, zaznamenali rôzne menšie cirkvi a náboženské spoločnosti a sekty. Na Slovensku najdominantnejšia RKC prišla za posledných 10 rokov o takmer 7 % veriacich (teda viac ako 360 tisíc ľudí). Podiel Evanjelickej cirkvi a. v. (ECAV) sa znížil zo 6,9 % na 5,9 %, čo je pokles o 1 % - v absolútnom vyjadrení ide o úbytok viac ako 56 tisíc veriacich. Ku gréckokatolíckej cirkvi sa prihlásilo o takmer 13 tisíc veriacich menej ako v roku 2001.

Výsledky sčítania z r. 2011 a ich porovnanie s výsledkami posledných troch sčítaní sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Bývajúce obyvateľstvo spolu podľa trvalého pobytu	1991		2001		2011	
	Σ	%	Σ	%	Σ	%
	5 274 335	**100,0**	**5 379 455**	**100,0**	**5 397 036**	**100,0**
Rímskokatolícka cirkev	3 187 383	60,4	3 708 120	68,9	3 347 277	62
Gréckokatolícka cirkev	178 733	3,4	219 831	4,1	206 871	3,8
Pravoslávna cirkev	34 376	0,7	50 363	0,9	49 133	0,9
Evanjelická cirkev a. v.	326 397	6,2	372 858	6,9	316 250	5,9
Reformovaná kresťanská cirkev	82 545	1,6	109 735	2	98 797	1,8
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	10 501	0,2	20 630	0,4	17 222	0,3
Evanjelická cirkev metodistická	4 359	0,1	7 347	0,1	10 328	0,2
Kresťanské zbory	700	0	6 519	0,1	7 720	0,1
Apoštolská cirkev	1 116	0	3 905	0,1	5 831	0,1
Bratská jednota baptistov	2 465	0	3 562	0,1	3 486	0,1
Cirkev adventistov siedmeho dňa	1 721	0	3 429	0,1	2 915	0,1
Cirkev bratská	1 861	0	3 217	0,1	3 396	0,1
Ústredný zväz židovských náboženských obcí*	912	0	2 310	0	1 999	0,1
Starokatolícka cirkev	882	0	1 733	0	1 687	0
Cirkev československá husitská	625	0	1 696	0	1 782	0
Novoapoštolská cirkev	188	0	22	0	166	0
Bahájske spoločenstvo	x	x	x	x	1 065	0
Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní**	91	0	58	0	972	0
Iné	6 094	0,1	6 214	0,1	23 340	0,5
bez vyznania	**515 551**	**9,8**	**697 308**	**13**	**725 362**	**13,4**
Nezistené	917 835	17,4	160 598	3	571 437	10,6

Poznámky:
* - v r. 2001 Židovské náboženské obce
** - v r. 2001 Cirkev Ježiša Krista Svätých posledných dní
X - nevyhodnocovalo sa

Výsledky sčítania sú fakticky zmätočné. Nielenže nič nevypovedajú o charaktere a kvalite svetonázorových postojov obyvateľov, ale pri prvotnej analýze výsledkov sčítania sa nám ukáže zaujímavý fakt: **Z 18 registrovaných a štátom finančne podporovaných, cirkví len 5 dosahuje počet nad 20 000 členov, ako to vyžaduje zákon o registrácii cirkví.** Ten navyše požaduje, aby tento počet tvorili len dospelí občania Slovenskej republiky, ktorí súhlasia s učením cirkvi. Teda nie deti do 18 rokov, ktoré sa započítavajú do celkového objemu sčítaných obyvateľov. Je

pozoruhodné, že tento počet nespĺňajú ani náboženské spoločnosti registrované v ostatných rokoch: Bahájske spoločenstvo, Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní, či Svedkovia Jehovovi. To len dokazuje nezmyselnosť prijatého zákona.

Počet ľudí, ktorí sa prihlásili k tomu, že sú bez náboženského vyznania sa zvýšil o 0,4 % na viac ako 725 tisíc osôb t. j. na 13,4 % z celkového počtu obyvateľov SR. Tých, ktorí sú v rubrike „nezistené“ sa zvýšil oproti roku 2001 o cca 400 tisíc osôb na štatistických 10,6 %. Ak predpokladáme, že veľká časť z „nezistených“ skôr inklinujú k neveriacim, (bezvercom) ako k niektorej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti (tí sa väčšinou uviedli do kategórie iné), tak nám vyjde, že **na Slovensku žije 24 % osôb bez náboženského vyznania, čo je temer štvrtina všetkého obyvateľstva SR**. Zodpovedá to výsledkom sociologických výskumov za posledných 20 rokov. Výsledky súčasne ukazujú, že Slovensko je vo svetonázorovej orientácii svojich občanov pomerne stabilné.

Prvá reakcia hovorcu KBS Kováčika na zverejnené výsledky sčítania bola zrejme vyrieknutá v šoku, lebo povedal, že úbytok katolíkov chápe RKC ako dôsledok štyridsaťročnej ateizácie pred rokom 1989. Takýto argument nemôže obstáť, ba treba ho hodnotiť ako smiešny a úbohý, lebo medzi rokom 1989 a sčítaním 2011 boli uskutočnené dva cenzy, v ktorých sa k veriacim, osobitne ku katolíkom, prihlásilo viac občanov ako pred rokom 1989. Sociológ Miroslav Tížik k uvedenému vyjadreniu napísal: „Je to hlúpy argument, lebo v 90. roku bol nejaký počet ľudí, ktorí sa k viere prihlásili a potom ten počet narástol, tak teraz nemôžeme vysvetľovať pokles od roku 2001 tými 40 rokmi spred roka 1989.“ Podľa Miroslava Tížika cirkev nedokáže hľadať chybu v sebe.

Trend znižovania počtu veriacich kresťanských cirkví bude, osobitne na starom kontinente, v budúcnosti pokračovať. Je to dané viacerými faktormi a podmienkami vývoja spoločnosti. (Bližšie pozri správu z medzinárodných výskumov G. Paula: Rozširuje sa ateizmus na úkor teizmu? v tomto čísle nášho časopisu.)

Domnievame sa, že čo sa týka Slovenska, v nasledujúcich 10-tich rokoch sa situácia bude meniť v neprospech cirkví a náboženských spoločností, a to z nasledujúcich dôvodov:

- generácia dnešných 70-ročných a starších občanov sa bude početne zmenšovať;
- nastupujúce generácie dnešných 15 – 35-ročných občanov sa o náboženstvo budú zaujímať v menšej miere ako ich rodičia a starí rodičia;
- na Slovensku, tak ako v iných krajinách Európy a v USA, prepuknú škandály so sexuálnym zneužívaním detí kňazmi. Je to otázka blízkej budúcnosti, ktorá spôsobí a umocní negatívny pohľad na cirkev a jej predstaviteľov ako organizáciu, ktorí tieto škandály neustále ututlávajú;
- vlastná činnosť cirkevnej hierarchie, myslíme tým najmä RKC, bude vo svojej okázalosti, neskromnosti a ignorantstve vnímaná obyčajným veriacim viac a viac negatívne;
- občania už zistili a zisťujú, aká je kvalita cirkevných škôl a čo sa na nich vyučuje a ako sa v nich vychováva. Mladá generácia, študujúca na týchto školách, bude mať o 10 rokov negatívnejší pohľad na cirkev, jej učenie a pôsobenie v spoločnosti;
- v súvislosti s uskromňovaním sa bežných občanov možno predpokladať, že na verejnosť preniknú informácie o tom, ako cirkev podniká, neplatí štátu dane a pýta si stále viac a viac peňazí, pričom jej iniciatívy a aktivity v starostlivosti o boží ľud neustále klesajú.

V ostatných dvoch rokoch a v súčasnosti, keď sa reálne znižuje kvalita života bežných občanov z dôvodu neutíchajúcej krízy, cirkevná hierarchia ani nepomyslí na to, aby sa uskromnila, šetrila a nepýtala prostriedky od svojich veriacich a štátu. Práve naopak, neprimerane zvyšuje svoje nároky a požiadavky. Kňazi sa nevhodne prezentujú a vlastným konaním iritujú svojich veriacich. To všetko prispieva k znižovaniu počtu veriacich a k inému pohľadu na cirkev a jej hierarchiu.

Ľudia aj na Slovensku stále častejšie začnú prichádzať na to, že k svojmu plnohodnotnému životu nepotrebujú boha a cirkev už vôbec nie.

M. Baťala, R. Hradecký, I. Hamráček

ZO ŽIVOTA SPOLOČNOSTI PROMETHEUS

V máji rokovala Ústredná rada Spoločnosti Prometheus

F. Jedinák: May 2012 meeting of the Board of Prometheus Society
Abstract: Report of the May meeting of the board of Prometheus Society – agenda, discussions and results.

V sobotu 12. mája 2012 sa v budove expozície Stredoslovenského múzea v Thurzovom dome v Banskej Bystrici uskutočnilo rokovanie najvýznamnejšieho orgánu Spoločnosti Prometheus (SP) Ústrednej rady Spoločnosti Prometheus (ÚR SP), ktorá sa schádza v období medzi valnými zhromaždeniami. Úlohou ÚR SP je minimálne v polročných intervaloch hodnotiť plnenie úloh a zámerov Spoločnosti Prometheus, vyplývajúcich zo záverov Valného zhromaždenia (VZ) i činnosť Predsedníctva Ústrednej rady Spoločnosti Prometheus (P ÚR SP).

Májové zasadanie malo na programe viac dôležitých bodov rokovania, z ktorých treba spomenúť predovšetkým plnenie uznesení VZ z novembra 2011; stav hospodárenia za uplynulý rok a rozpočet na rok 2012; prípravu Dňa humanistov 2012 spojeného s odovzdávaním Cien humanistov 2012.

Na rokovaní, ktoré viedol predseda Spoločnosti Prometheus R. Hradecký, informoval o plnení úloh VZ podpredseda SP M. Baťala. Konštatoval, že úlohy boli rozpracované v pláne práce na rok 2012 a rovnako sa bude postupovať i v roku 2013. Viaceré z nich majú dlhodobý charakter a plnia sa priebežne. Takými úlohami sú vydávanie časopisu Prometheus a rozširovanie členskej základne SP. Nakoľko s touto témou úzko súvisí **činnosť P ÚR SP**, informáciu o tom predložil predseda SP R. Hradecký v písomnej forme a ústne ju doplnil len stručným komentárom.

O stave hospodárenia SP hovorila Mária Marušicová. Konštatovala, že hospodárenie v roku 2012 bolo vyrovnané, ale problémom pre budúce obdobie naďalej ostáva získavanie nových zdrojov na činnosť, ktoré sú stále nedostatočné a limitujú naše možnosti organizovania väčšieho množstva aktivít i intenzívnejšej propagácie obsahu činnosti SP.

V hlavnom bode rokovania sa členovia ÚR SP venovali stavu **pripravenosti Dňa humanistov** a návrhmi na ocenenie Veľvyslanec humanizmu a Humanista roka 2012. Materiál k tejto téme predkladal S. Kizek. Naša tohtoročná najvýznamnejšia aktivita sa uskutoční v Bratislave, opakovane pod záštitou primátora Bratislavy Milana Ftáčnika v priestoroch Faustovej siene Apponyiho paláca Múzea mesta Bratislavy (informáciu o tejto udalosti prinášame v tomto čísle časopisu na inom mieste). Pri rokovaní o tomto bode i pri rozhodovaní o udelení Cien humanistov sa ukázalo, že **je potrebné aktualizovať a spresniť štatút udeľovania cien vrátane podmienok na predkladanie návrhov**. ÚR SP rozhodla v roku 2012 udeliť obe ceny dvom významným osobnostiam, humanistom a propagátorom humanizmu, pričom ocenenie **Veľvyslanec humanizmu udelila prof. JUDr. PhDr. Ladislavovi Hubenákovi, DrSc. a ocenenie Humanista roka 2012 udelila PhDr. Zuzane Kusej, CSc.**

V ďalšom rozhodla ÚR SP **o potrebe spresniť evidenciu členskej základne**. Predsedovia klubov SP poskytnú aktuálne prehľady o platiacich členoch a sympatizantoch. Evidenciu individuálnych členov spracuje kancelária SP.

Opakovane budú zaslané **listy najvyšším predstaviteľom v novej vláde SR a verejnej ochrankyni práv – ombudsmanke** so žiadosťou o prijatie, stretnutie a komunikáciu so zástupcami SP.

ÚR SP tiež rozhodla o potrebe **zaslať e-mailom všetkým poslancom NR SR tri dokumenty prijaté 18. Svetovým kongresom humanistov v Oslo**: Rezolúciu o korupcii, Rezolúciu o pastoračnej podpore nenáboženského vojenského

personálu a Deklaráciu mieru so stručnou informáciou o SP a požiadavkou venovať pozornosť týmto dokumentom v zákonodarnej i osobnej práci poslanca.

ÚR SP poverila I. Hamráčka a K. Fajnora **zúčastniť sa na Valnom zhromaždení Európskej humanistickej federácie v Utrechte**, kde budú informovať o práci SP v Slovenskej republike.

F. Jedinák

Deň slovenských humanistov 2012

F. Jedinák: Slovak Humanist Day 2012

Abstract: Report from the award ceremony Ambassador for Humanism and Humanist of the Year 2012, which took place as a part of the Humanist Day 2012 on June 16 in Bratislava. The title Ambassador for Humanism was awarded to prof. L. Hubenák and Humanist of the Year to PhDr. Z. Kusa.

Do priestorov Apponyiho paláca, v Múzeu mesta Bratislavy na Radničnom námestí v Bratislave, začali prichádzať 16. júna prví účastníci tohtoročného Dňa humanistov, spojeného s odovzdávaním Cien humanistov 2012, už o pol jedenástej predpoludním. Jedným z prvých tu, ako tradične, bol Vlado Marušic so svojou humanistickou literatúrou, ktorú rozložil v predsálí Faustovej siene. Ponúkal prichádzajúcim najnovšie i skôr vydané knihy zo svojej rozrastajúcej sa bibliotéky, ktorú buduje pre potreby slovenských humanistov.

Krátko po jedenástej hodine otvoril tohtoročný sviatok humanistov Igor Šabek slovami básnika:

Radosť v očakávaní
Dary jarnej sily
Rozkvitnutá lúka, šumiaca hora
Voda, čo oblaží nás
Je mámivá a zvodná
Je Deva
Je krásna, jarná Príroda

Bola to prvá časť zo štyroch básnicky vyjadrených ročných období, ktorými, ako moderátor tohtoročného Dňa humanistov, previedol prítomných počas sobotného stretnutia humanistov z celého Slovenska.

Po tomto úvode podpredseda Spoločnosti Prometheus Marián Baťala privítal prítomných humanistov, hostí i laureátov prof. Ladislava Hubenáka a dr. Zuzanu Kusú, čím **otvoril slávnostný akt odovzdávania Cien humanistov 2012**.

Skôr než odznelo prvé laudácio, predviedlo svoje majstrovstvo hudobné duo pedagógov Konzervatória J. L. Bellu v B. Bystrici: huslista – Mgr. Art. Andrej Baran a gitarista – Mgr. art. Jozef Vohár. V ich podaní zazneli v priebehu slávnosti tri skladby.

Potom už Igor Šabek predniesol prvé laudácio venované sociologičke **dr. Zuzane Kusej**, ktorá sa narodila v roku 1957 v Bratislave. Sociológiu vyštudovala na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Po štúdiu začala pracovať v Sociologickom ústave Slovenskej akadémie vied v Bratislave, kde od roku 1992 pracuje ako samostatná vedecká pracovníčka.

Humanistka roka 2012 PhDr. Z. Kusá, PhD.

Spoločnosť Prometheus – združenie svetských humanistov jej udelila čestný titul **Humanistka roka 2012** za dlhodobý dôraz na ľudskoprávne hľadiská a výrazne humanistický, tolerantný a integrujúci prístup vo vystúpeniach interpretujúcich sociálnu a spoločenskú realitu slovenskej spoločnosti.

Druhé laudácio bolo určené **Veľvyslancovi humanizmu 2012, prof. JUDr. PhDr. Ladislavovi Hubenákovi, DrSc.** Poznáme ho ako vysokoškolského učiteľa, vedeckého pracovníka, jedného z iniciátorov a zakladajúcich členov hnutia svetských humanistov na Slovensku, v poradí druhého predsedu Spoločnosti Prometheus – združenia svetských humanistov. Narodil sa 27. októbra 1928 v obci Horša v okrese Levice.

Spoločnosť Prometheus – združenie svetských humanistov mu titul **Veľvyslanec humanizmu 2012** udelila za celoživotný prínos k obhajobe humanizmu a humanistických hodnôt v slovenskej spoločnosti i v teórii a histórii štátu a práva.

Ocenenia s kyticou kvetov odovzdali obom laureátom predseda spoločnosti Prometheus R. Hradecký a podpredsedovia M. Baťala a K. Fajnor.

Deň humanistov – pohľad do pléna

Svoj postoj k oceneniu sympaticky a veľmi stručne sa vyjadrila Zuzana Kusá, ktorá okrem poďakovania povedala „Človeku dobre padne ocenenie tam kde nesúťažil“.

Poďakovanie a krátke zamyslenie prof. Hubenáka pri príležitosti prevzatia čestného titulu Veľvyslanec humanizmu prinášame v nasledujúcom texte tohto čísla.

V druhej časti programu Dňa humanistov predseda Spoločnosti Prometheus R. Hradecký uviedol prednášku slovenského historika, politológa, vysokoškolského učiteľa, mediálneho analytika, občianskeho aktivistu doc. Mgr. E. Chmelára, PhD. Hovoril na tému Poznanie oslobodzuje, s podtitulom O úlohách a výzvach sekulárnych humanistov.

Vystúpenie E. Chmelára zaujalo prítomných, čo sa prejavilo aj v tom, že sa po jeho dvadsaťminútovej prednáške rozprúdila živá diskusia, do ktorej sa zapojili starší i mladší účastníci. Zazneli nielen súhlasné vyjadrenia, ale aj výhrady a protikladné stanoviská.

Záver celého stretnutia sa udial v priľahlých priestoroch Faustovej siene, kde bolo pripravené skromné občerstvenie. Slávnostný prípitok predniesol a všetkým za účasť poďakoval podpredseda Spoločnosti Prometheus Karol Fajnor. Potom už znel len šum hlasov, ktorý bol dôkazom, že humanisti z celého Slovenska si majú čo povedať a radi si vymenia názory v neformálnych diskusiách.

Účastníci sa nenáhlivo rozchádzali až pomerne neskoro popoludní. Tí, čo pricestovali zo vzdialenejších kútov Slovenska, aby stihli spoje a vrátili sa domov; iní, čo si naplánovali dlhší pobyt v hlavnom meste, aby absolvovali svoj vlastný program. Na všetkých čakal zvyšok pekného, slnečného dňa.

F. Jedinák

Poďakovanie Veľvyslanca humanizmu - prof. L. Hubenáka

L. Hubenák: From the Ambassador for Humanism – Thank you

Abstract: A thank you letter from prof. L. Hubenák, the recipient of the award Ambassador for Humanism 2012. He considers freedom of conscience to be the basis for citizen freedoms and refutes statements that consider atheists and atheism the cause of all evil and the decline in morals. He calls for a more active support of the law separating church and state and intensifying cooperation with humanist, freethinking, atheist and secular organizations abroad.

Vážený pán predseda, vážení hostia, milé dámy, vážení páni!

S prejavom hlbokej pokory a bázne, s prejavom vďaky som prijal vysoké ocenenie Veľvyslanec humanizmu, ktoré mi bolo odovzdané pri príležitosti Dňa humanistov 2012, za doterajšiu prácu pri šírení myšlienok sekulárneho humanizmu na Slovensku. Toto ocenenie chápem aj ako morálny záväzok aktívne sa aj naďalej podieľať na tejto práci a prispievať svojim skromným podielom k propagovaniu sekulárneho humanizmu i rozvoju činnosti Spoločnosti Prometheus.

Keďže ocenenie súvisí s prácou a činnosťou Spoločnosti Prometheus, vraciam sa v týchto chvíľach na začiatok roku 1990, keď sa z iniciatívy prof. J. Čelka sformoval kolektív, ktorý sa podujal vybudovať organizáciu slobodomyseľných občanov v nových podmienkach, ktoré v ČSSR vznikli po novembrových udalostiach roku 1989. V procese prevratných zmien sa ustanovila

aj Spoločnosť Prometheus, ako organizácia ľudí nehlásiacich sa k žiadnemu náboženskému vyznaniu a cirkvi, pretože **myšlienková diferenciácia v spoločnosti vyvoláva potrebu uspokojovať všeobecné i špecifické potreby svetských humanistov**. Chcem zdôrazniť, že Spoločnosť Prometheus je dobrovoľná, nevládna, nestranícka, kultúrno-osvetová a charitatívna záujmová organizácia občanov, ktorí sú stúpencami sekulárneho humanizmu a sekulárnej etiky.

prof. JUDr. PhDr. Ladislav Hubenák, DrSc.

Za základ slobody občana považujeme slobodu svedomia. Každý občan má právo na vlastný názor a má aj garanciu, že za jeho prejavy nebude prenasledovaný a diskriminovaný. Usilujeme sa prispievať k utváraniu otvorenej, pluralitnej, občianskej spoločnosti, v ktorej sa nielen deklaruje, ale aj uplatňujú sloboda a demokracia. Chcem zdôrazniť, že sa **usilujeme o dialóg a spoluprácu aj s ľuďmi iného zmýšľania a ich organizáciami**.

Nechcem sa zaoberať podrobnejšie hodnotením vyše dvadsiatich rokov práce Spoločnosti Prometheus, ale treba uviesť, že **budovanie Spoločnosti a jej činnosť v porovnaní s inými občianskymi združeniami boli sťažené**. Nepriala nám celková atmosféra, často ovplyvňovaná **negativistickými názormi a tvrdeniami**, akým bolo napríklad **označovanie ateizmu za príčinu rozkladu morálky a zla vôbec**. Treba poukázať aj na často nevyberané útoky tak voči organizácii, ako aj voči niektorým členom, zo strany pravicových, najmä útočne naladených klerikálnych kruhov. Príkro odmietam často prezentovaný názor, že „u nás je organizované ateistické hnutie ešte stále spájané s ľuďmi, ktorí počas komunistického režimu veriacich prenasledovali“. Znepokojujúci je jav, že **nenáboženské presvedčenie a postoje ateistov sú považované za výsledok ideologického pôsobenia bývalého režimu a nie za prirodzený dôsledok postupujúceho sekularizačného procesu**, ktorý prebieha v celom svete ako dôsledok rastu emancipačného procesu, vyššej vzdelanosti a kultúrnosti, ako aj prístupu k bohatstvu ľuďmi vytvorených prostriedkov života. **Súčasná propaganda sa usiluje o dehonestáciu ateistov ako ľudí nižšej kategórie.** Výsledok je taký, že sa ľudia boja prezentovať ako ateisti.

Nás - sekulárnych humanistov - sa mimoriadne citlivo dotýka **nepriaznivé a nedemokratické riešenie otázky vzťahu štátu a cirkvi po roku 1989**. Spoločnosť Prometheus by mala **vyvíjať razantnejšie aktivity na podporu prijatia zákona o odluke cirkvi od štátu**. Vieme, že to bude ťažká, zložitá a zrejme dlhá cesta, už aj s ohľadom na existenciu vatikánskych zmlúv. Dovoľujem si v tejto súvislosti pripomenúť slová biskupa R. Baláža, ktorý po rokovaní s vtedajším premiérom V. Mečiarom uviedol, že „odluku tento štát neuskutoční a to z jednoduchého dôvodu - poviem to otvorene: nechce si pohnevať cirkev“. Tento fakt potvrdzujú aj slová V. Mečiara, ktorý na zasadaní slovenského parlamentu, keď sa na pretras dostala otázka odluky cirkvi od štátu vyhlásil, že „táto vláda nikdy nebude súhlasiť s odlukou štátu od cirkvi a naopak“, pretože, vraj, majetok vrátený cirkvám by nepostačoval na ich autonómny život oddelene od štátu. Ale aj v súčasnosti sme svedkami toho, že pred očami verejnosti sa odohráva boj o to, komu by mala byť cirkev v budúcnosti naklonená. **Politici priam súťažia v nadbiehaní cirkevným kruhom.**

Významnou súčasťou činnosti Spoločnosti Prometheus, v ktorej treba stále intenzívnejšie pokračovať, je **spolupráca s humanistickými, voľnomyšlienkárskymi, ateistickými a svetskými sekulárnymi organizáciami v zahraničí**. Pozitívne je najmä to, že **sme aktívnou súčasťou európskeho i svetového humanistického hnutia** - IHEU a EHF. Zúčastňujeme sa na celom rade významných podujatí, ktoré umožňujú medzinárodnú výmenu názorov, ideí a skúseností. Rozvíjaním kontaktov s medzinárodnými organizáciami podobného zamerania prispievame aj k zviditeľňovaniu Slovenska vo svete.

prof. JUDr. PhDr. Ladislav Hubenák, DrSc.

Stretnutie členov bratislavského klubu

I. Poljak: Meeting of the Bratislava club
Abstract: Report about the meeting of the Bratislava club of Prometheus Society, at the occasion of a life jubilee of one of the founders and first secretary of the Society, prof. J. Čelko. The celebrant spoke on the topic: Is militant atheism threatening Slovakia?

Pomerne krátko od konania prvého tohtoročného zasadnutia sa členovia bratislavského klubu opäť - 17.4.2012 o 15. hod. - zišli na priateľskom stretnutí v príjemnom prostredí hotela Danubia Gate na Dunajskej ulici.

Dôvodom, že došlo k tomuto vydarenému pracovno-spoločenskému podujatiu, bola oslava životného jubilea zakladateľa a prvého predsedu Spoločnosti Prometheus prof. Jaroslava Čelka, ktorý sa v týchto dňoch dožil veku 89 rokov. Pri tejto príležitosti bola jubilantovi odovzdaná pamätná plaketa, ktorú navrhol a vyhotovil náš člen akademický sochár Michal Czupil.

Súčasťou programu bol krátky príhovor oslávenca na tému „**Ohrozuje Slovensko nebezpečenstvo bojového ateizmu?**“, po ktorom nasledovala živá diskusia (na žiadosť redakcie spracoval autor svoje vystúpenie do písomnej formy a uverejňujeme ho v rubrike Diskutujeme v tomto čísle nášho časopisu pod titulom: „O strašidle zvanom „bojovný ateizmus“). Viacerí zo zúčastnených sa dotkli otázky presadzovania požiadavky zmeny vo financovaní cirkví na Slovensku. Nastoľuje sa potreba pokračovania v začatých krokoch, ktoré , hoci nesmelo, odštartovala odstupujúca vláda. Zúčastnení vážne zvažovali aj možnosti zorganizovania protestu pred budovou Úradu vlády, prípadne Národnej rady SR s cieľom upozorniť verejnosť na skutočnosť, že na Slovensku je početná skupina občanov hlásiacich sa k nenáboženskému humanistickému svetonázoru.

Prítomní vyjadrili želanie, aby takýchto vydarených podujatí na pôde bratislavského klubu bolo čo najviac.

Ivan Poljak

KRITICKY A LAPIDÁRNE

Critical and Lapidary
Abstract: Brief and succinct critical remarks and commentaries about events in the first quarter of 2012; polemical reactions to texts published in various Slovak media outlets.

Čo nás drží nad vodou?

M. Bátorová v úvodníku DUCH VANIE, KDE CHCE (Slovenské pohľady, roč. IV + 127, 2012, č. 3, s. 2) okrem iného uvádza: *„Internetom a ovládaním PC ovplyvnené prijímanie do zamestnania skracuje detstvo najmenším, ktorí už od útleho veku internetujú, hrajú počítačové hry a trávia pred monitorom väčšinu času. Už televízia bola z hľadiska návykov nebezpečná, odhliadnuc od filmov, plných násilia, ktoré ponúka. Internet je po každej stránke nebezpečný. Vďaka počítačom prišiel nový okupačný jazyk (angličtina), ktorý odstránením interpunkcie a unifikáciou písma ničí individuálne gramatiky a pravopis.*

Jediné, čo drží nad vodou ľudí na vidieku, no i v slovenských, poľských a maďarských mestách, je náboženstvo *(zvýraznil -oj-)**.** Sila, ktorá má právo fungovať i dnes, keďže sa tak vehementne a obetavo stavala proti totalite bývalého režimu. Tí však, ktorí systematicky demontujú duchovné hodnoty, si neuvedomujú, že náboženský univerzalizmus je pripravený odolať akejkoľvek totalite, najmä tej, ktorá je zameraná na ničenie duchovných hodnôt.“*

Zaujímavá, no celkom negativistická a veľmi subjektivistická úvaha, v ktorej autorka **kladie proti sebe negatívne dôsledky niektorých moderných prostriedkov** komunikácie (internet, PC, televízia, film, angličtina ako okupačný jazyk) **a náboženstvo**, ktoré má, podľa nej ako jediné spasiť, držať nad vodou ľudí na vidieku i v mestách. Autorka má právo na takýto záver, ktorému sa však nedá uveriť. Radi by sme uviedli aspoň niekoľko argumentov, ktoré jej zovšeobecnenie nepodporujú:

- skutočnosť, že moderné komunikačné prostriedky nielen prospievajú, ale nemiernym používaním a zneužívaním deťom a mladým ľuďom aj škodia, nevyplýva z existencie, podstaty a poslania týchto prostriedkov. Poškodzovanie

mladých ľudí vyplýva najmä z toho, že **škola i rodina rezignovali na zodpovedajúcu výchovu detí.** Aj obyčajný nôž, ktorých má v kuchyni každá rodina niekoľko, je nebezpečný. Nôž veľmi užitočný nástroj, ktorým však možno poškodzovať, ba aj zbaviť života iných, dá sa nim aj sebapoškodzovať, sebazraňovať. Dobrou výchovou a každodenným navykaním sa deti rýchlo a trvalo naučia všetko podstatné o funkciách noža a v súlade s tým celý život nôž používajú a využívajú vo svoj prospech;

- **bez ovládania PC a využívania internetu by nebola možná ani súčasná evanjelizácia**, **duchovný vplyv cirkví na svojich veriacich a naopak**. V sobotu 23. 1. 2010, teda nie tak dávno, vyzval katolíckych kňazov pápež Benedikt XVI.: „V záujme Boha, blogujte“. Podľa jeho názoru „Služobníci Boha by pri šírení evanjelia mali využívať všetky nové formy komunikácie, vrátane blogu“. Povedal to vo svojom posolstve pri príležitosti Svetového dňa komunikácie rímskokatolíckej cirkvi;
- áno, **náboženstvo spája**, ale iba za istých okolností a do istej miery, ktorú možno označiť za obmedzenú a limitovanú;
- **náboženstvo nielen spája, ale aj rozdeľuje**; rozdeľuje vo svojom **vnútri** (pozri napr. Zwieg, S.: Svedomie proti násiliu alebo Castelio proti Kalvínovi. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2011.), ale aj **navonok** (nevyčísliteľný počet stretov, bojov a krvavých náboženských vojen).

Autorka, ktorá absolútne favorizuje náboženstvo, je pozoruhodne vzťahovačná. Každú inú hodnotu než náboženskú považuje za hodnotu ničiacu a nebezpečnú, za totalitnú. Ušiel jej napr. fakt, že takouto **hodnotovou totalitou tu i inde bolo a je práve náboženstvo a jeho inštitúcie – cirkví**.

Hodnotová platforma každého náboženstva síce viac-menej vyhovuje jeho príslušníkom, veriacim, ale v mnohých ohľadoch zlyhá v jej vnímaní ostatnými, veriacimi i nábožensky neveriacimi ľuďmi. **Ľudstvo nad vodou môžu držať také všeobecne prijateľné hodnoty**, ktoré stoja nad náboženstvami, cirkvami, zideologizovanými stranami a hnutiami. **Svetský humanizmus takými hodnotami disponuje.**

-oj-

Diskusia s odborníkmi, či s „odporníkmi“?

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky z mája 2012 v časti „Kultúra“ uvádza: *„Vláda má záujem na stálom, partnerskom dialógu s cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Podporí starostlivosť o významné kultúrne pamiatky vo vlastníctve cirkví a bude pokračovať aj v diskusii o problematike financovania cirkví, pričom sa sústredí predovšetkým na jej odbornú rovinu.“*

Čo k tomu dodať?

Smeru, ale i ostatným parlamentným stranám by prospel ak už nie stály, tak aspoň občasný partnerský **dialóg so zástupcami občanov – humanistov**. Zatváranie očí pred existenciou a potrebami humanistov svedčí o ľahostajnosti, ignorancii a arogancii (nielen Smeru) voči tejto významnej menšine. Politicko-programové mozgy Smeru, ale i ostatných politických strán, nemusia mať v tomto ohľade nijaké obavy; **humanisti nevtiahnu Slovenskú republiku do podružia cudzej moci**, ako sa to stalo napr. prijatím tzv. Vatikánskych zmlúv. Humanistom ide „len“ o demokraciu, pluralitu, toleranciu, slušnosť, rešpektovanie ich duchovno-kultúrnych a ďalších hodnôt a potrieb. Naozaj! Alebo toto humanistické „len“ je pre niekoho „až“?

Pokračovať v diskusii o problematike financovania cirkví je v každom ohľade už obohraná platňa. **Prečo zas len diskutovať a nie rovno riešiť a zmeniť?** Politické strany, vrátane Smeru vedia, že občania si želajú najmä spravodlivé oddelenie cirkví od štátu, transparentnosť a štandardnú kontrolu financovaní cirkví. Absencia argumentov voči tejto požiadavke vedie k taktizovaniu a odďaľovaniu racionálneho a spravodlivého riešenia. **Diskusia je tu len zásterka, za ktorú sa schováva neochota riešiť tento problém**. No a neochota nie je nič iné, ako **strach politických strán z možného politického vplyvu cirkví**. Cirkvi sa tým netaja, politické strany áno. Ambícia viesť *stály, partnerský dialóg s cirkvami a náboženskými spoločnosťami,* ktorý je založený na strachu z cirkví nemôže byť ani partnerský, ani efektívny.

Sústredenie diskusie o financovaní cirkví *predovšetkým na odbornú stránku* je zá-

kladnou premisou efektívnej diskusie. Problém je v tom, že **vlečúca sa diskusia bola a je o všetkom možnom, len nie odbornosti**. Máme obavy, že pod odbornosťou sa bude, tak ako v minulosti, rozumieť zúženie diskutujúcich len na zástupcov cirkevnej hierarchie a cirkevných kruhov. Škoda, že vláda ešte neprizvala týchto „odborníkov“ k riešeniu problémov prebiehajúcej finančnej krízy. Ich schopnosti sú neskutočné – v úpornom procese šetrenia a hľadania rezerv v každej rozpočtovej kapitole – dokázali udržať financovanie cirkví „bez straty kvetinky“. Neostáva nič iné ako blahoželať obom stranám: vláde k slepote a strachu, cirkevným „odporníkom“ k prefíkanosti.

-oj-

Oravské noviny chceli okradnúť ateistov o česť

Novinárska etika bez komentára

11. 6. - 17. 6. 2012

Číslo 23

Naša Orava ORAVSKÉ NOVINY

KRIMI

DLHOPRSTÍ ATEISTI

Zlodeji kradli, kým sa ľudia modlili

MY

PRÍHODA

NEBEZPEČNÝ STAV ZÁPASU

Futbal v Porube takmer zabíjal

TAŽOBY SAMOSPRÁVY

STOMETROVÉ RIEŠENIE

MONTÁŽ BOLARE KÚPEĽNÍ
NAJLACNEJŠIE obklady – dlažby na Orave
NÁMESTOVO
TRSTENÁ

TURISTIKA

2. 7. - 8. 7. 2012

Číslo 26

Naša Orava ORAVSKÉ NOVINY

OSPRAVEDLNENIE

Redakcia sa ospravedlňuje ateistom za nevhodne zvolené avízo k článku Zlodeji kradli, kým sa ľudia modlili v týždenníku MY Oravské noviny č. 23 z 11. júna 2012, str. 2. Článok neobsahuje žiadny údaj o svetonázorovej orientácii zlodejov a tak pravdivosť titulku avíza Dlhoprsti ateisti nebola potvrdená.

MY

SÚŤAŽ BOHATÉ LETO

Hráme o ceny za viac ako 20 000 eur

Čísla, ktoré treba stierať na hracej karte, nájdete na strane číslo 10.

KUPÓN č. 2

2. 7. - 3. 7. 2012

ORAVSKÁ PRIEHRADA

TRI ŽIVOTY ZA DVA VÍKENDY

ZDRAVOTNÍCTVO

Občan bez výchovy k občianstvu je nikto

Pojem „občan“ je v Programovom vyhlásení vlády veľmi frekventovaný. Vláda vo svojom programe chce presvedčiť, že urobí pre občana všetko. Dokonca, tak trochu paternalisticky a azda aj neskromne, samu seba nazýva „vládou istôt pre občanov“. V texte programového vyhlásenia vlády sa to len tak hemží sľubmi občanom v takých slovných spojeniach akými napr. sú: *„byť vládou istôt pre občanov; prehĺbenie súdržnosti a upevňovanie životných istôt občanov; priblíženie politiky EÚ a rozhodovacej činnosti jej inštitúcií k občanom; aby sa občania cítili bezpečne politicky, ekonomicky a sociálne; zvýšiť kvalitu života občanov; pomoc a ochrana občanov; služba občanom; širšie zapojenie občanov; zabezpečovanie potrieb občanov; vytvárať istoty pre občanov; verejné služby pre občanov; zabezpečovať životné istoty občanov; posilňovať postavenie občanov; zabezpečovať podmienky na kvalitnejší život občanov...“* atď.

Vláda vo svojom programe síce demonštruje ambíciu ***„...vrátiť ľuďom nádej, že žijú v spravodlivej a bezpečnej spoločnosti, kde sú občania nositeľmi humánnych a demokratických princípov vládnutia a rešpektuje sa zákonnosť a zásady právneho štátu“***, ale predpoklady aktívneho občianstva temer neobsahuje. Kto vzal občanom to, čo im chce vláda vrátiť? Mali vôbec niekedy občania to, čo im chce vláda vrátiť? Sú občania schopní a pripravení žiť v spravodlivej a bezpečnej spoločnosti a byť nositeľmi humánnych a demokratických princípov vládnutia a rešpektovať zákonnosť a zásady právneho štátu? Stačí občanom nádej, že budú žiť v spravodlivej a bezpečnej spoločnosti? Ako je možné, že namiesto reálnych práv, ktoré občanom z Ústavy SR a platných zákonov patria, chce vláda občanom **vrátiť iba nádej na spravodlivosť a bezpečnosť**? Vláda nevie, nechápe, že jej moc pochádza od občanov, nie naopak? Ponúkajú sa aj ďalšie znepokojujúce otázky.

Mohli by sme brať rad radom všetky práva občana a aspoň zbežne preveriť, či im ich vláda dokáže zaručiť. Napr.:

Ústava SR čl. 1, ods. 1: Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo. Prečo v praxi platí, že SR je tak úzko zviazaná s cirkvami, ktoré sú nositeľmi náboženstva? Prečo občania bez náboženského vyznania a presvedčenia sú občanmi druhej kategórie?

Ústava SR čl. 2, ods. 1: Štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo. Prečo volení zástupcovia nepresadzujú, ba v mnohých prípadoch ani zďaleka nerešpektujú v prvom rade vôľu a potreby občanov napr. v bezplatnom vzdelávaní, zdravotníctve, kultúre, ale aj vo finančnom sektore a celej ekonomike, v súdnictve i inde?

Ústava SR čl. 2, ods. 2: Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. prečo tak často štátne orgány beztrestne porušujú zákon? Prečo v nich bujnie korupcia, klientelizmus, obohacovanie jednotlivcov na úkor štátu i ďalšie neduhy a protizákonnosti?

Ústava SR čl. 12, ods. 1: Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Toto ustanovenie je každodenne porušované, životná prax sa vôbec nezhoduje s literou tohto ustanovenia.

Ústava SR čl. 24, ods. 1: Sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery sa zaručujú. Toto právo zahŕňa aj možnosť zmeniť náboženské vyznanie alebo vieru. Každý má právo byť bez náboženského vyznania. Každý má právo verejne prejavovať svoje zmýšľanie. Prečo vláda, jej členovia a štátne inštitúcie, ktoré priamo riadi, v praxi nerešpektujú uvedené ustanovenia?

Vláde je v jej programe celkom **ľahostajná výchova občana**. Nie občana ako človeka s nastavenou dlaňou, ktorý pokorne čaká, kým mu vláda *vráti nádej.* Máme na mysli **občana ako subjekt sociálneho, politického, ekonomického, kultúrneho a iného rozvoja a života**. **Občana ako partnera vlády, ako prameň moci každej vlády**. Občianstvo je svojho druhu kvalifikácia, ktorú si musí človek osvojovať, cvičiť sa v nej, navykať na ňu, lebo len prostredníctvom kvalifikovaného občianstva môže človek vstupovať do všetkých procesov, ktoré sa ho týkajú; môže byť rovnoprávnym subjektom v interakciách s inštitúciami, štátom, samosprávou, zamestnávateľmi, cirkvami atď.

V časti programového vyhlásenia vlády o regionálnom školstve nie je pojem výchova v jeho základnom a primárnom význame ani len

použitý. Na prvom mieste je vyučovanie a aj to zamerané najmä na prípravu pracovnej sily, ktorú ešte zužuje len na odbornosť. Vládu zaujíma *rozvoj a využívanie vedomostného a tvorivého potenciálu so zvýšením požiadaviek na adaptabilitu a odbornú zdatnosť ľudí...*; *...konkurencieschopnosť Slovenska je závislá od konkurencieschopných ľudí, ktorí sú vzdelaní, zruční, tvoriví a adaptabilní.* **Mravná výchovy detí a mladých ľudí ako keby vládu, okrem drobných výnimiek** (výchova k disciplíne)**, ani nezaujímala.** V programovom vyhlásení vlády tento základný cieľ, úloha a funkcia školy a školstva chýba.

Nech vezmeme pod drobnohľad ktorúkoľvek ľudskú činnosť, narazíme na skutočnosť, že je sprevádzaná istými vlastnosťami ľudí, ktorým súhrnne hovoríme **mravnosť a vychovanosť a ich opak – nemravnosť a nevychovanosť**. Dokonca **význam týchto faktorov sa zvyšuje úmerne s tým, ako sa zvyšuje význam poznatkov a vedomostí v každej produktívnej činnosti**. Špičkové poznatky vedy, techniky, nové technológie sa dali a dajú ľahko využiť v prospech človeka, ale dali sa, či boli a sú neraz zneužité proti človeku. Aj aktuálna finančná kríza je aj odrazom absencie morálky ľudí, ktorí v tejto oblasti pracujú.

Preto nestačí, ak naše školy budú len inovovať vyučovacie programy, vydávať stále nové a lepšie učebnice, zdokonaľovať metodiky výučby, zavádzať nové informačno-komunikačné technológie do procesu vyučovania i učenia, spravodlivejšie odmeňovať učiteľov...

V prvom rade musíme dbať o to, aby vyučovacia prax našich škôl bola sprevádzaná adekvátnym výchovným vplyvom. **Výchova dobrých občanov, slušných a mravných ľudí musí byť základným programom každej školy, ktorú finančne podporuje štát.** Máme nielen právo, ale aj povinnosť to žiadať. Vychádzame z toho, že **tak, ako človek sa nerodí vzdelaný, ale musí sa na to systematicky učiť, tak sa človek nerodí vychovaný**, ale aby sa takým stal, treba ho vychovávať a vychovať. Nemali by sme sa nechať zaslepiť jednostrannou modernizáciou učenia, vyučovania a vzdelávania a zabúdať na mravné, svetonázorové a občianske formovanie ľudí. Človek sa stáva pravdovravným, dobroprajným, slušným..., ale i sociálne a občiansky aktívnym, zodpovedným najmä výchovou a sociálnym formovaním. Toto už od dávna, ale stále platí. Nové je „len“ to, že **človek vyzbrojený systematickými a dôkladnými vedomosťami, špičkovými technológiami, nevídanými rozhodovacími právomocami musí byť vybavený zodpovedajúcimi vlastnosťami. Musí mať oveľa pevnejší charakter, väčšiu úctu k sebe i k iným ľuďom, väčšiu zodpovednosť... ako kedykoľvek predtým.**

Naše školy v učebnej a vyučovacej činnosti, ale aj rodiny pod vplyvom sociálneho prostredia „divého kapitalizmu“, podporujú u detí a mladých ľudí nezdravú súťaživosť, nečistú (ak už nie špinavú) konkurenciu, drzosť, priebojnosť a aroganciu na úkor iných, tzv. široké lakte, vyhrotený individualizmus. S istotou vieme povedať, že tieto a ďalšie do extrémov dovádzané vlastnosti nie sú tými vlastnosťami, ktoré sa predpokladajú u ľudí bližšej i vzdialenejšej budúcnosti.

Humanistom v každom ohľade prekáža masová a často nezakrytá, resp. pokrytecká manipulácia s občanmi, napr. zo strany všemocnej reklamy, masovokomunikačných prostriedkov, politických strán v predvolebných i niektorých povolebných aktivitách, cirkví, náboženských spoločností i siekt, falošne modifikovanej a manipulovanej verejnej mienky. Humanistom prekážajú rôzne formy nátlaku a vyciciavania občanov zo strany bánk, finančných skupín a spoločností, úradov a štátnych úradníkov, nečestných zamestnávateľov, ale i mafie... Občan je v týchto a podobných stretoch najčastejšie bezbranný, bezmocný, nepripravený. Bez výchovy k občianstvu a bez cieľavedomej mravnej výchovy sa človek nestane skutočným občanom - jeho veličenstvom občanom.

-oj-

HUMANISTI V ZAHRANIČÍ

Estónsko - popredná slobodomyseľná krajina

K. Vimmsaare: Estonia – a leading freethinking country
Abstract: The author – a university professor from Talinn – translates a brief description of Estonia's socio-political and worldview development throughout history to the present day. He presents the demographic structure of the population vis-à-vis religious membership, in addition to the development and current status of the humanist movement in Estonia.

Estónsko je oddávna obývanou časťou severnej Európy. Podľa archeologických nálezov jej prvými obyvateľmi boli nomádi, ktorí tam žili už pred 9 500 rokmi. Predkovia Estóncov sa tu usadili približne pred 5 000 – 4 500 rokmi. Žili v dedinách - kuloch. Niekoľko kulov tvorilo kihelhondy na čele so staršinom – vanom a z nich pozostávali väčšie celky - maakondy. Oveľa neskoršie začali vznikať väčšie osídlenia - linnusy.

Územie okolo Baltického mora bolo objektom viacstranného záujmu. Prejavovali ho germánski vládcovia - vtedajšie Dánsko, Švédsko i Kyjevská Rus. V rokoch 1206 až 1227 podnikli 63 vojenských výprav proti Estóncom.
Z viacerých príčin, no najmä pre nedostatok zbraní a nedostatku vojenského umenia, utrpeli Estónci porážku. Krajina sa na dlhý čas dostala pod nadvládu panovníkov iných krajín. Najprv to boli nemeckí feudáli a výbojný Rád nemeckých rytierov. S týmito, najmä na severe krajiny, súperili Dáni a Švédi. Mnoho rokov bolo Estónsko ovládané Švédskom (severná časť), Poľskom (južná časť) a Dánskom (ostrovy). Potom približne 90 rokov bolo súčasťou Švédska. V roku 1721 bolo Estónsko začlenené do Ruského impéria. No aj v ňom si zachovala silné pozície nemecká šľachta. Po Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii nadobudlo štátnu samostatnosť. V roku 1939 sa stalo jednou z republík Sovietskeho zväzu. Od roku 1991 je opäť samostatným štátom.

Dávni podmanitelia súčasne s politickými a ekonomickými zámermi sa usilovali aj o zmeny v nábožensko-cirkevnej sfére. Estónsko, podobne ako Livonsko a Lotyšsko, stalo sa misijným územím kresťanstva. Na severe a na západe sa presadzovalo kresťanstvo západného rítu. V južnom Estónsku, ktoré bolo v rokoch 1030 -1161 pod nadvládou Kyjevskej Rusi, išlo o východný (byzantský) smer. Potom tam Poľsko presadzovalo katolicizmus. Obyvateľstvo krajiny sa však, napriek veľkému úsiliu nových vládcov, pomerne dlho držalo svojich animistických zvykov. Voči kresťanstvu zaujímalo záporné postoje, ktoré mali rôzne podoby. Napríklad tajné „zmývanie“ mocensky presadzovaného krstu. Boli však aj mnohé otvorené postoje. Najmä odmietanie kresťanských kňazov a účasti na výstavbe kresťanských kostolov. Nechýbali ani ostré formy odporu. Známym sa stalo povstanie „Jurajovej noci“, ktoré sa uskutočnilo v rokoch 1343 – 1345. Vtedy povstalci zabíjali kňazov a rúcali kláštory. Povstanie však bolo potlačené. Kresťanstvo zintenzívnilo svoje pôsobenie a za pomoci svetských vládcov, nadobudlo dominantné postavenie.

Prišlo však obdobie novej formy „západného kresťanstva“. Išlo o reformáciu, ktorá nadobudla v pobaltských oblastiach značný rozsah a jednoznačné pozície zaujala v mestách.
V dedinách sa uplatňoval princíp: „Aká moc, také náboženstvo“. Súčasne sa pravoslávna cirkev usilovala o rozšírenie svojho vplyvu na úkor protestantizmu a v určitej miere aj katolicizmu. Situácia sa však podstatne nemenila. Na konci 19. storočia sa k protestantizmu - osobitne k luteranizmu - hlásilo 84,2 %, k pravosláviu 14,3 %, k staroverectvu 0,7 %, k judaizmu 0,5 % a ku katolicizmu 0,4 % obyvateľstva.

Keď sa vo februári roku 1918 stalo Estónsko samostatným štátom, došlo k zmene právnych vzťahov v oblasti spoločenskej nadstavby. V roku 1920 bol prijatý „Základný zákon“, ktorý obsahoval aj ustanovenia týkajúce sa svetonázorovej sféry. V jeho jedenástom paragrafe stálo: „V Estónsku je sloboda náboženstva a svedomia. Nikto nie je povinný zúčastňovať sa na náboženskom živote, byť členom náboženskej organizácie a plniť spoločenské povinnosti voči nej. ...štátne náboženstvo v Estónsku neexistuje.“ Významným krokom bolo prijatie zákona o základnej škole. Určoval, že vyučovanie sa uskutočňuje v materinskom jazyku, bez náboženstva a bezplatne. No viaceré ustanovenia sa po upadnutí revolučnej vlny stali len deklaratívnymi. Iné boli zmenené. Napríklad hlavy cirkví

boli naďalej členmi parlamentu, bez volieb, z titulu svojich funkcií. V rukách kňazov zostali matriky. Kresťanskej ľudovej strane sa v referende v roku 1923 podarilo zmeniť zákon o základnej škole. Výučba náboženstva sa stala povinnou. Cirkví mohli požadovať pomoc štátnych orgánov pri výbere cirkevných daní. Po začlenení Estónska do zväzku ZSSR v roku 1939 začali platiť sovietske zákony, ktoré obsahovali princípy slobody vedomia, svedomia a náboženského vyznania.

V súčasnej Ústave Estónskej republiky - článok 32 - sa vo všeobecnej rovine hovorí o slobode svedomia, vyznania a slova. V článku 40 sa uvádza, že občania slobodne rozhodujú o svojej príslušnosti k náboženstvu a cirkvám a iným náboženským spoločnostiam. Štátne náboženstvo neexistuje. Každý človek môže, buď sám alebo spoločne s inými, verejne alebo súkromne vykonávať náboženské obrady, ak nie sú v rozpore so zákonom, prirodzeným poriadkom, so starostlivosťou o zdravie a mravmi.
V paragrafe 41 sa uvádza, že každý človek má právo na vlastné presvedčenie i na jeho zmenu. Presvedčenie sa nemôže využívať na ospravedlňovanie nezákonnosti. Zákon nemôže nikoho postihovať za jeho presvedčenie.

Názorové rozdiely sa dlho prejavovali vznikaním rôznych smerov vo vnútri cirkví. V polovici 19. storočia sa začali vynárať prví nositelia slobodomyseľnosti, ktorí už verejne kritizovali duchovenstvo, najmä nemeckých kňazov. V roku 1857 estónsky verejný činiteľ J. Jansen vystúpil s tromi prednáškami, ktoré sa stali veľmi populárne. Obsahovali aj výrazné črty slobodomyseľnosti s ateistickým zameraním. V druhej polovici 19. storočia časť učiteľstva rozvíjala - slovom i písmom - propagáciu prírodovedných poznatkov. Určité prehĺbenie v tomto smere priniesla revolúcia v roku 1905, najmä v podobe odmietania klerikalizmu medzi roľníkmi. Nesporný prínos prinieslo buržoázne obdobie. Najmä v prvých rokoch samostatnosti. Potom sa vládnuce kruhy usilovali hlásanie slobodomyseľnosti zastaviť, ale napriek veľkému úsiliu sa im to celkom nepodarilo. Naopak, vďaka vplyvu pokrokovej časti inteligencie, najmä učiteľov, napredovala. Významnú úlohu v tomto smere zohrali poprední spisovatelia, najmä E. Vilde, A. Tammsaaree , M. Mustakivi a Bornchez.

K citeľnému prehĺbeniu propagácie slobodomyseľnosti, najmä ateizmu, došlo po začlenení Estónska do ZSRR. Na niektorých miestach sa utvorili základné organizácie Zväzu bojujúcich ateistov. Po vypuknutí druhej svetovej vojny sa tento proces pozastavil. K zmene došlo až po určitom čase od skončenia vojnových udalostí. Obnovila sa propagácia ateizmu v širokej verejnosti. Aktívne v tomto smere pôsobila Spoločnosť pre šírenie politických a vedeckých poznatkov (neskôr premenovaná na Spoločnosť Znanije). Vznikali kluby ateistov, v ktorých sa uplatňovali rôzne metódy a formy mimoškolského vzdelávania a výchovy. Tallinský klub organizoval podujatia každý mesiac. Začala sa budovať základňa rozvíjania teórie ateizmu a ateistickej výchovy. Popredné miesto v tomto smere zaujala katedra filozofie Tallinského polytechnického inštitútu. Táto sa popri výučbe stala základňou riešenia teoretických problémov rozvíjania a šírenia ateizmu. Spolu so spoločnosťou Znanije uskutočnila 20 vedeckých konferencií a republikových seminárov s ateistickou problematikou. Pri katedre vznikol klub „Ateos“. Tento počas 25- ročnej existencie uskutočnil 142 klubových podujatí, na ktorých sa zúčastnilo 5 139 študentov. Študenti sa zúčastnili na 85 podujatiach vysokých škôl, na ktorých získali 48 cien. Z nich boli tri celozväzové.

Po zmene spoločenských pomerov v roku 1991 aktivity v oblasti šírenia ateizmu podstatne oslabli. Organizačná základňa takmer celkom zanikla. Vysokoškolský klub „Ateos“ v 90. rokoch minulého storočia prestal existovať. Klub ateizmu v Tallinne bol v roku 1990 premenovaný na „Spoločenstvo slobodomyseľnosti“. Po smrti jeho predných činiteľov – M. Mustkiviho a H. Vimmsaareho – tiež zaniklo. V súčasnosti sa rozvíja individuálne pôsobenie aktívnych stúpencov slobodomyseľnosti.

Tabuľka č. 1
Rozvrstvenie obyvateľstva podľa náboženskej príslušnosti v roku 1934

p. č.	príslušníci cirkvi	počet	%
1.	luteráni	874026	78,20
2.	pravoslávni	212764	19,00
3.	baptisti	8752	0,82
4.	evanjelisti	4178	0,04
5.	židia	4302	0,04
6.	katolíci	2327	0,02
7.	adventisti	2310	0,02
8.	metodisti	1242	0,01

Tabuľka č. 2
Prehľad o svetonázorovej orientácii obyvateľov Estónskej republiky (starších ako 15 rokov) na základe údajov zo sčítania ľudu v roku 2000

skupina obyvateľov	%
nábožensky veriaci*	30,2
ateisti	16,1
indiferentní	31,1
nevedeli sa vyjadriť	14,6
odmietli sa vyjadriť	8,0

*z toho: luteráni 13,6 %, pravoslávni 12,8 %, ostatní 3,8 %

Súhrnne sa teda v roku 2000 hlásilo k náboženstvu 30,2 % a k bezkonfesijnosti 69,8 % Estóncov. Takže Estónsko v roku 2000 bolo krajinou s najmenším počtom stúpencov náboženstva v Európe. Podľa štatistík potom nasledovalo Česko, Maďarsko a Francúzsko.

Poznámka prekladateľa
V minulom roku sa uskutočnilo nové sčítanie v Estónskej republike. Jeho výsledky sú doteraz známe len rámcovo. Autor článku v liste zo dňa 25. 3. 2012 prisľúbil, že nám po zverejnení úplných údajov pošle informáciu o tom, k čomu sa občania Estónskej republiky prihlásili.

prof. Kuulo Vimmsaare, Tallinn

preložil: J. Čelko

Ako sa stanem tým, kto som?

T. Hummitzsch: How do I become the person I am?

Abstract: Translation of an article from the German journal Diesseits issue 98/2012, describing one work day of the director of the Humanist vocational school in Berlin.

Touto otázkou sa zaoberajú študenti Humanistickej odbornej školy sociálnej pedagogiky v Berlíne od februára 2012 denne. Šéfredaktor časopisu Diesseits sledoval jeden pracovný deň riaditeľky tejto školy.

Pol roka sa Beata Heemanová venovala temer výlučne organizácii, musela vybaviť formality s príslušnými úradmi, konkretizovať koncepciu vzdelávania, nájsť a zariadiť školské priestory a spomedzi vyše 200 záujemcov vybrať prvých študentov. V minulých mesiacoch vyriešila veľa malých problémov, ktoré samy o sebe síce neboli dramatické, ale svojím množstvom predsa len zavážili. Na riešenie nepredvídaných ťažkostí by sa boli zišli aj dvaja - traja ľudia. Posledný polrok bol pre pedagogičku bezpochyby časom plným napätia s vysokou hladinou adrenalínu v krvi. Ráno prvého vyučovacieho dňa však pôsobí na pozorovateľa uvoľnene. „Som rada, že sa to konečne rozbehlo“, usmieva sa a ten úsmev jej nezmizne z tváre po celý deň.

V prvom ročníku novozaloženej a v Nemecku prvej Humanistickej odbornej školy (HOŠ) je trinásť študentiek a šesť študentov. Majú sa stať vychovávateľmi v celodenných materských školách a v zariadeniach pre mládež. Spočiatku je to externé štúdium, od školského roku 2013 denné. Štartom tejto odbornej školy otvára Humanistický zväz Berlín - Brandembursko novú kapitolu svojej činnosti ako slobodný podnikateľ.

Aj pre Beatu Heemanovú sa začína nová etapa jej pracovnej biografie. Má vzdelanie vychovávateľky, niekoľko rokov praxe v materských školách a v pomoci mládeži. Potom študovala pedagogické vedy, politiku a sociológiu v Berlíne. 15 rokov bola činná v oblasti vzdelávania dospelých. Vo funkcii riaditeľky odbornej školy bude všetky doterajšie skúsenosti veľmi potrebovať; po prvý raz je sama zodpovedná za vzdelávanie budúcich vychovávateľov. Ťažiskom ňou navrhnutej koncepcie vzdelávania je jednota teórie a praxe, ktorá v pedagogickom bežnom dni často chýba. Keďže pedagógovia neraz nevedia preniesť teoretické vedomosti do praxe, siahajú po tradicionalistických vedomostiach, čo ide na úkor odbornosti. Na HOŠ sa tomu má predísť tým, že teória a prax sa budú prelínať väčšmi ako je to zvykom. Skúsenosti, ktoré študenti získajú v humanistických zariadeniach počas troch dní praxe týždenne, sa budú v ostávajúcich dvoch dňoch preberať na HOŠ a porovnávať s teoretickými vedomosťami. Tak sa bude použiteľnosť teórie opakovane overovať praxou a súčasne sa budú permanentne a konkrétne hodnotiť odborné činnosti v zariadeniach.

Ak sa má dosiahnuť úspech, musia sa všetci zúčastnení aktivizovať a intenzívne spolupracovať. Veľa sa žiada nielen od učiteľov HOŠ a cvičných učiteľov v školských zariadeniach, ktoré budú študujúci navštevovať, ale aj od samotných študentov. V koncepcii Beaty Heema-

novej sami zodpovedajú za svoje vzdelávanie. Majú sa aktívne dožadovať toho, čo pre svoju prax potrebujú a majú hlásiť, kde sa im nedarí dosiahnuť súlad medzi teoretickými poznatkami a praxou. Praktické skúsenosti budúcich pedagógov sú prostriedkami a východiskami teoretického vzdelávania, pretože jednotlivé témy, preberané v škole, musia byť overené praxou.

FOTO: Beáta Heemanová počas prvej vyučovacej hodiny medzi študentmi Foto: T. Hummitzsch

Takýto náročný ideál HOŠ vyžaduje aktívnych študentov, ktorí sa vedia o seba starať. Vety typu „Klásť hranice v zmysle 'To sa nedá dosiahnuť", je dôležitá kompetencia", alebo „Nebuďte taký milý, že v stresových situáciách z nesprávne pochopenej ohľaduplnosti nekladiete otázky." Poukazujú na to, že „Klásť otázky a reagovať na prebiehajúce činnosti je vo výučbe vaša hlavná úloha". Z toho dôvodu si riaditeľka školy prvý deň dala veľmi záležať na tom, aby 13 poslucháčkam a 6 poslucháčom sprostredkovala predovšetkým istotu a dôveru v seba a celú skupinu. Treba mať odvahu formulovať vlastnú potrebu, aj keď na to niekedy nie je čas, alebo sa to zdá byť nevhodné. „Vaši cviční učitelia vo výchovných zariadeniach neponesú informácie, ktoré potrebujete, za vami; čakajú na vaše otázky."

Už prvý deň sa ukázalo, aký dôležitý je v učebnej a vzdelávacej koncepcii Beaty Heemanovej aktívny a mysliaci študent. Pre tzv. činnostne zamerané vyučovanie potrebuje praktické skúsenosti vzdelávaných žiakov. Tak im sprostredkuje schopnosť konať v komplexných situáciách odborne kompetentne a samostatne bez toho, aby siahali po všedných vedomostiach. Toto je podstatné kritérium odbornej výchovy, ktorá sa týmto líši od výchovy detí rodičmi. Tak sa študujúci na HOŠ nestanú obmedzenými bifľošmi teórie, ale prenesú teóriu do konkrétnych zážitkov pedagogického priebehu dňa a naučia sa ich používať.

Veľmi dôležitú rolu pri tom má skupina, a tak Beata Heemanová od začiatku venuje veľa času a energie prekonávaniu medziľudských bariér. Hravými cvičeniami sa študujúci medzi sebou poznávajú a chápu momentálnu situáciu v humanistických zariadeniach. Napríklad, že budúci vychovávatelia vo veku 20-46 rokov majú za sebou 129 rokov skúseností v celkom odlišných povolaniach. Čerství absolventi škôl sedia vedľa dizajnérov a historikov s dlhoročnou praxou. Z pestrej zmesi budú profitovať všetci, pretože „spolu dokážeme viac, ako by dosiahol každý jeden jednotlivo". Beata Heemanová využíva umenie synergie, ktoré zdokonaľuje jej koncepciu aktívneho a s praxou spätého učenia. „Ja sa veľa naučím od vás, vy sa veľa naučíte odo mňa a od ostatných. Naše spoločné vedomosti a naše skúsenosti povedú k tomu, že vo svojom pedagogickom konaní budete všetky výzvy riešiť odborne a v prospech detí."

Takýto spôsob učenia sa je pre mnohých študentov nezvyklý a Beata Heemanová sa pokúša ich od začiatku získať a aktivizovať. Povzbudzuje ich, aby kládli otázky. Nepozná „hlúpe otázky". Inokedy vraví: „Neistoty treba vyjasniť a premeniť na istoty." To je veta, ktorá svojou jednoduchosťou opisuje jej pedagogiku. Sama kladie vždy dobrý príklad a opakuje otázky, či jej časté vysvetľovanie štruktúry a priebehu štúdia, zákonných a školských rámcových podmienok, aby aj rôzne situácie boli zrozumiteľné a či poslucháči nemajú ťažkosti s odbornými výrazmi. Čím dlhšie trvá deň, tým viac pribúda nových otázok. Ak na začiatku dňa boli študenti plachí a neistí, po prvých ôsmich hodinách sú uvoľnení a sebaistí.

Zásluhu na tom má Beata Heemanová ako riaditeľka školy a pedagogička, ktorá vedie výučbu rozhodne a s istotou, súčasne však otvorene; ktorá pozýva študentov, aby spolupracovali. Jej suverenita pedagogičky sa snúbi s priam hmatateľnou sebaistotou, identitou. Má nielen predstavu praktického a súčasne fundovaného vzdelávania, ona ju dopĺňa svojím oduševnením. Popoludní rozžiarená vraví: „Vašou úlohou bude sprevádzať deti ich životom. A najneskoršie v tomto momente preskočila iskra entuziazmu na študentov. Nehádže študentov HOŠ samých do studenej vody – skáče do nej s nimi. A pláva spolu s budúcimi vychovávateľmi nie aby sa im zaliečala, ale pretože spolu sa dosiahne viac ako každý jednotlivo.

Podľa: Thomas Hummitzsch, Wie werde ich zu dem, der ich bin? Diesseits 26/1, č. 98, 2012. http://www.diesseits.de/aktuelles-heft/werde-ich-dem-ich-bin preložili R. Škoda a Matej Beňo

ZO ZAHRANIČIA

Rozširuje sa ateizmus na úkor teizmu?

G. Paul: Is atheism spreading to the detriment of theism?

Abstract: Translation of an international study conducted by the ISSP about religion in 28 countries between the years 1998-2008.

V ostatných rokoch sa veľa diskutuje o tom, či sa vo svete väčšmi rozmáha ateizmus alebo teizmus. Odpoveď z veľkej časti možno nájsť vo výsledkoch výskumu International Social Survey Program - ISSP (Medzinárodný program prieskumu spoločnosti), v prieskumoch náboženstva II. a III. z rokov 1998 a 2008. V 28 krajinách položili rovnaký súbor otázok, čo umožnilo zistiť celkový dlhodobý vývoj trendov počas jednej dekády.

krajina	% neverí v Boha		% všetkých teistov		% agnostikov (nepopierajú, že Boh existuje)	
	1998	2008	1998	2008	1998	2008
Veľká Británia	**9,6**	**17,7**	**46,2**	**36**	**22,5**	**16,8**
Rakúsko	**6,8**	**9,3**	**51,3**	**40,8**	**32,4**	**20,8**
Holandsko	**17,2**	**19,8**	**44,2**	**36,7**	**26,4**	**21,1**
Austrália	**10,2**	**15,6**	**52,2**	**43,5**	**28,6**	**25,1**
Nórsko	**11,7**	**17,7**	**42,5**	**37**	**18,4**	**15**
Irsko	**2,4**	**4**	**77,3**	**67,5**	**49,8**	**45,1**
Nový Zéland	**7,9**	**12,5**	**52,9**	**46,4**	**30,9**	**28,2**
Spanielsko	**8,6**	**9,7**	**64,7**	**59,5**	**45,8**	**39,2**
Taliansko	**4,1**	**5,3**	**73,5**	**69,5**	**48**	**42,9**
Švédsko	**16,8**	**19,5**	**25,8**	**24,9**	**12,3**	**10,3**
Francúzsko	**19,1**	**21,9**	**38,8**	**37,3**	**20,1**	**17,5**
Dánsko	**14,7**	**18,4**	**34**	**33,4**	**13,6**	**13,4**
Spojené štáty	3,2	2,8	77,5	78,2	62,8	61,3
Švajčiarsko	**4,3**	**8,5**	44,5	45,1	28,3	28,8
Nemecko západ	12,1	10,5	41,3	48,1	23,4	27,2
Nemecko východ	54	53	15,7	16,5	9,4	8
Japonsko	10,6	8,7	13,2	16,4	4	4,4
Severné Irsko	**3,7**	**6,8**	**74,4**	**67,4**	**50**	**45,2**
Portugalsko	**1,9**	**4**	**84,8**	**72,9**	**60**	**54,4**
Česká republika	**20,3**	**37,3**	**30,4**	**23,9**	**17,1**	**23,9**
Maďarsko	**12,8**	**15,3**	**51,6**	**42,4**	**31,1**	**23,2**
Lotyšsko	**9,2**	**18,3**	**38,9**	**36,9**	**22,9**	**21,7**
Poľsko	**2,4**	**3,3**	**81**	**76,4**	**70,5**	**62,9**
Rusko	19,7	6,1	40,2	58,2	23,8	33,9
Slovensko	11,1	10,4	56,7	59,8	40,8	41,6
Slovinsko	14,2	13,6	39,4	40,7	22,9	24,2
Cile	**1,5**	**1,7**	**91,4**	**90,5**	81,4	82,3
Cyprus	**1,6**	**1,9**	**84,8**	**70,2**	**65**	**59**
Filipíny	**0,7**	**0,8**	82,3	92,5	79	82,7

Poznámka: Zvýraznené riadky naznačujú nárast ateizmu. Krajiny prvého sveta sú zoradené podľa najväčšieho poklesu všetkých teistov.

Voči novému prieskumu ISSP máme isté výhrady. V mnohých krajinách, vrátane Spojených štátov (!), prieskum pri opätovnom položení otázky týkajúcej sa názoru na Bibliu zlyhal. Z toho dôvodu nie sme schopní potvrdiť záver výskumného ústavu v Gallupe (Nové Mexiko) o výraznom dlhodobom poklese doslovnej interpretácie Biblie (biblického liberalizmu) v Amerike. Neopakovala sa ani otázka o pravidelnej účasti na bohoslužbách, čo spôsobilo ďalší významný úbytok údajov použiteľných z dlhodobého hľadiska. Dúfajme, že v roku 2018 dôjde k náprave.

Keďže existujú iba dve vzorky, realizované ku koncu dekád, zistené trendy v jednotlivých krajinách treba brať s rezervou, najmä keď rozdiel medzi nimi nie je zo štatistického hľadiska významný. Aj to, čo vyzerá ako významnejší posun v rámci istej krajiny, môže byť iba šťastná náhoda. Pokiaľ totiž nenastane všeobecnejšia zmena v trendoch, výsledky sa výraznejšie nezmenia.

Od roku 1998 po rok 2008 sa v 20 z 28 krajín ukazuje súvislosť medzi nárastom ateizmu a stratou pozícií teizmu, aj keď zmena nemusí byť vždy nápadná. Výsledky sú také hlavne preto, lebo tento trend pozorujeme v 12 zo 16 demokracií prvého sveta.

Z 27 krajín, v ktorých bola zisťovaná **viera v posmrtný život**, **bol v 22 zaznamenaný pokles**. Išlo o všetky krajiny prvého sveta, okrem Nemecka, kde v bývalej NDR pokles nenastal. V 20 krajinách, z ktorých 13 patrí k 16 najprosperujúcejším, **sa zvýšil počet ľudí, ktorí sa nikdy nemodlia**. V deviatich vyspelých krajinách bola na prelome tisícročí aspoň **mierne nadpolovičná časť populácie ateistická**, dnes to platí pre 12 z nich. V nesmrteľnosť boha v roku 1998 verila väčšina obyvateľov jednej z krajín prvého sveta, v roku 2008 sa zvýšil počet na päť krajín. V jednej z krajín sa **väčšina populácie nikdy nemodlí**, pričom tento trend pretrváva.

Spoločná aj jednotlivá prevaha spomenutých trendov ukazuje, že sú pravdivé, a to znamená, že **viera v Boha sa do značnej miery vytráca**. Dokonca tento všeobecný trend, najmä vo vyspelých demokraciách, je zrejme ešte silnejší. V krajinách prvého sveta bol zaznamenaný **posun smerom k teizmu iba v jednom prípade – v západnom Nemecku**. Môže však ísť o štatistickú odchýlku, keďže sa neobjavili iné potvrdzujúce správy a nevzrástla ani viera vo večný život. Aj mierny posun k teizmu vo východnom Nemecku môže byť zapríčinený sťahovaním sa veriacich západných Nemcov, ktorí sú viac nábožensky založení, na východ. Obrat k viere v Japonsku nie je vo väčšine otázok štatisticky významný a pravdepodobne nesprávny z dôvodu absencie správ o renesancii náboženstva. Vo Švajčiarsku je situácia nejasná; nárast teizmu je zo štatistického hľadiska nevýznamný, zatiaľ čo rastie počet presvedčených ateistov, keďže viera v posmrtný život a modlenie podľa prieskumu poklesli príliš prudko na to, aby boli výsledky reálne. Napriek rastu sekularizácie Európy, euro-islam ňou nie je ohrozený. V priebehu 10 rokov medzi prieskumami **v západnej Európe pribudlo viac ako 20 miliónov nových ateistov**, čo znamená, že dnes je ich tu vyše 200 miliónov, z celkového počtu skoro 400 miliónov obyvateľov. **V západnej Európe je teda väčšina ateistov.**

V USA výskum ISSP zmeny nezistil, čo je výnimočné v porovnaní s ostatnými prieskumami.

Výskumný ústav v Gallupe nedávno zistil, že **na jednoduchú otázku o viere v boha v súčasnosti odpovedalo „nie“ štyrikrát viac respondentov ako v šesťdesiatych rokoch minulého storočia**. Vzhľadom na percento záporných odpovedí na podobné otázky o viere v boha nemožno pochybovať o tom, že **miera ateizmu dlhodobo narastá**. Aj napriek nedostatočnému šíreniu tejto informácie, je zdokumentované, že **väčšinu bezkonfesijných tvoria ateisti, nie veriaci bez príslušnosti k cirkvi**. Príslušníci žiadneho náboženstva v Amerike, dokonca ani (rýchlo sa množiaci) mormóni, túto štatistiku „nezachránia“.

Vyzerá to tak, že počet ateistov **v Amerike vzrástol od začiatku storočia o 10 miliónov**, čo predstavuje približne milión ročne a asi tretinu z celkového nárastu populácie. Z celkového počtu obyvateľov, vyše 300 miliónov, je ateistov asi 60 miliónov. **Ateizmus si získava množstvo mladých**, zatiaľ čo početnosť náboženských spoločností poklesla o pätinu. Aj napriek tomu výsledky ISSP potvrdili, že USA sú stále najnáboženskejšia prosperujúca demokracia, avšak napriek tomu ani tam nie je teizmus natoľko rozšírený ako v niektorých krajinách druhého a tretieho sveta.

Podľa prieskumu **dochádza k nadnárodnému narastaniu ateizmu a slabnutiu teizmu**, pričom v západných krajinách môže ísť rozhodne o univerzálny jav. Nárast západného ateizmu sa

ukazuje ako dlhodobý trend, ktorý pravdepodobne trvá od začiatku devätnásteho storočia, alebo dlhšie a zrýchlil sa počas 2. svetovej vojny bez akýchkoľvek známok spomalenia. **Pokles viery v boha zasiahol protestantské aj katolícke krajiny**, aj keď tie druhé sú voči stratám trochu odolnejšie. Vo väčšine západných krajín je už vplyv náboženstva slabý a aj v tých niekoľkých, kde má silnejšie základy, stráca pôdu pod nohami. Demografický rast slabnutia zbožnosti medzi mladými a nárast sekularizmu vo vyspelých demokraciách sa zhoduje s hypotézou o socioekonomickej dysfunkcii, ktorá predpovedá a pozoruje, že **zlepšujúca sa úroveň finančného a ekonomického zabezpečenia strednej vrstvy silno potláča záujem o nadprirodzených bohov**.

Trend zreteľného poklesu teizmu v severnom Írsku trvajúci už od konca sektárskych bojov, bude naďalej pokračovať. Rovnaká situácia je v Portugalsku, hoci zdvojnásobenie neviery v nadprirodzenú nesmrteľnosť nemôže byť reálne. Tieto trendy sú v zhode s tvrdením, že zlepšujúce sa zabezpečenie potláča záujem o náboženstvo.

Vo väčšine krajín bývalého východného bloku, v ktorých robilo ISSP prieskum, je teizmus tiež pomaly prekonávaný alebo si prinajlepšom udržiava svoju pozíciu. Pokles veriacich v Českej republike a v Maďarsku môže byť skreslený stupňom náhodnosti, ale aj tak je významný. Pokles katolicizmu v Poľsku musí Vatikánu dvíhať žlč predovšetkým preto, lebo Pápež Ján Pavol II. vynaložil nemalé úsilie, aby pomohol poraziť ateistický komunizmus s podporou Solidarity a prostredníctvom projektu, určeného na oživenie kresťanstva v Európe, čo sa očividne nepodarilo. **Trendy zaznamenané ISSP na Slovensku a v Slovinsku sa štatisticky významne nezmenili. Nedostatok náboženskej renesancie vo viacerých bývalých komunistických krajinách je v rozpore s rozšíreným názorom, že odstránenie vštepovania ateisticko-komunistických názorov vyústi do automatického návratu k viere.**

Rusko je krajina bývalého východného bloku, ktorá prechádza opätovným vzkriesením náboženstva. Dramatický nárast teizmu na úkor ateizmu, aký zistila ISSP, je v takej krátkej dobe nepravdepodobný, ale bez ďalšieho výskumu ho nemožno poprieť. Napriek tomu isté zvýšenie teizmu môže byť dané teistickou orientáciou súčasného režimu. Tento výsledok je zároveň do istej miery prekvapivý vzhľadom na to, že ostatné správy zaznamenali zachovanie značnej náboženskej nevyhranenosti. Na druhej strane návrat k uctievaniu boha v traumatizovanej autokratickej krajine, v ktorej klesá priemerná dĺžka života, je zlučiteľný s psychosociálnou prognózou, že **viera najväčšmi prosperuje v skutočne nefunkčných spoločenstvách**. S touto teóriou sa zhoduje prudký rast modlenia. Avšak viera v posmrtný život, ktorá znamená ozajstnú vieru v nebeské božstvo natoľko nevzrástla, čo svedčí o tom, že **rast religiozity v Rusku je v mnohých prípadoch skôr nacionalistický trend**, slúžiaci na podporu režimu podporovaného ruskou ortodoxnou cirkvou, ako skutočná viera v nadprirodzeno. Bude zaujímavé sledovať, či budúce voľby potvrdia tento trend.

V katolíckej **Čilskej republike**, kde sa posledný prezident otvorene hlásil k ateizmu, nebol zaznamenaný žiadny trend. Podľa ISSP **na Cypre prebieha výrazná sekularizácia**. Nemám ani dostatok informácií, aby som reagoval na zreteľný rast teizmu (azda katolicizmu a veľmi pravdepodobne islamského fundamentalizmu) **na Filipínach**, môžem poukázať iba na to, že prieskum verejnej mienky v chudobných krajinách druhého sveta môže byť z technických príčin nespoľahlivý.

Názor, že sekularizmus medzi ľuďmi je už mŕtvy, alebo aspoň umiera, je zjavne nesprávny. V najvyspelejších a najúspešnejších krajinách **je to náboženstvo, ktoré treba z demografického hľadiska umiestniť na jednotku intenzívnej starostlivosti**. Predpoklad, že viera je, podobne ako jazyk, zakotvená v ľudskej podstate, je úplne nesprávny, lebo v niektorých krajinách kde veriaci tvoria celú populáciu a v iných menej ako jej tretinu, jazykové schopnosti však majú skoro všetci. **Závery z demografických údajov, ktoré naznačujú, že rýchlo sa množiaci fundamentalisti sú zo štatistického hľadiska na dobrej ceste, aby prevalcovali pomaly sa množiacich sekularistov, sú chybné**, lebo zlyhali v tom, že nebrali do úvahy masovú nenútenú konverziu, pravdepodobne spôsobenú modernou dobou.

Cirkvám chýba mechanizmus na odolávanie sekularizačným silám doby. Sú nimi aj veľké korporácie súťažiace s cirkvami o pozornosť a čas obyvateľstva (stačí sa pozrieť na parkoviská obchodných domov v nedeľu ráno, keď je v kostoloch maximálne štvrtina americkej

populácie). Zatiaľ čo **ateizmus sa prirodzene rozmáha s malou pomocou jeho zanietených zástancov**. Môžeme teda zakončiť tým, že **ateizmus nevedie márny boj s narastajúcim prílevom organizovaného náboženstva** na západe a „veriaci“ by sa mali vážne obávať o svoju situáciu v mnohých krajinách, hlavne v tých najúspešnejších spoločnostiach. **Ateizmus sa totiž rozmáha hlavne medzi mladými ľuďmi žijúcimi na západe**, predovšetkým v najvyspelejších demokratických spoločnostiach.

Podľa: http://www.scienceandreligiontoday.com/2012/05/30/is-atheism-increasing-at-the-expense-of-theism/ voľne preložila Alena Faragulová; text krátila redakcia.

Väčšina Britov neverí, že boh stvoril vesmír a väčšina katolíkov v USA podporuje manželstvá homosexuálov

The majority of Brits do not believe that God created the universe and majority of American catholics supports gay marriage

Abstract: Results of public opinion polls in Great Britain and the USA.

Agentúra ComRes realizovala pre britského ministerského predsedu prieskum verejnej mienky. Prostredníctvom kresťanského rozhlasu sa poslucháčov pýtala: „Čo si myslíte o počiatku existencie vesmíru, a ktorá odpoveď je najbližšia vášmu presvedčeniu?“

1. Boh nebol príčinou existencie vesmíru – odpovedalo 41 %

2. Boh bol príčinou existencie vesmíru – odpovedalo 26 %

3. Ani jedno z vyššie uvedeného – odpovedalo 14 %

4. Neviem – odpovedalo 19 %

Medzitým Ústav pre verejný výskum náboženstva (Public Religion Research Institute) oslovil minulý rok 22 000 Američanov, s cieľom **zistiť ich postoje voči manželstvám jedincov rovnakého pohlavia**. Záver ústavu bol:

„Napriek skutočnosti, že náboženské skupiny spravidla sú proti právam homosexuálov a lesbičiek, Američania vo svojich názoroch na manželstvo osôb rovnakého pohlavia sú rozdelení do dvoch skupín: sú „za“ i „proti“. **Väčšina ku kresťanstvu sa nehlásiacich Američanov** - belochov 67 %, ďalej 52 % katolíkov a 51 % protestantov (napr. metodistov a episkopálcov) **sú za to, aby sa homosexuáli a lesbičky mohli sobášiť**“.

Naproti tomu Ústav pre verejný výskum náboženstva zistil, že **šiesti z desiatich černošských amerických protestantov** – napriek tomu, že stoja pevne za Obamom a sú v ekonomických veciach trochu ľavicovo orientovaní – **sú aj naďalej proti tomu, aby sa homosexuáli a lesbičky sobášili**.

To je aj názor troch štvrtín bielych evanjelických protestantov (76 %), tvoriacich jadro republikánov. Okrem toho spomínaný ústav zistil, že o niečo viac katolíkov zastáva názor, že stanovisko katolíckej cirkvi v otázke homosexuality je viac konzervatívnejšie, než sa im to zdá správne.

46 % katolíkov si myslí, že stanovisko katolíckej cirkvi v otázke homosexuality je neprijateľné, 43 % sa nazdáva, že je správne a iba 6 % si myslí, že je veľmi liberálne. Dokonca aj skupina katolíkov, ktorí chodia do kostola aspoň raz za týždeň (37 %, čo sú cca štyria z desiatich) zastáva názor, že v otázke homosexuality „katolícka cirkev je veľmi konzervatívna“. Podpora sobášov medzi osobami rovnakého pohlavia je väčšia medzi mladými Američanmi, vrátane katolíkov.

Z Newsline 25. mája 2012 vybral a preložil A. R.

Rebelanti robia starosti Vatikánu

Rebels worry the Vatican
Abstract: Translation of a report about activities of Austrian catholic priests who declared disobedience. They request the Vatican to allow Austrian priests to give communion to divorced people, allow women into priesthood and cancel celibacy.

Najvyšší predstavitelia rakúskej katolíckej cirkvi boli predvolaní do Vatikánu, aby prerokovali činnosť skupiny kňazov, ktorí o sebe vyhlásili, že sú „neposlušní“.

Noviny „Sazburger Nachrichten“ uverejnili správu, že viedenský arcibiskup Christoph Cardinal Schönborn a dvaja ďalší členovia Konferencie rakúskych biskupov odišli do Ríma, aby sa tam stretli s duchovnými z Vatikánu. Noviny informovali, že stretnutie sa organizovalo kvôli reakcii na silnejúcu požiadavku Rakúšanov na prijatie iniciatívy „Helmut Schuelerovych kazateľov“.

Schüler – ktorý bol prezidentom Rakúskej Charity niekoľko rokov predtým, než sa utiahol do Probsdorfu v Dolnom Rakúsku, aby tam bol hlavou miestnej farnosti, predložil požiadavky svojho hnutia pred pol rokom. Uvádza sa v nich, že Iniciatíva kazateľov žiada, **aby Vatikán dovolil rakúskym kňazom dávať „sväté prijímanie“ aj rozvedeným občanom**. Rebelantská skupina tiež žiada, **aby v katolíckej cirkvi boli kňazmi ženy a aby bol zrušený celibát**.

Hovorca Rakúskej katolíckej cirkvi potvrdil, že stretnutie sa uskutočnilo. Vyhlásil, že to bolo pravidelné stretnutie, na ktorom sa rokovalo o rôznych veciach. Schönborn už skôr povedal, že kontroverzné požiadavky plánuje nastoliť, keď bude hovoriť s funkcionármi Vatikánu.

Schönborn v početných rozhovoroch povedal, že nepochybuje o naliehavej potrebe reformovať cirkev Ale vyjadril sa proti Schüllerovmu návrhu, ktoré konzervatívni predstavitelia cirkvi pokladajú za radikálnu propagandu. Schüllera obviňujú, že sa pokúša rozštiepiť cirkev. Sám Schüller tvrdí, že cirkev vinou neochoty svojich predstaviteľov reagovať na podstatné zmeny v spoločnosti, je v skutočnosti na pokraji zrútenia.

Rakúski cirkevní funkcionári nepotvrdili, či Iniciatíva kazateľov bola na programe rokovaní Vatikánu. Noviny však prinášajú správy, že požiadavky hnutia Iniciatíva kazateľov bola vo Vatikáne diskutovaná. Schüller povedal, že s neobáva následkov svojej akcie. Bývalý predseda Caritas Austria vyhlásil: „Cením si, že Celosvetová cirkev (Worldwide Church) si začína všímať naše myšlienky. Azda je to začiatok niečoho nového“.

Schüller tiež uviedol, že posledný týždeň plánoval aj spoluprácu s kňazmi v zahraničí, ktorí majú rovnaké názory: „Dostávame množstvo súhlasných názorov od katolíckych hnutí sledujúcich reformovanie z celého sveta.“

Tento kňaz z Probsdorfskej farnosti kritizoval Vatikán aj pre jeho konzervatívne postoje. Schüller vyhlásil, že sa to podobá „absolutistickej monarchii“. Potom dodal: „Katolícka cirkev musí už konečne začať brať svojich členov vážne.“

Asi 400 rakúskych kňazov sa za posledné mesiace zapojilo do Schüllerovej Iniciatívy. Sám Schüller zdôraznil, že rozhodnutie „byť neposlušným“ voči Vatikánu sa stretlo so všeobecným súhlasom. Schönborn tvrdo kritizoval skupinu kňazov za to, že si zvolili spomenutý názov. Noviny píšu, že Schüller a Schönborn nemajú v úmysle v najbližšej budúcnosti sa stretnúť, aby prerokovali možný súhlas.

Zisťovanie verejnej mienky ukazuje, že obrovská väčšina Rakúšanov podporuje požiadavky Iniciatívy kazateľov a má na veci rovnaký názor. Ďalší vývoj napätia medzi skupinami okolo Schüllera a cirkevnými konzervatívcami môže sa stať rozhodujúcim v tom, ako budú napredovať reformy aj inde, pretože Rakúsko je ešte stále jednou z pevností katolíckej cirkvi v Európe. Viac než päť miliónov Rakúšanov, t j. 65 % občanov štátu patrí ku katolíckej cirkvi. V r. 2011 oproti r. 2010 opustilo cirkev 32 %, občanov; bolo zaregistrovaných 58 603 vystúpení z cirkvi.

V Európe iniciatívu podpísali aj kňazi z Belgicka, Írska a zo Slovenska.

Podľa:
http://www.austrianindependent.com/news/General_News/2012-01-26/10075/Church_rebels_worry_the_Vatican
vybral a preložil A. R.

Holandská cirkev je obvinená, že kastrovala deti

S. Castle: Church in the Netherlands accused of child castrations

Abstract: Translation of a report about castration of abused children in the care of the catholic church in the Netherlands.

BRUSEL: Podľa nových dôkazov, ktoré prilievajú olej do ohňa škandálov zaplavujúcich cirkev, bol mladý chlapec, o ktorého sa pred desaťročím starala rímskokatolícka cirkev v Holandsku, chirurgicky vykastrovaný po tom, keď sa sťažoval, že bol sexuálne zneužitý. Tento prípad, ktorý sa stal v päťdesiatych rokoch minulého storočia, zvýšil tlak na vládou vedené vyšetrovanie sexuálneho zneužívania v holandskej cirkvi, ako aj podozrenie, že až desať ďalších detí trpelo rovnako.

„Tento prípad je mimoriadne trápny pretože sa týka obete, ktorá bola zneužitá druhýkrát“ - povedal Peter Nissen, profesor dejín náboženstva na Univerzite v holandskom Radbounde. „Mal odvahu ísť na políciu a potom bol vykastrovaný.“

Nie je však jasné, či táto kastrácia bola urobená kvôli oznámeniu alebo či to považovali páchatelia za liečenie homosexuality.

V r. 2010, po tom čo katolícka cirkev ustanovila vyšetrovaciu komisiu, sa asi 2 000 ľudí sťažovalo na sexuálne zneužívanie kňazmi v cirkevných inštitúciách a kláštoroch v Holandsku. Napokon komisia prišla k záveru, že skutočný počet obetí môže byť desaťnásobne vyšší.

Komisia, vedená Wimom Deetmanom, bývalým ministrom školstva, disponovala dôkazmi o tom, že mladí chlapci boli kastrovaní. Zistil to priateľ jedného z kastrovaných mladých chlapcov v r. 1956. Ten však sám zahynul pri dopravnej nehode pred dvoma rokmi. Od času, keď sa tento problém vynoril, Deetmanova komisia uverejnila podrobnú správu o svojom šetrení. Vyhlásila však, že doteraz neboli schopní formulovať výsledky týkajúce sa nahlásených prípadov. Spomenutou obeťou kastrácie bol Henk Heithuis, ktorý žil v katolíckom ústave od svojej mladosti. Keď sa 20-ročný Henk sťažoval na polícii, že bol sexuálne zneužívaný, odoslali ho do katolíckeho ústavu pre duševne chorých a odtiaľ potom do Nemocnice sv. Jozefa vo Veghel, kde bol vykastrovaný.

Keď sa ukázalo, že vyšetrovanie nepokračuje, sochár Cornelius Rogge informoval Deetmanovu komisiu o prípade svojho rodinného priateľa H. Heithuisa a zároveň kontaktoval aj novinára J. Dohmena. V holandskej televízii C. Rogge opísal, ako sa dozvedel o kastrácii a povedal, že je presvedčený o existencii ďalších obetí. “Raz, keď medzi nami neboli ženy, požiadali sme Henka aby spustil nohavice“, povedal C. Rogge. „On to urobil. Bol úplne zmrzačený. Samozrejme, že pre nás všetkých to bol obrovský šok“.

„H. Heithuis nám opísal svoj osud aj slovami“, povedal C. Rogge. „Pripútali ho k posteli a jedným švihom mu odrezali skrotum (miešok). Potom ho vzali do zotavovne, aby si odpočinul a aby sa zotavil. Rovnaký osud mali vraj aj iní chlapci, počul ich ako kričali.“

Novinár J. Dohmen uverejnil o tom správu v novinách MRC Handelsblad. Uviedol, že jeho korešpondencia od r. 1950 a výpoveď H. Heithuisa napovedajú, že rovnakých prípadov bolo aspoň deväť. J. Dohmen sa vyjadril, že odhalil ďalší prípad údajného homosexuála, ktorý síce nebol sexuálne zneužitý, ale bol kastrovaný; dotyčný však žiada, aby jeho meno nebolo zverejnené.

J. Dohmen povedal, že nevie predložiť dôkazy o ďalších obetiach. V jednom e-maili Dohmen vyjadril presvedčenie, že kastrácia bola trestom a páchateľ, ktorý zneužíval H. Heithuisa bol síce vyšetrovaný, ale nebol stíhaný. Bol iba preložený do Nového Škótska, kde založil domov pre opustených chlapcov.

Podľa http://www.nytimes.com/2012/03/21/world/europe/dutch-church-accused-of-castrating-10-young-men.html?_r=1&ref=global-home vybral a preložil: A. Rehák

Správy zo sveta

R. Škoda: World news

Abstract: Selection of translated world news related to spreading atheism; humanist wedding ceremonies in Ireland, the UK, Scotland and Germany; the stance of the German bishops conference that in regards to sexual abuse of children and adolescents by church authorities the catholic church will not give up the right to appeal based on the statute of limitations.

Po svete sa šíri ateizmus

V apríli 2012 uverejnila výskumná skupina okolo Toma W. Smitha z chicagskej univerzity výsledky štúdie, podľa ktorých medzi mladými ľuďmi temer na celom svete viera v Boha upadá. Podkladom prieskumu *Viera v Boha v priebehu časov a štátov* boli údaje, ktoré získal medzinárodný zväz prieskumných staníc International Social Survey Program (ISSP) v rokoch 1991, 1998 a 2008 v 42 prevažne kresťanských štátoch.

Nové a staré krajiny Nemecka boli zachytené oddelene a viedli ku kurióznemu výsledku, že Východné Nemecko je asi najateistickejšou krajinou sveta. 52 % opýtaných východných Nemcov vypovedá, že neveria v Boha. Nasleduje Česká republika (40 %) a Francúzsko (23 %). Staré nemecké krajiny ležia s 10 % v strede.

Nárast počtu ľudí veriacich v Boha bol zaznamenaný v posledných 20 rokoch len v Izraeli, Rusku a Slovinsku. S výnimkou Izraela verí v Boha všade menej mladých ako starých ľudí. (Dostupné na internete: www.norv.org)

2. Írsko pripúšťa humanistické sobáše

V máji 2012 predložila írska vláda parlamentu na schválenie novelu zákona, podľa ktorej má mať Írsky humanistický zväz (IHZ) rovnaké právo uskutočňovať sobáše, ako ho majú cirkvi. V budúcnosti majú smieť sobášiť popri náboženských aj „filozofické alebo nenáboženské“ spoločenstvá a organizácie. Ako jedna z profitujúcich organizácií sa v návrhu zákona menuje IHZ.

V ostatných rokoch uskutočnili írski humanisti okolo 150 sobášov, ktoré však neboli právne záväzné, keďže podľa doterajších zákonov môže právoplatne sobášiť len štátny úradník alebo cirkevný hodnostár.

Právne záväzné humanistické sobáše v Británii existujú zatiaľ len v Škótsku. Britskí humanisti sa snažia uzákoniť ich aj v Anglicku a Walese. V Nemecku má zákonnú platnosť len sobáš na štátnom matričnom úrade. Právnu záväznosť nemá ani humanistický ani cirkevný sobáš. (www.humanism.de)

3. Zneužívanie: Katolícka cirkev trvá na premlčaní

Giordano Bruno Stiftung (Nadácia G. B.) má k dispozícii list Nemeckej biskupskej konferencie, z ktorého vyplýva, že **pri sexuálnych zneužitiach detí a mladistvých cirkevnými hodnostármi sa katolícka cirkev v budúcnosti nevzdá práva odvolať sa na premlčanie**. Právny zástupca obetí Christian Sailer v otvorenom liste už dávnejšie žiadal, aby sa cirkev tohto práva zriekla, čo by umožnilo cirkvou sľubované „konečné vyšetrenie, vyjasnenie a odškodnenie všetkých obetí zneužitia“. List „Úradu pre otázky sexuálneho zneužitia v rámci cirkvi“ z 15. 3. 2012 má síce pečiatku „Dôverné“, ale Sailer ho aj tak zverejňuje. Hovorí sa v ňom, že pre prípady zneužitia príslušný triersky biskup Stephan Ackermann síce požiadavku predĺženia premlčacej doby za prečin sexuálneho zneužívania detí vyslovene podporuje, ale podľa súčasnej právnej úpravy považuje dobrovoľné odškodnenie obetí cirkvou za „férovejšie a menej byrokratické“ ako súdnu cestu. Doterajšie výšky odškodného označujú obete za smiešne. Hovorca nadácie Giordana Bruna Michael Schmidt-Salomon označil list za „dokument pokrytectva, ktorý dokazuje absenciu pocitov viny zodpovedných hodnostárov.“

Vybral a preložil: R. Škoda

DISKUTUJEME

O strašidle zvanom „bojovný ateizmus“

J. Čelko: The monster of “militant atheism”
Abstract: The author explains the meaning and definition of the phrase “militant atheism”, believing V.I. Lenin coined the phrase. He presents his reflections in a wider historical context on recent attacks of church authorities on atheists and the humanist movement as a whole.

Na jednom predvolebnom zhromaždení v roku 1991 rečník v časti svojho prejavu, venovanom výpočtu ziel, ktorých sa strana chce zbaviť, uviedol aj „militantný ateizmus“. Niektorých účastníkov zhromaždenia prekvapil. Časť z nich tým, že vôbec takéto vyhlásenie uzrelo „svetlo sveta“ a druhú použitie pojmu „militantný“, lebo u nás sa okolo polstoročia uvádzal názov „vedecký ateizmus“.

Pojem „militantný ateizmus“ si čoskoro osvojila časť cirkevných kruhov, politikov a štátnych činiteľov, ako aj publicistov. Treba povedať, že prívlastok „militantný“ často nahrádzajú synonymom – „bojovný“.

Prečo taký záujem o pojem „bojovný ateizmus“?

Dôvod je prostý. Používanie pojmu „bojovný ateizmus“ tvorí ohnivko v reťazi útokov cirkevných aj iných kruhov proti ateizmu. Zdôrazňujem – útokov, lebo namiesto vecného a partnerského dialógu praktizujú cestu osočovania ateistov, pričom **hrubo prekrucujú podstatu i funkcie ateizmu**.

Súčasné ťaženie proti ateizmu a ateistom nadväzuje na pomerne dlhú, naozaj nie slávnu históriu. Tvorilo súčasť pastoračnej činnosti, čomu slúžili aj rôzne informačné kanály. V predmníchovskej ČSR vznikli viaceré cirkevné a klerikálne periodiká, ktoré často pôsobili v tomto smere. Napríklad je zaujímavé, prelistovať si časopis „Kultúra“ i ďalšie periodiká, ktoré vydával Spolok sv. Vojtecha v Trnave. Po vzniku „farskej republiky“ s jej klérofašistickým režimom sa takáto prax uplatňovala priam v nevídanom meradle. Až po oslobodení museli cirkevné aj niektoré svetské kruhy takéto úsilia trochu „pribrzdiť“. V časoch socialistickej výstavby sa praktizovanie náboženstva už nemohlo zneužívať na verejné prekrucovanie materializmu a ateizmu. Čoskoro však začala prichádzať pomoc zo zahraničia od oficiálnych cirkevných kruhov a ich inštitúcií, napr. i vatikánskeho rozhlasu. K nim sa pridružovali rôzne svetské kruhy s množstvom aktivít. Spomeňme si na pôsobenie rozhlasových staníc Hlasu Ameriky a Slobodnej Európy. Nedá sa obísť ani pôsobenie klerikálnej emigrácie, v ktorej aktívne vystupovali aj kňazi. Napokon to bola „tajná cirkev“ s jej nielen náboženskými cieľmi. Veď – ako nedávno povedal popredný klerikálny politik –„sviečková“ demonštrácia mala politický cieľ.

Prevrat 1989 a návrat k útokom proti materializmu a ateizmu

Po prevrate mali určité cirkevné aj svetské kruhy na čo nadväzovať. Oživili dávne i menej dávne praktiky očierňovania materializmu i ateizmu aj nevraživý vzťah k ich nositeľom. Svedčí o tom naozaj veľa dôkazov, preto teraz upriamim pozornosť na niektoré z nich.

Častou témou sa stalo **napádanie materialistickej antropológie**. Boli až prekvapivo nekultúrne. „Povel“ k tomu dal už v roku 1992 popredný teológ a vysoký cirkevný činiteľ J. Ch. Korec. V rozsiahlom prejave na gymnáziu v Trenčíne uviedol: „Štyridsať rokov sa hovorilo, že človek je trocha vydarenejšia opica.“ Čo na to poviete?

Ďalším krokom bolo **krivé obvinenie**, že materialisti a ateisti chápu človeka jednostranne, len ako „hmotnú bytosť“ a upierajú mu „duchovno“. Pod takýmto zorným uhlom sa niesla časť rozhovoru kňaza a básnika S. Veigela určeného pre jeden týždenník. Uviedol v ňom, že ateizácia zdôrazňuje len „telesnosť“ a „telesný človek“ vraj nemá záujem o „hodnoty duchovné“ - o naozajstnú lásku, dobré medziľudské vzťahy, česť, charakter, spravodlivosť. Súčasne označil „telesnosť“ za príčinu otrockého podliehania jednému, či viacerým zo siedmich hlavných hriechov: pýchy, lakomstva, smilstva, závisti, hnevu, lenivosti a obžerstva. Takýto hriešny „človek telesný“ je schopný zrádzať, pomstiť sa, udávať, opustiť lásku. Samozrejme, opájať sa mamonou, oddávať sa

divokému sexu. Tieto necnosti označil za „divé zvery“, ktoré „vedia človeka zruinovať – telesne aj zdravotne“. Hľa, čo všetko sa dá ateistom pripísať! Pritom osobnosťou, od ktorej by sa to nečakalo.

Vysoké cirkevné kruhy sa s obľubou vydávajú za hlavných nositeľov morálky. Po roku 1989 im to pripisujú aj vedúci štátni činitelia. Výsledky sú však iné – čoraz väčší morálny marazmus hýbe morálnou sférou u nás. V snahe zakryť tento fakt, **šíria výmysly**, že príčinou je „ateistické dedičstvo“ zo socialistických čias. Na začiatku tohto ohovárania bol „Pastiersky list biskupov Slovenska“ v roku 1992.

Je známe, že ostatné sčítanie ľudu v roku 2011, prinieslo cirkevným šéfom nemilé prekvapenie – 600-tisícový úbytok veriacich za uplynulých 10 rokov. Slovenskí biskupi nemohli obísť túto skutočnosť mlčaním. Za príčinu označili 40-ročnú „ateizáciu“ pred rokom 1989.

Pod taktovkou cirkevných kruhov sa usilovali aj laici nosiť svoje trošky do mlyna. Tak napr. Slovenský denník (9. 9. 1992) uverejnil nasledovnú úvahu: „Kriminalita rastie kozmickou rýchlosťou a dostáva desivé črty. To nemá na svedomí toľkokrát vyčítaná amnestia, ani slobodnejšie pomery. Vyvrela z mravnej nepripravenosti jedinca a spoločnosti. Je to **následok ateistickej výchovy**“. Myslím si, že ďalší komentár netreba.

Cirkevné kruhy po prevrate **rozpútali proti ateizmu skutočnú ideologickú vojnu**. Odtiaľ je už len malý krôčik k **osočovaniu ateistov a iných stúpencov slobodomyseľnosti** a následne aj útokom voči nim. Veru, aj represívnych. Napríklad zákrok voči publicistovi M. Kasardovi v roku 1991. Napokon aj voči časopisu, ktorý uverejnil jeho slobodomyseľne zameraný článok. Je známe, že ho príkrymi opatreniami „položili na lopatky.“ Na základe podnetov cirkevných kruhov a ich horlivých laických pomocníkov sa robili **mnohé personálne skrivodlivé opatrenia v školstve aj v iných oblastiach**. O tom sa však úporne mlčí.

Treba ešte dodať, že táto vojna zasahuje aj iné slobodomyseľné smery. Pripomínam útok kardinála J. Ch. Korca proti Voltairovi a jeho veľkému kultúrnemu odkazu. Kardinál Tomko v prejave na zasadaní Slovenskej národnej rady (25. 4. 1991) uviedol, že sa u nás šíri - pre neho nežiaduco - spolu s ateizmom „určitý druh agnosticizmu a sekularizácia“. Liberalizmus je stále „na muške“ cirkevných kruhov. Spišský biskup F. Tondra mu v pastierskom liste (február 2011) pripísal dokonca spojenie s diablom. Napokon aj svetský humanizmus teológovia považujú za „zle pochopený“ humanizmus.

O „novom“ pápežskom zázemí poprevratového útočenia proti ateizmu u nás

Je známe, že pápežské encykliky a iné výnosy pápežov, ako aj ich mnohé vystúpenia tvorili **základ nenávistného ťaženia proti ateizmu vo svete** aj v minulosti. K určitému „odmäku“ došlo len v 60-tych rokoch minulého storočia, keď bol na čele cirkvi pápež Ján XXIII. Ten pozitívne reagoval na ideu spolupráce revolučného robotníckeho hnutia s rôznymi inými demokratickými prúdmi a hnutiami. Vtedy sa začal presadzovať dialóg medzi komunistami a katolíkmi, ktorý sa týkal predovšetkým politickej oblasti, ale veľmi opatrne a skromne sa začal uplatňovať aj vo svetonázorovej rovine. No už jeho nástupca pápež Pavol VI. túto rovinu nespomínal a rovnako ju nespomenul ani Ján Pavol II. Obidvaja sa vrátili k boju proti ateizmu, vrátane jeho falzifikovania.

O tejto skutočnosti sa vo svete vedelo, no u nás to veru známe nebolo. Aj ľudia, ktorí pracovali v oblasti vedeckého ateizmu, dostávali len málo informácií, zväčša mimo oficiálnych informačných kanálov. Za to sme všetci boli zaplavovaní nesmiernym množstvom chválospevov, zameraných na zriedkavo rozsiahly osobný kult pápeža Jána Pavla II. ako „dobrotivého otca“ a „úprimného priateľa všetkých ľudí“. Tento kult sa u nás stále pestuje a dezorientuje ľudí i niektorých svetských humanistov.

Je teda načase dodatočne sa pozrieť, aké pozície zaujímal tento pápež voči filozofickému materializmu a ateizmu. Spomínal ich v mnohých prejavoch v Ríme, alebo počas mnohých ciest po svete. Začleňoval ich do rôznych dokumentov aj do encyklík, vrátane jeho poslednej encykliky „Centesimus annus“, ktorú vyhlásil 1. mája 1991. Poznanie aspoň dostupných materiálov ukazuje, že pápež **Ján Pavol II. bol nielen odporcom materializmu a ateizmu, ale aj falzifikátorom ich podstaty a funkcií**. Tu je niekoľko argumentov.

V encyklike „Redemptor hominis“, vyhlásenej v roku 1980, teda dva roky po zvolení za

hlavu cirkvi, sa mu nepozdávalo, že na myšlienkovej mape sveta existuje ateizmus, ako jav príznačný pre našu dobu a v rozmeroch „predtým nikdy nepoznaných“.

Dňa 24. 12. 1984 **obvinil** - naozaj nezmyselne - **ateizmus, že priniesol „nepreberné spôsoby vykorisťovania človeka človekom a stratu hodnôt, ktoré dávajú človeku zmysel....“**. Koreňom vykorisťovania človeka človekom však sú kapitalistické vlastnícke vzťahy; na túto „maličkosť“ vatikánski „odborníci“ akosi pozabudli.

Až nepochopiteľne vyčítal, že „niektorí učinili z ateizmu program ľudského pokroku.“ Hneď postrašil svet, že „tento preukázateľný pokrok v skutočnosti so sebou priniesol tiež permanentnú hrozbu jadrového konfliktu....“. Lenže výdobytky technického pokroku samy o sebe sú prínosom pre ľudí. Hrozbou sa stávajú až vtedy, keď sú zneužívané pre neľudské ciele. Na margo – prvý raz jadrovú energiu zneužila „kresťanská“ vláda USA. Veď tá dala zhodiť atómové bomby na Japonsko v lete 1945, keď to už z hľadiska cieľov protifašistickej koalície nebolo potrebné.

Na generálnej audiencii dňa 12. 11. 1986 si **vzal na mušku ateizmus vo vzťahu k umeniu**. Vyčítal mu, že jeho pôsobením v literatúre, v divadle a vo filme vznikajú diela, ktorými sa „človek oslabuje, dezorientuje, stráca vnútorné centrum a stáva sa násilným voči sebe a voči druhým“.

V súvislosti s nazeraním na ateizmus cez „krivé zrkadlo“, **vytýčil úlohu bojovať proti nemu v súčasnom svete**. Jednou takouto výzvou je list pápeža Jána Pavla II., ktorý poslal predsedom európskych biskupských konferencií v januári 1986. Najprv v ňom vystrašene upozornil ,že „Ateizmus sa po kontinente rozšíril v úžasnej miere.“ A následne vyhlásil „nový druh evanjelizácie“, aby sa „komplexné kultúrne, politické, mravné i duchovné snahy v Európe“ rozvíjali v kresťanskom duchu. Teda s vylúčením iných myšlienkových systémov, vrátane ateizmu.

Podotýkam, že v encyklikách sa pojem „bojovný ateizmus“ nenachádza. Ale ak vezmeme do úvahy, že pápeži považujú ateizmus za pôvodcu socializmu (Lev XIII.) a komunizmu (Pius XI. a Pavol VI. i Ján Pavol II.) a tieto sa presadzujú „totalitnými cestami“, majú v nich záujemcovia dostatočnú oporu pre využívanie pojmu „bojovný ateizmus“.

O pôvode a o obsahu pojmu „bojovný ateizmus“

Najprv o prívlastku „bojovný“. Podľa synonymického slovníka má tieto ekvivalenty: smelý, odvážny, odhodlaný a burcujúci, ale aj bojachtivý, útočný či výbojný. Ak sa pojem „bojovný“ používa ako „výbojný“ či „útočný“ môže naozaj vyvolávať strach. Práve o to zrejme ide „cirkvi“ vládnucej. Preto je na mieste, pozrieť sa bližšie vznik a chápanie obsahu tohto pojmu zo strany **V. I. Lenina, ktorý je jeho autorom**. Kedy a v akých súvislostiach ho sformuloval?

V roku 1921 sa vedenie sovietskeho Ruska rozhodlo nahradiť „vojnový komunizmus“ určitým oživením tovarovo-peňažných vzťahov. Tak vznikla známa „nová ekonomická politika“ - NEP, ktorá sa odrazila aj v spoločenskej nadstavbe. Objavovali sa aj snahy regenerovať idealistickú filozofiu a obnovovať pozície náboženstva, aké malo pred októbrovou revolúciou. Bolo treba tomuto úsiliu zabrániť. V tomto kontexte vznikol časopis „Pod znamenem Marksizma“ (Pod zástavou marxizmu). Jeho redakcia vo vytýčenom programe zaradila na popredné miesto rozvíjanie a propagovanie filozofického materializmu. Lenže už v prvých dvoch číslach vyšli aj materiály, ktoré boli v menšom alebo väčšom rozpore s materialistickou filozofiou, vrátane ateizmu. V. I. Lenin sa proti tomu ozval v štúdii neveľkej rozsahom, ale obsahovo veľmi bohatej. **V jej názve použil - tak trochu uštipačne na adresu redakcie - prívlastok „bojovný“.** Takto vznikol jej názov „O význame bojovného materializmu“. V nej sa potom hovorilo o „bojovnom materializme“ aj o „bojovnom ateizme.“

V súlade s uvedenými pojmami, a tak aby nedochádzalo k nedorozumeniam, vytýčil V. I. Lenin dve hlavné úlohy časopisu. Po prvé išlo o boj proti všetkým odrodám idealistickej filozofie na strane jednej a rozvíjanie materialistickej filozofie na strane druhej. Po druhé to bola kritika náboženstva a súčasne propagovanie ateizmu.

V. I. Lenin to urobil veľmi kvalifikovane, lebo filozofia bola v popredí jeho záujmu od počiatku jeho bádateľskej a teoretickej činnosti. Tak to bolo aj v kontexte s náboženstvom a ateizmom. Svedčí o tom tiež jeho publicistika. Už okolo polovice ostatnej dekády 19. storočia – už ako 22-ročný - začal uverejňovať rôzne príspevky v periodikách s touto tematikou. Približne po 10-tich rokoch napísal tri rozsiahle štúdie: Socializ-

mus a náboženstvo, O pomere robotníckej strany k náboženstvu a Pomer tried a strán k náboženstvu a cirkvi. Táto problematika našla svoje miesto aj v jeho hlavnej filozofickej práci Materializmus a empiriokriticizmus. Stručne zhrnuté: V. I. Lenin bol popredným – možno povedať jedinečným - znalcom danej tematiky koncom 19. a v prvých desaťročiach 20. storočia.

Treba spomenúť, že Lenin rozpracúval predovšetkým filozofické aspekty kritiky náboženstva a rozvíjania ateizmu. No súčasne aj aspekty historické, politologické, ekonomické, právne, kulturologické a sociologické. Táto symbióza priniesla veľmi cenné výsledky. Väčšina z nich platí dodnes.

Pritom V. I. Lenin nevytváral nejaký principiálne „nový ateizmus“, odlišný od nazerania K. Marxa a F. Engelsa. Tí do neho prebrali mnohé črty myslenia predchádzajúcich pokolení ateistov - od antických až po ateistov 18. a 19. storočia. Aj V. I. Lenin výborne poznal dejiny ateizmu a z nich aj priamo čerpal. Nešlo však len o akýsi mechanicky chápaný súhrn, ale o tvorivé prevzatie stále funkčných názorov a postojov.

Leninovým prínosom bolo, že sa podujal toto ateistické dedičstvo aplikovať v konkrétnej historickej situácii, ktorá bola naozaj zložitá. N. K. Krupská ju pri príležitosti 10. výročia vzniku časopisu charakterizovala takto: „Stať O význame bojovného materializmu Lenin premyslel počas svojho pobytu v Korzikine (slovenskom preklade sa chybne uvádza Korzika – J. Č.) začiatkom jari 1922. ....V tomto období MOĽO (Moskovské oddelenie ľudovej osvety) uskutočnilo v školách kampaň protináboženskej propagandy. Stretla sa s mnohými ťažkosťami. Vyskytli sa mnohé hrubé omyly.... Bolo treba vypracovať správne formy protináboženskej propagandy, bolo nutné organizovať túto propagandu medzi učiteľstvom. Mnohí učitelia druhého stupňa v tom období mali ďaleko k bojovnému ateizmu. Začali medzi nimi silnieť náboženské nálady. Medzi učiteľmi biológie sa šírili protidarvinistické prúdy... Utkveli mi v pamäti rozhovory s Iľjičom na protináboženské témy.... Na prechádzkach sme hovorili o Drewsovi a Sinclairovi, o tom, aká je povrchná u nás protináboženská propaganda, koľko je v nej vulgárnosti, ako nedostatočne je spätá s prírodnými vedami, ako nedostatočne odhaľuje sociálne korene náboženstva, ako málo uspokojuje otázky pracujúcich, tak veľmi rastúce v rokoch revolúcie...Teraz, desať rokov po Iľjičovej smrti, čítajúc jeho stať o bojovnom materializme, vynára sa pred očami celá jeho obrovská práca v oblasti filozofie, ktorú vynaložil na popularizáciu metódy dialektického materializmu, učia, ako ju uplatniť v praxi, v živote...“

V takejto situácii sformuloval Lenin svoje predstavy o kritike náboženstva, rozvíjaní ateizmu, vrátane ateistickej propagandy. Pričom bolo treba v tábore slobodomyseľných ľudí prihliadať na existenciu dvoch skutočností. Na jednej strane to bolo otáľanie, nerozhodnosť, ústupčivosť až ustráchanosť a na strane druhej malomeštiacka netrpezlivosť, svojrázna falošná revolučnosť, krikľavé postupy až anarchistické výstrelky.

Námety V. I. Lenina pre oblasť ateistickej propagandy

Po prvé, v štúdii vecne zdôvodnil nutnosť ateistickej propagandy, ako súčasti úsilia zvyšovať vzdelanostnú a všeobecne kultúrnu úroveň širokých občianskych más. V tomto smere plnila celospoločenskú úlohu.

Po druhé, odporúčal ateistickú propagandu rozvíjať medzi robotníkmi a iným zamestnancami v súvislosti s ich triednym uvedomovaním a ich mobilizáciou podieľať sa aktívne na uskutočňovaní revolučných spoločenských premien. Tak plnila triedne poslanie.

Po tretie, jasne požadoval, aby sa v ateistickej propagande uplatňoval diferencovaný postoj k ideovým zápasom na strane jednej a veriacimi na strane druhej. Požiadavka takejto diferenciácie mala veľký význam z hľadiska politickej praxe. Pre zápas proti kruhom, ktoré chceli návrat k „starým dobrým“ kapitalistickým časom, bol potrebný spoločný postup občianskych más, napriek ich rôznym svetonázorovým zameraniam. To znamenalo spoluprácu až akčnú jednotu medzi ateistami a veriacimi ľuďmi. Tu treba poznamenať, že takáto téza u niektorých ľudí vyvolávala dojem, podľa ktorého politické, sociálne a ekonomické motívy mohli viesť k „pozastaveniu “ ateistickej propagandy. A tým aj k „zabetónovaniu“ vtedajšej svetonázorovej štruktúry. Leninovi súčasne vyčítali, že si protirečí. On súhlasil, ale súčasne hovoril, že ide o rešpektovanie „živého protirečenia života samého, t. j. dialektické a nie slovné, nie vymyslené protirečenie“. Od ateistickej propagandy sa nemohlo ustúpiť, ale musela sa rozvíjať v súlade s možnosťami jej akceptovania zo strany občianskych más.

Po štvrté, preto mal časopis presadzovať vysoko kvalitný obsah ateistickej propagandy. Tak na svojich stránkach, ako aj v návodoch pre iné subjekty, ktoré sa mali na jej rozvoji podieľať. No nebola to ľahká úloha. Chýbali, napríklad, študijné materiály. Preto sa v štúdii pripomínalo, aby sa čerpali poznatky z diel „starých ateistov 18. storočia“, lebo ich publicistika bola „svieža, živá, majstrovská... vtipne a otvorene útočiaca na panujúcu farárčinu.“ Týkalo sa to aj ateizmu L. Feuerbacha, ruských materialistických filozofov a vedcov - G. V. Plechanova, N. G. Černyševského i plejády ruských revolučných demokratov. V stati bolo aj odporúčanie, využívať diela vtedajších zahraničných filozofov a vedcov. Na námietky, že ide o „prekonané“ diela odpovedal, že je predsa možné aktualizovať ich v úvodoch, alebo dodatkoch ruských vydaní. Osobitne zdôraznil nutnosť, aby sa v ateistickej propagande prihliadalo na myšlienkový odkaz K. Marxa a F. Engelsa, vrátane ich dialektického ponímania materializmu a ateizmu.

V dobovom kontexte mal časopis aktívne a presvedčivo propagovať poznatky, ktoré „prináša najnovšia revolúcia v prírodných vedách, a zapájať do tejto práce vo filozofickom časopise prírodovedcov“. Tak sa mal utvoriť zväzok filozofov – materialistov s prírodovedcami – materialistami, ako jeden z predpokladov vysokej kvality ateistickej propagandy.

Po piate, časopisu sa ukladalo, aby „...dopĺňal, naprával a oživoval“ nedbalé a „nanajvýš neuspokojivé“ riadenie „ateistickej práce“ štátnymi orgánmi. Išlo o prekonávanie už spomenutých a iných neduhov. Rázny postup sa vyžadoval voči anarchistickým výstrelkom, ktoré urážali veriacich ľudí. Časopis mal kriticky prekonávať pohŕdavé či povýšenecké postoje časti inteligencie voči veriacim. Na druhej strane mal hlásať citlivý, úprimný vzťah materialistov a ateistov k veriacim spolupracovníkom a spoluobčanom. Metódou presviedčania získavať ich pre prechod od náboženstva k ateizmu. „Najdôležitejšie je - upozorňoval V. I. Lenin- vedieť vzbudiť záujem zatiaľ celkom nevyspelých más o uvedomelý postoj k náboženským otázkam a o uvedomelú kritiku náboženstva. Týmto masám treba dať najrozmanitejší materiál z ateistickej propagandy, oboznámiť ich s faktami z najrozličnejších oblastí života, priblížiť sa k ním tou i onou cestou, aby sme vzbudili u nich záujem, prebrali ich z náboženského spánku...“

Teda žiadne „ útočné ťaženie“, ale vedecky podložený a kultúrne uskutočňovaný zápas s náboženstvom a trpezlivé, citlivé úsilie o vymaňovanie veriacich ľudí spod jeho vplyvu.

Po šieste, časopis dostal akútnu úlohu na úseku personálneho zabezpečovania ateistickej propagandy. Situácia bola vtedy naozaj ťažká. Prvá vlna nadšencov ovládala len niekoľko súborov ako-tak rozšírených hesiel. Absencia nevyhnutnej organickej jednoty propagandistov a teoretikov mala za následok, že propagandisti si pomaly osvojovali potrebné teoretické znalosti. Vznikali len hmlisté predstavy, o čo vlastne ide. Dôsledkom toho bola ateistická propaganda často poznamenaná vulgárnosťou a inými negatívnym črtami. Toto, podľa spomienok N. K. Krupskej, veľmi znepokojovalo V. I. Lenina, ktorý nástojčivo požadoval kroky potrebné k náprave. Vzdelávanie a výchova propagandistov, ale aj organizátorov ateistickej propagandy a pracovníkov riadiacich štruktúr, boli teda medzi poprednými úlohami časopisu.

Po siedme, išlo o niekoľko aktuálnych aspektov takpovediac morálneho charakteru.

Dosť často sa vyskytovali kritiky ateistickej propagandy a nebolo vždy jasné, či ide o úprimné snahy zlepšovať ju alebo znemožňovať jej rozvíjanie. Viac škody ako osohu prinášali „hurá“ podujatia, ktoré mali niekedy až anarchistický nádych. Aj tieto mohli mať rôzne pozadia. Existovali rôzne formy nátlaku tzv. „vyšších spoločenských kruhov“ s cieľom znehodnocovať ateistickú propagandu a spoločensky znemožňovať jej aktívnych nositeľov. Odhaľovanie „diplomovaných lokajov farárčiny“ a zápas s nimi dostal časopis tiež do vienka.

Vo vtedajšej situácii si účasť na ateistickej propagande vyžadovala odvahu, smelosť, otvorenosť a iné pozitívne vlastnosti všetkých jej aktérov. Súčasne aj vyvolávať pocity hrdosti nad účasťou v zložitých zápasoch o plné sebauvedomovanie a sebarealizáciu pracujúcich. Tieto námety a pokyny mali jednoznačne demokratický a humánny obsah. No táto skutočnosť je vedome zamlčovaná. Žiaľ, niekedy aj inými ako cirkevnými kruhmi.

Záver

Vzhľadom na uvedené skutočnosti možno konštatovať, že Lenin svoj zámer uskutočnil na vysokej teoretickej úrovni. Z hľadiska praxe výz-

namne nielen z ohraničeného dobového, ale aj dlhodobého horizontu. Jeho závery a námety mali – historicky i geograficky – široké ruské i zahraničné zázemie, stali sa pomerne skoro známe a populárne v mnohých častiach sveta. Preto sa stali objektom mnohých sústredených útokov. Aj zo strany cirkevných kruhov a svetských klerikálov na Slovensku. Svedčí o tom ich tlač, ktorá už od začiatku 20-tych rokov minulého storočia uverejňovala materiály plné falzifikácií.

Od ostatného prevratu sa bojovníci proti slobodomyseľnosti, vrátane ateizmu, utiekajú k rafinovanejším postupom, ako to bolo pred 50 rokmi. Patria medzi ne napr. mnohé vykonštruované obvinenia v súvislosti s ateistickou výchovou a propagandou pred rokom 1989. Asi kruhy, o ktorých už bola reč, počítajú s dvomi okolnosťami. Po prvé, že sa z ľudskej pamäti v takej či onakej miere vytrácajú poznatky o skutočnom „vývine vecí." Po druhé, je možné nastupujúce nové pokolenia, ktoré nemá vlastné poznatky, dezinformovať a tak vytvárať prinajmenšom podozrievavé nazeranie na ateizmus a záporné postoje voči ateistom. Voči všetkým, bez ohľadu či sa hlásia k ateizmu Francúzov, Nemcov alebo Rusov. Treba odhaľovať všetky takéto snahy. Včítane strašenia „bojovným ateizmom".

prof. Jaroslav Čelko

Deklarácia závislosti

The declaration of dependence

Abstract: Translation of the Declaration of Dependence, an original concept in evolutionary ontology, which was compiled in 2011 by J. Šmajs, professor of philosophy at the Masaryk University in Brno (Czech Republic) together with 19 of his colleagues.

Úvodom

Josef Šmajs, profesor filozofie na Masarykovej univerzite v Brne, vytvoril originálnu koncepciu evolučnej ontológie. V jej duchu napísal niekoľko kníh a s kruhom devätnástich spolupracovníkov zostavil vlani Deklaráciu závislosti, ktorú už uverejnili niektoré slovenské časopisy, napr. ABB Spektrum, ATP Journal, SLOVO, Literárny týždenník. Na webe je dostupná napr. na: http://www.noveslovo.sk/c/27102/Deklaracia_zavislosti.

Redakčná rada časopisu Prometheus považuje text za taký významný, že ho uverejňujeme, hoci s oneskorením.

Prekladateľ si dovoľuje upozorniť na typickú zaujímavosť: podobných textov je niekoľko a všetky majú spoločné to, že sa v nich nevyskytuje výraz preľudnenie, ani nehovoriac o výraze depopulácia, ktorý je v hovorovej reči neznámy. Hoci každá veta každého scenára prítomnosti a budúcnosti našej pustošenej planéty Zem implikuje obmedzenie populácie, formulujú sa závery ako „dôstojný kultúrny ústup" a „biofilná prestavba kultúry". Problém preľudnenia a najmä spôsoby účinného boja proti rastu či za stagnáciu populácie, resp. úvahy o depopulácii, sú zatiaľ všade, nielen na Slovensku, absolútne tabu. Kto pozná texty sira Attemborougha a čo sa vie o nadáciách miliardárov Teda Turnera, manželov Gatesových a iných? Bol by som rád, ***keby sa o tom rozvinula medzi humanistami na stránkach Promethea a Zošitov humanistov diskusia****, aby ich stanovisko cirkví nenašlo nepripravených.*

DEKLARÁCIA ZÁVISLOSTI

Vedení obavou o zachovanie evolučnej perspektívy ľudstva vyjadrujeme znepokojenie nad tým, ako súčasná globalizujúca sa kultúra (civilizácia) svojou expanziou deštruuje Zem a ničí predpoklady života budúcich generácií. Považujeme za dokázané, že Zem človekovi nepatrí a človek nie je prírode nadradený. Napriek tomu dnes naša kultúra nenávratne pustoší veľkolepé, miliardy rokov sa formujúce dielo prirodzenej pozemskej evolúcie, vyčerpáva neobnoviteľný prírodný kapitál Zeme, hubí milióny rokov staré druhy a rozsiahle ekosystémy a rozvracia globálny systém života.

Likviduje prírodné podmienky, ktoré stáli pri zrode človeka a s ktorými sme dosiaľ biologicky súrodí. Je načase prestať s krátkozrakým samoľúbym obdivom k všetkému ľudskému a kultúrnemu, a naopak treba šíriť obdiv a pokoru pred fascinujúcou evolučnou usporiadanosťou Zeme, ktorá je jediným možným hostiteľským systémom kultúry. Koristnícky prístup k prírode, ktorý bol kedysi užitočný pre rýchlu expanziu lokálnych kultúr v zdravej biosfére, musíme v ére globalizovanej kultúry opustiť. Žiadny biologický druh, ani človek, ktorý kultúru vytvoril, nie je v stave podrobiť si prírodu. Genómy biologických druhov sú nepatrným zlomkom evolučnej

múdrosti života a ani naše teoretické poznanie nemôžu pochopiť jeho komplexnosť. Kolískou, domovom aj hrobom človeka je biosféra, ktorej sa musí podriadiť aj ľudská kultúra.

S dnešným stavom vedeckého poznania si dokážeme predstaviť ľudskú perspektívu na zdravej a kultúrou ďalej nepoškodzovanej Zemi. Ak však neskončíme konflikt protiprírodnej kultúry so Zemou, bude sa obývateľnosť našej planéty zhoršovať a celý ľudský druh môže vlastnou vinou predčasne vyhynúť. Ústredným motívom všeobecných intelektuálnych úvah, ktorým bol v antike údiv, v stredoveku pokora a v novoveku pochybnosť, stáva sa teraz obava. Nové evolučno ontologické pochopenie sveta nás preto vyzýva, aby sme uznali nepodmienenú hodnotu prírody a na prírode závislú, len inštrumentálnu hodnotu kultúry. Filozofia, veda, umenie aj vzdelávacie systémy, poučené negatívnymi skúsenosťami z doterajšej expanzie spotrebnej technickej civilizácie, musia včas varovať pred ľahostajnosťou a meškajúcou schopnosťou ľudstva chápať svet s ohľadom na vlastnú budúcnosť.

V súlade s vedeným zdôrazňujeme, že:

1. Len biosféra ako celok je najmenším relatívne autonómnym systémom, schopným dlhodobého vývoja v čase. Všetky jej subsystémy, jednotlivci, populácie, biocenózy aj kultúra sú dočasné a nesamostatné, existenčne závislé na tvorivosti a prosperite biotického celku. Dokonca aj harmonická výchova našich detí predpokladá – vedľa biologickej matky – prítomnosť neosobnej matky prírody.

2. Príroda je obsiahnutá nielen v našom vonkajšom prostredí, ale aj v každom z nás. Sme jedným z mnohých evolučne vzniknutých a s biosférou dokonale zladených druhov planéty Zem. Vieme však aj to, že sme druhom výnimočným, jediným, ktorý vytvoril kultúru, lebo v súlade so svojím genómom zapálil ešte jednu evolúciu, opozičnú kultúrnu evolúciu.

3. Kedysi nenápadná kultúrna evolúcia dnes svojou koristníckou orientáciou, maskovanou blahobytom a šírením spotrebnej techniky, ohrozuje ľudskú budúcnosť. Kultúra totiž nie je ani kultiváciou prírody, ani pokračovaním jej evolúcie inými prostriedkami. Je umelým fyzickým systémom s vlastnou informáciou, ktorou však nie je genetická informácia, ale ľudská duchovná kultúra.

4. Duchovná kultúra, zdanlivý genóm kultúrneho systému, nie je však taká úchvatná a vznešená, ako sa nám kedysi zdalo. Keďže korení v ľudskom genóme a jej čiastkové zložky dosiaľ podliehajú koristníckemu duchovnému základu starých kultúr, je druhovo sebecká, obmedzená a krátkozraká. Pomáha šíriť kultúrny systém, ktorý planétu nenapraviteľne pustoší.

5. Najmä v posledných troch storočiach sme podľahli pokušeniu prednostne rozvíjať také ľudské schopnosti a sily, ktoré produkujú rast materiálneho bohatstva a svetskej moci nad ľuďmi aj prírodou: chladnú symbolickú komunikáciu, čiastkovú vedeckú racionalitu, ekonomickú kalkuláciu. Výsledkom je globálna technosféra, neprispôsobená reprodukcii prírody.

6. V relatívne krátkom čase sme vyplienili ľahko dostupné prírodné bohatstvá, predovšetkým lesy, rudy a tekuté fosílne palivá. Planetárne rozšírenie technicky vyvinutej kultúry sme však dosiahli len za cenu obsadenia Zeme pre seba; za cenu jej poškodenia pre iné živé systémy. Prostredníctvom terajšej kultúry sme jedinou príčinou hromadného vymierania biologických druhov. Dokonca aj sami sme druhom, ohrozeným vlastnou kultúrou.

7. Pretože v celom vesmíre platí zákon zachovania látky a energie, kultúrne bytie môže vznikať len rozbitím štruktúry staršieho prirodzeného bytia. Rozširovaním umelého kultúrneho bytia nebezpečne ubúda prirodzené bytie, zaniká pôvodná prirodzená usporiadanosť Zeme, s ktorou evolúcia zladila aj ľudský organizmus. Kultúrne bytie, ktoré nevzniká prirodzenou pozitívnou deštrukciou prírody, ale negatívnou technickou deštrukciou, je nesvojbytné a dočasné; s človekom nie je evolučne zladené. Príroda ho nemôže ani niekam začleniť, ani podporovať jeho evolúciu bez človeka.

8. Koristnícky duchovný základ kultúry (predátorská paradigma), šírený dnešnou vedou, vzdelaním aj politikou, treba nahradiť vzťahom rešpektu a úcty k prírode, biofilnou duchovnou paradigmou. Nekončiace politické spory o správnosť pravicovej či ľavicovej orientácie politiky zastierajú vážnosť konfliktu kultúry so zemou, ľudskú biologickú stálosť a závislosť od prírody. Zabraňujú presadeniu obratu kultúry k jej spolupráci s prírodou.

9. Zdá sa, že prirodzená evolúcia testuje aj u človeka vydarenosť jeho biologickej evolučnej

konštrukcie. Pravda, testuje ju nepriamo, prostredníctvom ľudského diela, t. j. zlučiteľnosti funkcií a tela s biosférou. Kultúrny systém, ktorý prekročí pomyselnú hranicu prípustnej záťaže Zeme, bude príliš rozsiahly a protiprírodný, nezávisle od svojej technickej a informačnej úrovni spolu s človekom nevyhnutne zanikne.

10. Hostiteľský systém Zeme môže cudzorodý kultúrny systém tolerovať a dlhodobo živiť len za predpokladu, že aj neživý systém kultúry včas dosiahne zrelosť a že bude, tak ako biosféra, rásť len kvalitatívne. To znamená zámerne priblížiť výmenu látok terajšej kultúry, neprispôsobenú prírode, látkovej výmene živých systémov. V opačnom prípade zbytočne skoro vyčerpáme prírodné suroviny a palivá a zamoríme planétu cudzorodými odpadkami a produktmi kultúry.

11. V situácii, keď sa nedá dokázať ani somatické, ani psychické zdokonaľovanie človeka kultúrou, nemôže byť zmyslom kultúry holý rast výroby a spotreby, zdanlivý úžitok, ktorý nevieme ani definovať. Nemôže ním byť problematický zisk, ktorý nevieme spravodlivo rozdeliť. Musí ním byť zdravie a blaho ľudí v zdravej biosfére. Hoci máme prirodzené právo žiť a primerane sa realizovať, t. j. vytvárať a rozvíjať kultúru, jej súčasnú útočnú stratégiu musíme opustiť. Pre blízku aj vzdialenú budúcnosť potrebujeme zdravú a obývateľnú Zem.

Vyzývame verejnosť k novému chápaniu vzťahu prírody a kultúry, k opatrnosti pred širšími a vzdialenejšími dôsledkami expanzie ľudského diela. Protiprírodná kultúra síce prináša pre technicky vyspelú časť ľudstva kedysi neznámy blahobyt, ale neodstraňuje chudobu, vojny, násilie a nerovnosť. Vo svojom celku pôsobí ako najdeštruktívnejšia sila Zeme. Čím viac dnes globálne spolupracujeme, tým viac ubližujeme prírode. Keďže kultúra ničí to, čo sme nevytvorili, môže zničiť aj všetko to, čo vytvárame. Dnešnú kultúru môžeme Zemi a ľudskej biologickej podstate prispôsobiť len tak, že k nej pristúpime ako k umelej nebiologickej štruktúre s nepríslušnou vnútornou informáciou. Biofilná prestavba Zeme, ktorá nás očakáva, je teda výzvou pre všetkých zodpovedných ľudí planéty: pre vedcov, politikov aj radových občanov. Myslite, konajte a rozhodujte s vedomím, že Zem je jedinou obývanou planétou v dosiaľ poznanom vesmíre, že je vzácnym vesmírnym originálom, ktorý nás presahuje aj kultúru a ktorý nemáme právo spustošiť. Je čas vrátiť Zemi jej posvätnosť, jej prehliadanú evolučnú a informačnú hodnotu, jej človeka prevyšujúcu subjektivitu. Vytvorili sme síce mohutné technické prostriedky a rozvinuté informačné siete, ale stratenú prirodzenú usporiadanosť neživých aj živých foriem už ani prirodzená evolúcia nevytvorí. Ak chceme na Zemi prežiť, musíme prírode včas múdro ustúpiť. Epocha symbiózy kultúry s prírodou leží dosiaľ pred nami.

Na formulácii textu spolupracovali: Antonín Bajaja; Bohuslav Binka; Petr Blahut; Etela Farkašová; Milena Fucimanová; František Houdek; Vladimír Choluj; Petr Jemelka; Ivan Klíma; Aleš Máchal; Vratislav Moudr; Gustav Rosa; Jiří Sedlák; Zuzana Škorpíková; Jan Šmarda; Gerlinda Šmausová; Pavel Trpák; Marek Timko; Emil Višňovský.

Podrobnejšie k týmto problémom pozri: Šmajs, J.: Filosofie – obrat k Zemi. Praha : Academia 2008; Šmajs, J.: Evolutionary Ontology. Amsterdam-New York : Rodopi 2008; Šmajs, J.: Ohrožená kultura. Brno : Host 2011; Šmajs, J.: Potřebujeme filosofii přežití? Brno : Doplněk 2011.

Úvod a preklad: R. Škoda

Lekcia z božieho zákona

A. Nazaretjan: A lesson from God's law

Abstract: Translation of a contribution by the author, a psychologist, who claims that from the global perspective, the fight against terrorism will be ineffective if it is not supported by a complex system of atheist education. It is an inevitable prerequisite for the liberation of society from terrorism and hate. This education is based on the formation of a fully secular worldview and development of critical thinking to base moral principles on.

Po každom teroristickom akte, som, ako psychológ, ktorý sa často zaoberá štúdiom „horúcich" prípadov (masová panika, agresia, poplašné chýry a pod.), obliehaný novinármi z médií so žiadosťami o interview. Zaujímajú ich operatívne spôsoby odstraňovania napätia, avšak **všetky moje snahy o analýzu fundamentálnych problémov, súvisiacich s takými katastrofickými javmi ako je terorizmus, sú z textov rozhovorov dôsledne odstraňované**. Príčina: redaktor sa obáva konfliktu s religióznymi inštitúciami.

Pritom, skúmať problém terorizmu všeobecne a „šachidizmu" osobitne, bez súvisu

s náboženským vedomím, znamená vedome si prehradiť cestu k serióznemu pochopeniu predmetu skúmania. Poznamenávam, že väzba medzi motiváciou „altruistickej" samovraždy a náboženským obrazom sveta je modelovaná nielen psychológmi a sociológmi, ale svojsky aj fyziológmi.

V laboratóriu I. P. Pavlova bol vykonaný takýto experiment. Namiesto, ešte zo školy všeobecne známeho zvončeka, hladný pes pred podaním stravy dostával elektrický impulz. Pes reagoval ako obvykle sekréciou slín a veselým vrtením chvosta. Keď sa sila impulzu zvyšovala až na úroveň popálenia, pes napriek tomu reagoval ako obvykle.

V r. 1913 navštívil laboratórium známy anglický fyziológ Ch. S. Sherrington. Keď pozoroval tento experiment, zvolal: „Teraz už chápem výdrž kresťanských mučeníkov!"

Táto odolnosť voči bolesti nebola vždy vynútená. V dejinách raného kresťanstva sú uvádzané prípady, keď davy jeho prívržencov obliehali rezidenciu rímskeho miestodržiteľa s prosbami, aby ich dali zožrať hladným levom v aréne. **Mučenícka smrť za vieru garantovala rýchle presídlenie duše do Kristovho kráľovstva** a očakávanie nadpozemského šťastia radikálne menilo valentnosť emócií, súvisiacich so smrťou v pazúroch a zuboch dravcov, pred očami revúceho davu. **Prežívanie bolesti a strachu bolo podfarbené nadšeným očakávaním, ktoré sa menilo na svojráznu rozkoš.**

Francúzsky historik P. Aries tvrdí, že táto **vlastnosť psychiky meniť znamienko emocionálneho zážitku v závislosti od informačného a ideologického kontextu, hrala podstatnú úlohu v živote stredovekého kresťana**, v živote preniknutom bolesťou, strachom a smrťou do takej miery, ktorú si súčasný západný človek vie ťažko predstaviť. V týchto podmienkach komplex odvekej viny slúžil ako obranný mechanizmus a **fyzické muky boli prežívané ako boží trest a očistná príprava na budúce odpustenie**. Za horší prípad a svedectvo božieho hnevu bola považovaná rýchla smrť bez predchádzajúceho utrpenia a náboženských rituálov. Podľa tej istej sadomasochistickej logiky sa racionalizovala aj krutosť katov; telesné tortúry a pomalá, mučivá smrť očisťovali dušu hriešnika a zvyšovali jeho šance na zhovievavosť na nebesiach…

Bez vyššie uvedeného sa nedá pochopiť motivácia súčasných „Alahových bojovníkov" a „hrdinov"- samovrahov. Vo veľkom šírené vyhlásenia, že teroristické akty robia prívrženci „nie skutočného" náboženstva, keďže „skutočná" viera také niečo nedovoľuje, sú sebaklamom. Desaťročia sa zaoberám štúdiom politických technológií, mám skúsenosti z praktickej práce v rôznych krajinách a ako profesionálny psychológ som pripravený tvrdiť toto: Ak pred nami nie je politik s maskou na tvári, nie politik - konjunkturalista, „piárnik", ktorý sa pred kamerami predvádza so sviečkou v ruke, aby uspokojil dôverčivých voličov, ani filozof - dobrák s úvahami o „transcendentných silách", ale človek doslova veriaci v záhrobný svet, potom, za určitých podmienok, je technologicky elementárna úloha, zmeniť ho na živú bombu.

V tejto súvislosti sú druhoradé rozdiely medzi judaizmom, kresťanstvom, islamom a ďalšími náboženstvami. V ktorého konkrétneho boha, svätú knihu a obraz raja, človek úprimne verí – všetko to má význam výlučne z hľadiska výberu východiskových pozícií pre manipuláciu. **Subjekt, napumpovaný vznešenou motiváciou svätej vojny a sústredený na skoré premiestnenie sa do iného sveta** (napr. pre stretnutie sa s milovanými, a pod.), **v očakávaní smrteľných múk pociťuje emocionálne nadšenie**, podobne, ako psík v Jerofejevovej experimente. Očakávanie sfarbuje nastávajúce roztrhanie tela výbušninou alebo, povedzme, pazúrmi leva, do farieb hysterickej radosti, a život niekoľkých desiatok neveriacich – je plne zaslúžená cena za večné šťastie „šachída". Doplnková podpora výsledného blokovania pudu sebazáchovy chemickými narkotikami (na čo sa komentátori radi odvolávajú), je len pomocný detail záverečnej etapy operácie.

Chcem povedať, že novinári a analytici sa zacykľujú na taktických otázkach a ignorujú strategické úlohy. **Z globálneho hľadiska, práca proti terorizmu nebude efektívna, pokiaľ sa nebude opierať o komplexný systém ateistického vzdelávania a výchovy.** Nevyhnutný predpoklad pre oslobodenie spoločnosti od terorizmu a nenávisti, spočíva v tom, aby sa od detstva formoval plnohodnotný sekulárny obraz sveta, vychovával sa vzťah ku kritickému mysleniu a na tomto základe budovali morálne princípy.

Jeden z mýtov, ktorý klerikáli nanucujú masovému spoločenskému vedomiu je téza, že náboženstvo vytvorilo mravnosť a je jej nemen-

ným nositeľom. V odbornej literatúre sa uvádzajú historické fakty, ktoré svedčia o opaku. **Nábožná bázeň a upínanie sa na posmrtnú odmenu formujú autoritársku páku regulácie a táto ľstivá pragmatickosť vylučuje vlastný morálny výber. Nositeľ mytologického myslenia sa nachádza mimo morálny rozmer – je ako malé dieťa – psychologicky pod neustálym dozorom.** Nie je schopný porušiť toto tabu jednoducho preto, lebo vševidiace oko Rodiča nevyhnutne zafixuje také porušenie, ktoré bude mať za následok krutý trest.

Neobmedzená moc mytologického myslenia bola prvý raz čiastočne potlačená uprostred 1. tisícročia p. n. l. (K. Jaspers nazval túto epochu osovým obdobím), keď na obrovskom území od Judey a Grécka po Indiu a Čínu nastala intenzívna zmena sociálno-politických hodnôt. Je možné, že to súviselo s rozširovaním oceľových zbraní, ktoré v kombinácii s predchádzajúcimi mierami správania, vytvárali hrozbu deštrukcie vedúcich civilizácií. Odvtedy, práve tam kde slabla viera v antropomorfné nebeské sily (pripravené podľa svojej vôle trestať a odmeňovať), kultúra výrazne potrebovala jemnejšie a sofistikovanejšie regulátory správania. Práve v takých bodoch historického časopriestoru sa formovali počiatky kritického myslenia, individuálnej zodpovednosti voči sebe i ľuďom a intímna inštancia vôľovej sebakontroly.

Túto inštanciu dnes voláme mravným vedomím, svedomím. Sokrates to nazval gréckym slovom Dajmon, Konfúcius čínskym Žeň, arabskí filozofi - zindici (bezbožníci) použili slovo Insanija (ľudskosť). Všetci zdôrazňovali, že ide o osobitnú vlastnosť mudrca, oslobodeného od mystického strachu pred bohmi, ktorý je vlastnosťou plebejcov. Mysliteľ 10. stor. at-Tauchidi, odmietal (spolu s mysliteľmi zdieľajúcimi jeho pohľad) hodnotu bohoobjaviteľských náboženstiev („ak vierouka donesená prorokom protirečí rozumu, treba ju odvrhnúť, ak je v súlade s rozumom, potom je zbytočná“) a podrobne vysvetľoval, prečo morálne motívy ateistu prevyšujú motívy veriaceho.

Obrovská vrstva histórie kultúry, ktorá súvisí s formovaním kritického myslenia, môže slúžiť ako zdroj zachovania a rozvoja modernej civilizácie, avšak o tom naši pologramotní ideológovia ani len netušia. Tým, že navrhujú zaviesť vyučovanie náboženstva v škole, kde je nedostatok času na vyučovanie napr. astronómie, posúvajú krajinu do stredoveku. Teda do doby, keď ľudia nepoznali slová terorizmus, genocída, domáce násilie, alebo xenofóbia, pretože vtedy to boli také obvyklé javy, ako verejné popravy, postnatálne potraty (keď sa rodičia zbavujú „zbytočných“, alebo chorých detí), vojny, epidémie a hlad.

Je čas si uvedomiť, že náboženské (a kvázináboženské - nacionalistické, triedne) ideológie boli vždy mechanizmami na zjednotenie ľudí do veľkých skupín, za účelom postaviť ich proti iným ľuďom. Preto ich stálym sprievodcom bola vždy reálna, alebo potenciálna vojna. Historicky žiadané boli také učenia, ktoré sa zakladali na nepriateľstve voči cudzím. Posvätné knihy sú plné príkazov a výrokov typu: „Kto nie je so Mnou, je proti Mne“; „Nie mier som priniesol, ale meč“; „Keď stretnete tých, ktorí neuverili, udrite mečom“ atď.

Hoci prví kresťania nenávideli pohanov, búrali antické chrámy, rozbíjali sochy, vraždili filozofov a ničili trhy, napriek tomu považovali použitie zbraní za hriech. Keď sa začali spájať s mocenskými štruktúrami, v prvom rade rozpracovali koncepciu svätých vojen a Augustín našiel pre to dostatok dôvodov v biblických textoch. Od tých čias **učiaca cirkev nikdy neodsudzovala všetky druhy vojen** a pacifistov často vyhlasovala za heretikov. V mentálnej matici „oni – my“, bol prenos agresie na spoločného nepriateľa jediným postupom, ako zamedziť konkrétnej vojne. Tento postup využívali náboženské autority často. Keď nejaká ideológia (náboženská, alebo kvázináboženská) pokryla svojim vplyvom veľké územia, rozdeľovala sa na nepriateľské odnože a sekty so vzájomnou zlostnou nenávisťou. Nie náhodou, ešte v 19. storočí sociológovia fixovali pozitívnu väzbu medzi religiozitou obyvateľstva a rozšírením fyzického násilia.

V priebehu dlhých tisícročí náboženstvá a vojny zohrávali obrovskú rolu v zachovaní a rozvoji spoločnosti. Náboženstvo bolo negentropickým mechanizmom, ktorý dovoľoval usporiadať sociálne násilie a podľa možnosti odvrátiť jeho chaotické formy. Avšak, podľa z historickej sociológie známeho zákona techno-humanitárnej rovnováhy, rozvoj bojových a výrobných technológií vyžaduje zdokonaľovanie prostriedkov kultúrnej regulácie, inak sociálny systém stráca stabilitu. Súčasné technológie kladú pred ľudstvo aktuálnu úlohu – odstrániť fyzické násilie zo sociálnej praxe.

Pritom predchádzajúce mechanizmy (náboženstvá, ideológie) sa stávajú kontraproduktívne, t. j. hrozí bumerangový efekt – katastrofálny nárast entropie. To, čo bolo prijateľné v kombinácii s mečmi a kušami, stávalo sa pre spoločnosť s pušným prachom sebadeštrukčným, blízkym ku globálnej samovražde v ére balistických rakiet a hrozí fatálnym koncom v kombinácii s nanotechnológiou, robototechnikou, génovým inžinierstvom atď.

Úroveň fyzického násilia, podľa špeciálnych výpočtov, je v súčasnom svete značne nižšia, než v ľubovoľnej predchádzajúcej historickej epoche. (Úroveň násilia sa vypočítava podľa vzorca koeficientu krviprelievania – čo je pomer stredného počtu vrážd za jednotku času k počtu obyvateľov.). Súčasne mimoriadne vzrástla citlivosť ľudí voči násiliu, ale tiež sociálna hodnota násilia. Najnovšie technológie sú stále lacnejšie, rozdiel medzi vojenskými a mierovými technológiami sa stiera, čím sa prístup k vedomostiam a potenciálne nebezpečným zručnostiam uľahčuje. Následne kontrola nad nimi uniká z rúk štátu a zodpovedných vlád a stáva sa vlastníctvom súkromných korporácií, počítačových „géniov“, ktorí nie sú zaťažení sociálnou zodpovednosťou alebo skúsenosťami systémovej analýzy následkov. Konflikty sa delokalizujú a každý, ako nikdy predtým, hrozí globálnymi následkami.

V súvislosti s nebývalou dostupnosťou moderných technológií, americký vedec a programátor B. Joy, v r. 2000 veľmi príhodne poznamenal, že **éra zbraní hromadného ničenia je nahradená érou vedomostí hromadného ničenia**. Podľa zákona techno-humanitárnej rovnováhy, vnútorná stabilita sociálneho systému klesá s rastom jej závislosti od individuálnych činností, ak kultúra nestihne zdokonaľovať mechanizmy vonkajšej a vnútornej kontroly, v súlade s so zrýchľujúcim sa rozvojom technológií. Od toho rozhodujúcim spôsobom závisí perspektíva zachovania planetárnej civilizácie.

V týchto podmienkach je „náboženskoideologická renesancia“, **návrat k dávno prežitým svetonázorom, smrteľnou hrozbou pre súčasný svet**. Mnohokonfesionálne Rusko riskuje, že padne ako jedna z jeho prvých obetí, ak vedci, umelci a pedagógovia nedokážu efektívne odolávať presile ideológov a klerikálov.

Príspevok predniesol jeho autor - Akop Nazaretjan - na konferencii „Budúcnosť vedy a vzdelávania v kontexte globalizačných procesov“, ktorú usporiadala Sankt – Peterburgská sekcia Ruskej humanistickej spoločnosti v Dubne 17.4.2010. Zvýraznenia textu redakcia.

Preložil: J. Vanko

Kresťanský štátny terorizmus v Argentíne

A. Rehák: Christian state terrorism in Argentina

Abstract: Analysis of christian religious terrorism motivated by an interpretation of Christianity on the basis of the Holy text. It seeks justification of its violent activities in the theology of a religion, with examples from Argentina, Nicaragua, Guatemala, Honduras and Salvador.

V našej verejnosti prevláda názor, že náboženský terorizmus je motivovaný zväčša, ak nie výhradne, moslimskou vierou. Je to sčasti zapríčinené aj jednostrannými informáciami masmédií a tento chybný názor umelo udržiavajú aj fundamentalistické kruhy „kresťanského“ Slovenska, ktoré čoraz viac prenikajú do všetkých sfér nášho verejného života.

Pravda je celkom iná. **Všetky náboženstva môžu motivovať k terorizmu** a pokiaľ budú na svete náboženstvá, bude sa vyskytovať aj náboženský terorizmus.

Treba však začať s definíciou týchto pojmov: Podľa Encyclopedia Britannica (1999) je **terorizmus** „systematické používanie teroru alebo nepredvídaného násilia proti vládam, verejnosti a jednotlivcom so zámerom docieliť politické ciele“.

Únosy a vraždenie realizované štátnymi orgánmi na zastrašovanie občanov, ako v prípade nacistov v Nemecku alebo argentínskou vojenskou juntou (1976-1983), treba nazývať **„štátny terorizmus“**.

Kresťanský terorizmus je náboženský terorizmus, ktorý je motivovaný interpretáciou kresťanstva; teroristi svoje skutky opierajú o „Sväté písma“ alebo opodstatnenie svojich násilníckych aktivít hľadajú v teológii príslušného náboženstva.

Náboženské občianske vojny sa prelínajú s náboženským terorizmom, a preto je niekedy ťažké nájsť medzi nimi ostrú hranicu.

Vojenské oddiely smrti v Strednej a Južnej Amerike

Ich pôsobiskom boli najmä Argentína, Nikaragua, Guatemala, Honduras a El Salvador. (Spracované podľa referátu S. R. Shearera: Vojenské oddiely smrti prinášajú kráľovstvo božie terorom, mučením a smrťou – dostupné na internete: http://www.antipasministries.com/html/file0000105.htm)

Vojenské oddiely smrti o sebe vyhlasovali, že sa zúčastňujú na „svätej vojne“ v záujme božieho kráľovstva, sekularizmus pokladajú za satanské dielo. Členov oddielov smrti označovali ako „oddaných kresťanov“.

Oddiely boli organizované podľa vzoru protišpionážneho programu „Phoenix“, uplatňovaného Američanmi vo vietnamskej vojne. Spočiatku to bol plán účinného vypočúvania a získavania informácií, ale napokon sa zmenil na starostlivo plánovanú a riadenú stratégiu systematického mučenia a vrážd. Argentínski dôstojníci boli s týmito metódami podrobne oboznámení a vycvičení v USA na rôznych vojenských základniach. Argentína uplatňovala tieto beštiálne metódy najmä na potlačenie rozmáhajúceho sa hnutia „teológie oslobodenia“, ktoré videlo konečný cieľ cirkvi v oslobodení ľudí od biedy a útlaku.

Korešpondent New York Times, Raymond Bonner, popísal metódy výsluchu takto: Hneď na začiatku vrazia nôž pod nechty a vytrhávajú ich. Potom zlomia obe predlaktia. Nasleduje vypichnutie očí a rozrezávanie kože na rôznych miestach tela. Napokon skalpujú, t. j. odrezávajú kožu vlasmi pokrytej časti hlavy. Posledný „zákrok“ je poliatie benzínom a upálenie zaživa. Ženám odrezávali nohy a vrážali im železnú tyč do maternice. Stredovekí inkvizítori by bledli od závisti!

Argentínski mučitelia sa stali inštruktormi aj pre katanov z El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu. V krajine bolo asi 15 koncentračných táborov mučenia a smrti, z ktorých bol najznámejší Escuela. Zadržaní boli mučení a napokon vyhadzovaní z helikoptér do mora žralokom. Sú správy, že im pred vyhodením rozrezali bruchá, aby krvou prilákali žraloky.

Niekto by mohol namietať, že tieto teroristické skutky mali politický cieľ – potláčať ľavicové marxistické hnutia. Odporujú tomu najmä dôkazy o náboženskej motivácii samotných vykonávateľov - vrahov a aj prepojenia s náboženskými organizovanými fanatikmi ako Svetová protikomunistická liga (World Anti-Communist League - WACL), založená reverendom Sun Myung Moonom, vodcom Unifikačnej cirkvi.

Tento náš náčrt, hoci aj neúplný, je poučný. Svedčí o tom, že **náboženský terorizmus môže vyvierať z každého náboženstva, nielen z islamu**. Poukazuje aj na to, že teoretické nabádanie náboženstiev ku konaniu dobra sa v praxi môže zvrtnúť na pravý opak. Dokazujú to aj zdokumentované zločiny motivované náboženským fanatizmom; tie patria medzi najbeštiálnejšie, aké sa vyskytli v dejinách náboženstiev a cirkví od ich vzniku až doteraz.

V ostatnom čase Argentína podala obžaloby proti tým členom vojenskej junty, ktorí mučili a vraždili. Medzi nimi sú aj kňazi:

Von Wernichs a

Francisco Primatesta.

V inom súdnom pojednávaní boli prednesené svedectvá, že vojenskí kapláni presviedčali vojakov, že vraždením a mučením nerobia nič zlé. Cirkev v Argentíne vypracovala „teológiu smrti”, ktorá pripomína ideológiu fašizmu pripúšťajúcu, že niekto môže byť povznesený nad morálne zákony záväzné pre ostatných.

A. Rehák

LIST ČITATEĽA

Ako som sa stal ateistom

P. Gollubič: On becoming an atheist

Abstract: The author, a retired teacher, describes his personal journey to becoming an atheist.

Volám sa Pavel Gollubič, mám 60 rokov; pochádzam z normálnej kresťanskej rodiny, v ktorej mi v mojom názore nik nebránil, aj keď snahy presvedčiť ma v rodine boli. Keď som v roku 1970 dosiahol vek 18 rokov, oficiálne som vystúpil z cirkvi. Za kolkový poplatok v hodnote 50.- Kčs to za socializmu bolo možné.

Už ako malý chlapec som sa rád dívaval na veľký obraz nad posteľou, kde Ježiš vyťahoval z tŕnia malú ovečku. Ten obraz sa mi vtedy páčil. Veľmi nábožensky založená stará mama mi raz povedala, že ovečky symbolizujú nás ľudí a ovečka v tŕní predstavuje poblúdených ľudí. Už vtedy sa ma dotklo, že mám byť ovcou, ktorú niekto pasie! Na obraz som sa začal pozerať s nevôľou.

Keď som raz so starou mamou pásol kravy, zastavil sa pri nás miestny farár a rúčkou bakule ma za krk pritiahol k sebe. Niečo sa ma spýtal a ja som mu odpovedal; čo – to sa už nepamätám. Pamätám sa však, že stará mama mi potom viackrát pripomínala, že jej vtedy povedal: „Z neho dobrý kresťan nikdy nebude“. Od tejto udalosti som farárov nemal rád a hoci dovtedy som so starou mamou chodieval do kostola skoro každý deň, odvtedy som nechcel chodiť ani v nedeľu. Ale keďže ma nútili, tak som navonok šiel, ale celú omšu som strávil na cintoríne a skúmal som mravce a rôznu chrobač. Ešte šťastie, že v zime som nemusel chodiť do kostola, lebo bol ďaleko.

Trvalo to dosť dlho. Potom ma už mravce prestali zaujímať, a tak som vždy cez cintorín prešiel do lesa. Lenže našli sa „dobrí ľudia“, ktorí na mňa žalovali. To som bol už šiestak a na „rodinnom súde“ som sa spýtal starej mamy, či má zmysel chodiť do kostola, keď neverím v Boha. Stará mama bola šokovaná, no uznala, že to naozaj nemá zmysel.

V škole som so záujmom študoval vznik vesmíru, vývoj života na planéte, zaujímala ma Wegenerova teória o pohybe kontinentov, Darwinova evolučná teória a pod.

Postupne som sa stával presvedčeným ateistom. Aké šťastie, že som mladosť a časť dospelého života prežil v socializme. Mnohí naň neustále nadávajú, no mne bol veľkou oporou.

Vyštudoval som na SVŠ v Žiari nad Hronom a v Banskej Bystrici. Štúdium som ukončil v r. 1970. V rokoch 1970 – 1974 som študoval na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, kde som štúdium ukončil štátnou záverečnou skúškou 13. júna 1974. Po vojenskej základnej službe v Prachaticiach, kde som pôsobil v politickej skupine ako propagandista, stal som sa učiteľom ZŠ v Slovenskom Právne a pôsobil som tu 36 rokov, až do 31. decembra 2010. Teraz som v invalidnom dôchodku.

Do roku 1989 som svoj ateistický svetonázor bral ako samozrejmosť, po prevrate som začal byť na svoj svetonázor veľmi hrdý. Tým viac, čím sa náboženstvá, a hlavne katolicizmus, začali otvorene rozpínať a robili si nárok na rozhodovanie, čo je dobré a čo je zlé! V škole som už pochopiteľne nemohol mať ateistický krúžok, no svoje názory som vždy prezentoval otvorene aj pred žiakmi. Bol som hrdý aj na to, že v mojej triede chodilo na náboženstvo len 6 žiakov.

V upevnení môjho názoru sa prejavili aj početné diskusie a polemiky s kňazom, ktorý v našej škole vyučoval náboženstvo.

O Spoločnosti Prometheus som už veľakrát počul, ale až keď som si dal domov zaviesť internet, dozvedel som sa o SP oveľa viac, a dnes už pravidelne navštevujem www stránky SP. Dokonca som sa stal aj členom SP.

Som presvedčený, že rozpínavosť RKC na Slovensku je v súčasnom období už neúnosná. V médiách každý deň dostávajú veľký priestor, ale veľká skupina občanov bez náboženského vyznania túto možnosť nemá. Nábožensky neveriaci občania nemôžu verejne prezentovať svoje názory a vyvíjať tomu zodpovedajúcu činnosť.

Pavel Gollubič, Slovenské Pravno

OSOBNOSTI HUMANIZMU

Pavol Paška jubiluje

J. Č.: 95th birthday of Pavol Paška

Abstract: Biographical sketch of docent Paška who celebrated his 95th birthday on June 10, 2012. During his professional career he was the director of the Cultural research center in Bratislava and worked in theory of adult pedagogy and history of adult education.

10. júna 2012 sa dožil 95 rokov doc. PhDr. Pavol Paška, CSc., rodák zo Zvolenskej Slatiny, pôvodným povolaní učiteľ. V rokoch 1936-1945 pôsobil na viacerých školách.

Po oslobodení prešiel do sféry osvetovej činnosti. Aktívne pracoval ako jej organizátor aj riadiaci pracovník. Najprv na Okresnom národnom výbore vo Zvolene, potom na Krajskom národnom výbore v Banskej Bystrici a napokon na Povereníctve informácií a osvety v Bratislave.

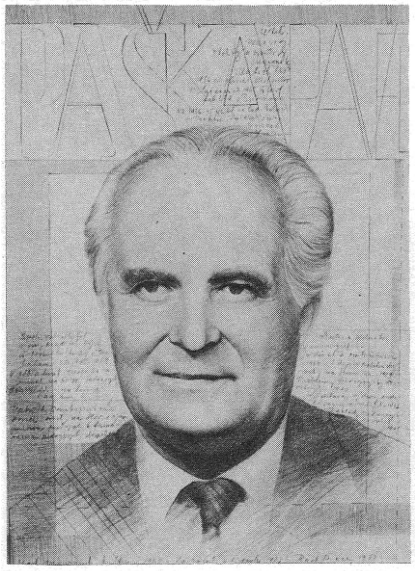

V rokoch 1953-1950 bol riaditeľom Osvetového ústredia v Bratislave. Po reorganizácii pôsobil ako vedúci pracovník v Osvetovom ústave v Bratislave. Neskôr stál na čele úsilia vybudovať Výskumný ústav kultúry a verejnej mienky (neskôr Výskumný ústav kultúry). Od jeho vzniku tejto novej organizácie v roku 1968 stál na jej čele vo funkcii riaditeľa. Súčasne sa venoval aj vedecko-výskumnej a teoretickej činnosti v odvetví kultúry, vrátane osvety. Stal sa popredným teoretikom v oblasti vzdelávania dospelých. Napísal viaceré knižné publikácie, ako napr. Učiteľ a osvetová práca, Základy pedagogiky dospelých, Problémy pedagogiky dospelých a ďalšie diela. V roku 1967 hodnosť kandidáta vied.

Významne sa podieľal na rozvíjaní edičnej a publikačnej činnosti. Prispieval do odbornej periodickej tlače, tvoril metodické materiály, vedecko-popularizačné a vedecké publikácie.

Patril medzi priekopníkov dejín osvety. Pre nás, svetských humanistov, je osobitne významná jeho knižná publikácia **Z dejín robotníckej osvety na Slovensku**. Povedané dnešnou terminológiou, bola to osvetová činnosť na báze sekulárneho humanizmu.

Dlhodobo pôsobil ako externý vysokoškolský pedagóg. Medzi študentmi bol obľúbeným učiteľom. V roku 1968 sa stal docentom.

Po celý svoj život sa venoval verejnej činnosti. Bola naozaj bohatá a pritom viacrozmerná. Jej podstatnou črtou bol opäť svetský humanizmus. V tejto súvislosti treba osobitne spomenúť jeho pôsobenie vo vedúcich funkciách v Socialistickej akadémii SSR.

Takáto činorodá bola životná púť doc. PhDr. Pavla Pašku, CSc. až do odchodu na odpočinok. V tomto obraze ho máme v pamäti aj my - svetskí humanisti. Prajeme mu, aby sa ešte dlho tešil z výsledkov svojej práce i z výsledkov práce svojich nasledovníkov, ktorí v nej pokračujú.

J. Č.

VYBERÁME Z KNÍH

Boj o myslenie detí – dokončenie

S. Law: The War for Children's Minds - conclusion

Abstract: The conclusion of the excerpts from S. Law's book The War for Children's Minds.

V tomto čísle prinášame dokončenie výťahu z knihy anglického filozofa S. Lawa Boj o myslenie detí (The War for Children´s Minds), ktorú vydalo Vydavateľstvo Routledge v Londýne a v New Yorku v r. 2006.

Závery a odporúčania

Existujú mocné argumenty v prospech liberálneho prístupu k mravnej a náboženskej výchove, ktorý **zdôrazňuje význam povzbudzovania k nezávislému kritickému mysleniu** a posudzovaniu, skôr ako viac-menej nekritické podriaďovanie sa autorite.

Rastie počet dôkazov, že **filozofická liberálna mravná výchova prináša trvalý merateľný výchovný prospech**, vrátane zvýšenej inteligencie a emocionálnej a sociálnej zrelosti.

Zdravá demokracia potrebuje občanov, ktorí myslia a súdia nezávisle. Musí zabezpečiť, aby mali intelektuálnu, sociálnu a emocionálnu zrelosť plniť svoje demokratické povinnosti a nestali sa psychologicky manipulovateľnými.

Liberálna výchova poskytuje aj dôležitú obranu proti určitému druhu morálnej katastrofy, aké sa v 20. storočí opakovane vyskytli na rozličných miestach (nacistické Nemecko, Rusko, Kambodža a Čína). Môže pomôcť imunizovať nových občanov proti úskokom náboženských kultov a rozličných foriem psychologickej manipulácie a vymývania mozgov.

Liberálny prístup je mocnou zbraňou proti relativizmu.

V nijakom prípade **nemôžeme odovzdať zodpovednosť za morálne súdy nejakej vonkajšej autorite**. Zodpovednosť za ne je ako bumerang – vždy sa k vám vráti.

Argumenty proti liberálnemu prístupu sú veľmi slabé. **Niet dobrého argumentu na návrat k morálnej a náboženskej výchove, založenej na autorite.**

Odporúčania v otázke náboženskej a morálnej výchovy

Nie sme proti náboženským školám. **Sme však proti náboženskej výučbe založenej na oddanosti autorite.**

Každá škola, štátna alebo iná, musí splniť nasledujúce úlohy:

- Mať **vyučovacie hodiny otvorenej filozofickej diskusie** o dôležitých morálnych, kultúrnych, politických a náboženských otázkach. Mali by ich viesť učitelia, ktorí nebudú robiť ani len jemný psychologický nátlak, aby žiaci nekládli určité otázky, alebo mali určité pevné názory (napríklad o náboženstve).
- **Poskytnúť svojim žiakom široké spektrum rozličných politických, morálnych a náboženských argumentov.** Dôležité je, aby alternatívne názory neboli zosmiešňované. Umožniť žiakom, aby si mohli vypočuť alternatívne názory od ich nositeľov. **Žiaci musia mať možnosť aktívne sa zapojiť do diskusie s príslušníkmi iných náboženstiev**, **ale i takými, čo nevyznávajú nijaké náboženstvo.** Náboženské školy často veľmi znervóznejú, ak ich majú vydať na pol hodiny do rúk ateistovi.
- **Kde sa poskytuje náboženská výchova, má sa podať aspoň základná filozofia náboženstva.** Tá má obsahovať diskusiu o klasických argumentoch pre aj proti existencii Boha. Žiaci, ktorí opúšťajú školu s „náboženskou výchovou“, v procese ktorej sa všetky námietky proti ich viere „rozplynuli vo vzduchu“, boli v skutočnosti indoktrinované, nie vychovávané.

Povzbudzovať žiakov myslieť kriticky a nezávisle nie je ich indoktrinácia; je to ich najlepšia obrana proti indoktrinácii.

Rodičovská sloboda

Rodič má právo poslať svoje dieťa do takej školy, ktorá ho bude vychovávať v súhlase s jeho náboženským presvedčením. Je v jeho záujme, nepovzbudzovať dieťa, aby myslelo kriticky o svojej náboženskej tradícii i o tom, že sa má stýkať len, resp. prevažne s deťmi svojho náboženstva, že nemá byť vystavované nebezpečenstvu iných názorov. Vláda nemá právo v tomto rodičom brániť.

Štát má rešpektovať rodičovské práva, pokiaľ je to rozumné. Sú však hranice. Ak niekto fyzicky alebo psychologicky poškodzuje alebo ohrozuje dieťa, iste máme právo zakázať mu to (napr. viazanie nôh dievčat v Číne). **Netreba rodičom zabrániť, aby nepoškodzovali psychologický rozvoj svojich detí?** Ak deťom hrozí, že vo výchove podľa vôle ich rodičov skončia ako intelektuálne, emocionálne a sociálne poškodené bytosti – ak budú výsledkom noví občania, psychologicky neschopní rovno stáť na vlastných nohách – nemáme zakročiť? Nie je dôležité, aby sme svojím konaním podporili zdravú demokraciu?

Rodičovská sloboda je zaručene veľmi pochybné ospravedlnenie na pripustenie existencie autoritatívnych škôl, nech sú politické alebo náboženské.

Mnohé náboženské názory sú aj politické. Náboženské názory na homosexualitu, miesto ženy v domácnosti, prerušenie tehotenstva, štát Izrael, džihád a dokonca aj chudobu a nespravodlivosť, sú silne politické. **V skutočnosti je málo stránok náboženskej viery, ktoré nemajú dôležitú politickú dimenziu.** Paušálny zákaz autoritárskej politickej výchovy tu nepomôže, ak neobsahuje aj zákaz veľkého počtu autoritárskych náboženských učení.

Mnohí ľudia považujú autoritárske náboženské školy nielen za únosné, ale niekedy dokonca za veľmi želateľné. **Prečo náboženský obsah vyučovania legitimuje prijatie autoritárskeho prístupu?** Prečo skutočnosť, že ak je to náhodou náboženská viera, znamená, že túžba rodičov po autoritárskej výchove sa má rešpektovať?

Jednou z príčin, prečo mnohí z nás, čo považujeme autoritárske politické školy za hrozivo orwellovské, strpíme (bez reptania) ich náboženské ekvivalenty, **je naša nevšímavosť. Autoritárske politické školy by boli veľkou a šokujúcou novinkou, ale autoritárske náboženské školy tu boli vždy.** To však nie je ospravedlnením ďalšej existencie takýchto škôl. To tiež neznamená, že ich ďalšou existenciou nemáme byť šokovaní.

Preklad R. Škoda, výber a odborná redakcia M. Beňo

Z HISTÓRIE NÁBOŽENSTVA A CIRKVÍ

Charles-Maurice Talleyrand – veľmajster politického jezuitizmu

2. časť

J. Čelko: Charles-Maurice Talleyrand – Grandmaster of political Jesuitism – Part 2

Abstract: Profile and life of C.-M. Talleyrand, the grandmaster of political jesuitism.

Biskup a politik

Základnou charakterovou črtou Talleyranda bola túžba po peniazoch a po moci. Preto veľkú pozornosť venoval politickému dianiu. Systematicky navštevoval popredné salóny madame de Tessé a madame de Genlis, ktoré boli svojráznymi politickými klubmi. Súčasne organizoval stretnutia vo svojom dome, na ktorých sa posudzovali najnovšie informácie o spoločenskom dianí, prerokúvali rôzne otázky politického, hospodárskeho charakteru, ako aj personálne zmeny v štátnych funkciách. Zrejme s tým cieľom sa urputne usiloval o prijatie do slobodomurárskej lóže. V novembri 1788 sa stal - sotva dva týždne po vymenovaní za biskupa - členom tajného spolku „Výbor tridsiatich“, ktorý tvorili významné osobnosti. Tak sa on, skrznaskrz konzervatívec, „včlenil“ do okruhu liberálov.

Treba uznať, že svoje skutočné presvedčenie, ako aj zámery vedel obratne skrývať. Súčasne dokázal vyčkávať na vhodné situácie, v ktorých si vyberal najvhodnejšie posty. Urobil tak napr. v súvislosti s už spomenutou voľbou za

jedného z dvoch generálnych dozorcov vo vzťahu k cirkevnému majetku. Sám o tom neskoršie napísal, že sa mu vtedy otvorila cesta aj k „verejnej kariére“, ale radšej rýchlo využil postavenie generálneho agenta duchovenstva, ktoré mu sľubovalo rozšírenie zaujímavých vzťahov. Teda aj pre jeho perspektívne zámery, ktoré presahovali cirkevné rámce. V skutočnosti však stále poškuľoval po „svetskom“ poste, ku ktorému sa však chcel dostať za pomoci cirkvi.

Ch. M. Talleyrand

Takáto príležitosť nastala, keď sa kráľ Ľudovít XVI. rozhodol zvolať zasadanie Generálnych stavov. Vtedy Talleyrand prerušil pomerne dlhý pobyt v Paríži, kde sa zdržiaval viac ako v sídle biskupstva, poponáhľal sa medzi „svojich kňazov“, a to s veľmi konkrétnym cieľom: získať ich, aby ho vyslali ako svojho zástupcu do duchovenskej časti Generálnych stavov. Rozbehol svojráznu predvolebnú kampaň, v ktorej bohato využíval svoj intelekt, osobné čaro, ale aj klam a pretvárku. Výsledok predvolebnej kampane bol úspešný a Talleyrand sa stal diecéznym zástupcom na zasadaní Generálnych stavov.

Generálne stavy mali tri časti – duchovenskú s 300 členmi, aristokratickú s 291 členmi a „tretí stav“ mal 600 členov. Všetky boli vnútorne silne diferencované. V duchovenskom stave mali prevahu radoví farári nad urodzenými prelátmi. Rámcovo sa zliali do dvoch skupín. Jedna sa zoskupila okolo silne konzervatívneho Lallyho a do čela druhej sa dostal Tayllerand, o ktorom sa už vedelo, že je stúpencom Ľudovíta Filipa, vojvodu Orleánskeho. To znamenalo, že Tayllerand bol za zachovanie monarchie, ale v zreformovanej podobe.

Generálne stavy sa podľa zámerov kráľa, stali nemohúcimi orgánmi, v ktorých sa neustále rečnilo a nič reálne sa nerobilo. Viedlo to k mnohým sporom a k čoraz väčšej nespokojnosti tretieho stavu. Napokon sa tento stav chopil iniciatívy a 17. júna 1789 sa vyhlásil za Národné zhromaždenie. O dva dni na to sa k Národnému zhromaždeniu pridala väčšina prvého, teda duchovenského stavu. Tento nečakaný postup členovia Národného zhromaždenia nadšene privítali. Začiatkom júla 1789 tak urobil aj šľachtický stav, v ktorom bolo 90 liberálne zmýšľajúcich členov.

V takejto zostave poslanci premenili Národné zhromaždenie na Ústavodarné zhromaždenie. Viacerí poslanci – kňazi sa aktívne zapojili do jeho činnosti. Napríklad arcibiskup z Vienne viedol prípravy na vyhlásenie novej ústavy. Talleyrand pozorne sledoval vývin udalostí a potom sa rozhodol pre politiku „možných ústupkov“ prv, ako by si to vynútila „sila ľudí z ulice“. Volil teda neúprimný, ale rafinovane zakrývaný postup. Tak sa mu podarilo vyvolať zdanie, že biskup Tayllerand je „priateľ ľudu a národa“.
V skutočnosti bol jeho vzťah k ľudovým masám povýšenecký až nepriateľský. Ich revolučné úsilie považoval za „scestné“ a všemožne ich sabotoval. Keď to nestačilo, uchýlil sa k nevídanej intrige.

V dňoch 16. a 17. júla 1789 prepukli ľudové vzbury. Počas nich došlo k nastoleniu moci Národnej rady v Paríži. Vtedy Talleyrand požiadal o stretnutie s kráľovým bratom Karolom d´Artoisom. Tento bol známy ako zástanca tvrdého a nezmieriteľného postupu voči narastajúcej revolúcii. Počas dvojhodinovej schôdzky Talleyrand dôrazne naliehal, aby proti revolučným masám zasiahla armáda. Dôvodil, že ak sa tak nestane, monarchiu čaká zánik. Žiadal, aby ihneď navštívil kráľa a požiadal ho o vydanie príslušného rozkazu armáde. Karol d´Artois tak urobil, ale keď sa nad ránom vrátil, oznámil, že kráľ ustúpi požiadavkám ľudu. Rozhorčený Talleyrand sa vrátil domov a mlčal. Až oveľa neskôr sa vyslovil, že kráľ vtedy prejavoval asi tak odvahu ženy pri pôrode. Karol d´Artois na druhý deň opustil Francúzsko. Vraj lákal aj Talleyranda. Ten to odmietol, lebo si myslel, že Bourbonovci nie sú schopní vládnuť a v emigrácii nevidel reálnu cestu pre seba. Nevábila ho skutočnosť, že by musel žiť ako vydedenec bez stáleho toku peňazí, ktoré boli jeho najväčšou láskou. Najmä keď videl, že situácia poskytuje veľa možností veľkého obohacovania a tak aj sľubnej kariéry bez

toho, aby to ohrozovalo jeho vnútorné presvedčenie.

Svoj nepekný ťah proti revolúcii úspešne zatajil. Kryl ho aj čoraz väčšou aktivitou v parlamente, kde sa tváril dôraznejšie ako predtým. Popri prijatí dekrétu, ktorým sa rušili šľachtické výsady a uzákonila sa rovnoprávnosť všetkých občanov, pripúšťala sa moc parlamentu kontrolovať kráľa. Takéto nečakané metamorfózy preukazoval aj v iných oblastiach. Najmä však v hospodárskej, ktorá ho vždy priťahovala.

Nevídaný úskok „priateľa ľudu a národa“

Je známe, že kráľ zvolal Generálne stavy pod zámienkou, aby spolu s nimi riešil ťažkú finančnú situáciu v krajine. Najmä prekonanie obrovského štátneho dlhu. V Ústavodarnom zhromaždení sa začali objavovať názory, aby v tomto smere pomohla aj cirkev. Ak nie inak, tak vyvlastnením jej veľkých majetkov, ktoré mali hodnotu troch miliárd livrov. Štát naliehavo potreboval „len“ sto miliónov livrov. Cirkev pri dobrej vôli teda mohla pomôcť štátu bez toho, aby sa majetkovo citeľne oslabila. Neurobila to. Akú pozíciu zaujal v tomto smere biskup Talleyrand?

Poznáme jeho stanoviská k problematike cirkevného majetku v rokoch 1780 -1785. Len po niekoľkých rokoch ich podstatne zmenil. Zrejme aj v dôsledku nepokojov, vyvolaných hladom, sa pripojil k poslancom, ktorí hlásali potrebu siahnuť na cirkevné majetky. Prejavil to výrazne svojím vystúpením, predneseným ráno 10. októbra 1789 na pôde Ústavodarného zhromaždenia. Prekvapeným poslancom navrhol vyvlastniť cirkevný majetok. Súčasne im predložil vlastný, detailne vypracovaný návrhu zákona. Poslanci sa rozdelili do dvoch táborov. Jeden vyvlastnenie nadšene schvaľoval, druhý bol kategoricky proti. Na výčitky niektorých nesúhlasiacich poslancov odpovedal, že v otázke cirkevného majetku „Nie je možné vystupovať polovičato, ale vysloviť sa nahlas. Raz mi dajú za pravdu. Ak prostriedok, ktorý navrhujem, nebude prijatý z rozumu, stane sa tak z nutnosti.“ (tamtiež, s. 81). Dňa 2. novembra 1789 Ústavodarné zhromaždenie po búrlivej debate Talleyrandov návrh schválilo. Cesta k vyvlastneniu cirkevného majetku bola formálne otvorená.

Bolo samozrejmé, že uvedený postup Talleyranda vyvolal protichodné ohlasy aj mimo Zhromaždenia. Na niektoré povrchne reagoval, iné nechal bez povšimnutia. V liste svojej bývalej milenke kňažnej Lambescovej uviedol, ako on sám chápal svoje konanie. Široko v ňom objasňoval mnohé stránky narastajúcej revolúcie a svoje rozhodnutie považoval za lepšie, ako opájať sa chimérami a ilúziami o zastavení revolúcie, alebo uspokojovať sa s polovičnými riešeniami. Obsahovalo však „čertovo kopýtko“ tým, že k revolučným požiadavkám pristupoval pokrytecky ako „k detinským a krutým náladám“, ktoré môžu vyvolať ďalšie útrapy pre vyvolené spoločenské vrstvy. Preto právom v liste kňažnej Lambescovej uviedol, že sa raz dočká spravodlivého uznania.

Značne protirečivé ohlasy malo vystupovanie biskupa - poslanca medzi kňazmi. Časť z nich obviňovala Talleyranda, že zradil duchovenstvo. On to však chápal inak. Konkrétne to charakterizoval v uvedenom liste, kde uviedol: „Samozrejme Vám budú vyprávať, že som sa zachoval voči duchovenstvu veľmi zle. Moja odpoveď znie: Zachoval som sa k nemu veľmi dobre, som presvedčený, že som mu poskytol jediný možný prostriedok, aby sa zbavilo odpornej situácie, blízkej úplnému zničeniu kléru“ (tamtiež, s. 82).

Návrhom na vyvlastnenie cirkevného majetku sa dostal Talleyrand medzi popredných predstaviteľov Ústavodarného zhromaždenia. Tak sa pred ním otvorili všetky dvere a tým aj možnosti upevňovať svoju kariéru. Veľký záujem mal o funkciu ministra financií. Ale jeho zámer prekazilo rozhodnutie parlamentu, že kráľ nemôže vyberať ministrov spomedzi poslancov. Stal sa členom viacerých parlamentných výborov, vrátane významných výborov pre verejné školstvo a pre financie. Potom ho parlament poveril, aby oslovil francúzsky národ a podnietil v ňom nové revolučné nadšenie. Bola to aktuálna úloha, lebo začali dvíhať hlavy rojalistické a iné kontrarevolučné zoskupenia, ktoré zaplavovali nielen Paríž, ale aj celé Francúzsko poburujúcimi brožúrami. Talleyrand ju splnil veľmi úspešne. Po jeho prejave dňa 10. 2. 1790 „Poslanci plakali, tlieskali a boli plní nadšenia, citu a radosti“ (tamtiež, s. 86). Jeho popularita vzrástla. Noviny písali o búrlivých prejavoch náklonnosti ľudí, keď ho stretávali na uliciach. Významnou odmenou mu

bolo - po ťažkom ochorení de Sieyesa - zvolenie za predsedu Ústavodarného zhromaždenia.

Jeho radosť trvala však len okolo poldruha roka. Ústavodarné zhromaždenie totiž koncom septembra 1791 ukončilo svoju činnosť. Nová ústava, prijatá tri týždne predtým, zmenila Francúzsko na konštitučnú monarchiu. Na základe tejto ústavy sa uskutočnili aj voľby do Zákonodarného zhromaždenia. Talleyrand sa nestal jeho členom, lebo zákon zakazoval kandidatúru bývalých poslancov. Zostala mu len funkcia v Direktóriu parížskeho departmentu. Jeho príjmy sa výrazne stenčili. Musel hľadať iné možnosti svojho uplatnenia, ktoré vždy zameriaval na získavanie peňazí a moci. Pomocou vplyvných priateľov, ktorí ho navštevovali v novom dome presedlal do sféry diplomacie a neskôr zastával popredné štátnické funkcie. V týchto sférach pôsobil až do svojich 80-tich rokov, keď sa vzdal funkcie francúzskeho veľvyslanca vo Veľkej Británii. Trvalo to skoro 40 rokov.

Táto jeho cesta je nesmierne zaujímavá. Okrem iného aj preto, že na nej bez akéhokoľvek ostychu a v miere naozaj prekvapujúcej používal metódy, ktoré majú súhrnný názov – **politický jezuitizmus**. No vtedy už nebol kňazom.

prof. Jaroslav Čelko

KRÁTKE SPRÁVY

Prehľad správ za máj – jún 2012

J. Sovová: News review May-June 2012

Abstract: Brief news summary reprinted from the Young Humanists portal, a chapter of Prometheus Society

apríl 2012

Klub Sisyfos **oceňoval najväčšie české pavedecké nezmysly minulého roku**. Jiří Grygar uviedol na pôde matematicko-fyzikálnej fakulty Karlovej univerzity štrnásty ročník recesistického ocenenia **Bludný balvan**, ktorý má „oceniť“ nepodložené tvrdenia, ktoré môžu byť pre verejnosť nebezpečné, škodlivé alebo jednoducho ju zavádzajú.

Patriť do tej „nesprávnej” cirkvi môže človeku v USA dosť často komplikovať postup v jeho kariére - pozri napríklad ťažkosti mormóna Mitta Romneyho s kresťanskými fundamentalistami v boji o prezidentskú nomináciu. Nepatriť do žiadnej cirkvi, ba priam **byť ateistom, môže byť ešte ťažšie** a aj preto je ateistov v USA tak málo. Vo Washingtone ich však bola väčšina, teda aspoň na akcii Reason Rally (čosi ako „zraz zdravého rozumu“ – pozn. red.) pred národnými pamätníkmi.

Prvého **kňaza súdia za to, že o zneužívaní detí mlčal**. Americký kňaz William Lynn si musel v súdnej sieni vypočuť interné poznámky, ktoré sám kedysi čítal. Podozrievajú ho, že problematických kňazov len presúval na miesta, kde mohli naďalej zneužívať deti. Hoci poznal ich mená, nedal tieto informácie vyšetrovateľom. V Spojených štátoch od roku 2002, keď sa prevalil škandál so stovkami zneužitých v Bostone, **uznali za vinných stovky kňazov**.

Ruská pravoslávna cirkev pod tlakom verejnosti priznala, že **na oficiálnej stránke cirkvi boli z fotky patriarchu Kirilla odstránené jeho drahé hodinky**. Hlava pravoslávnych veriacich ich mala na zápästí počas návštevy Ukrajiny spred troch rokov. Škandál s Kirillovými hodinkami, ktorých hodnota sa odhaduje na 30-tisíc eur, ešte zhoršil obraz pravoslávnej cirkvi v očiach ruskej verejnosti.

Prípravný hokejový duel sa musel hrať pred prázdnymi tribúnami kvôli rakúskemu zákonu, ktorý v krajine **zakazuje na Veľký piatok organizovať verejné akcie**. Hokejový zväz o existencii takéhoto nariadenia nevedel a v deň významného kresťanského sviatku naplánoval v Korutánsku zápas série Euro Hockey Challenge. Duel sa tak odohral bez divákov a organizátori sa vyhli finančnému postihu vo výške desaťtisíc eur.

Česká republika, ktorá patrí k najmenej zbožným krajinám na svete, od roku 1989 nijako **nereguluje počty duchovných**. Platy farárov a kňazov síce určuje vládne nariadenie, ale

štát cirkvám nijako nehovorí do toho, koľko duchovných si na výplatné listiny napíše. **Počty duchovných tak rastú bez ohľadu na realitu a úbytok veriacich.**

V anglickom Cornwalle sa pedagógovia rozhodli, že keď sa môže v základných školách ponúkať vyučovanie náboženstiev, ako sú kresťanstvo, judaizmus alebo dokonca islam, **mali by sa deti dozvedieť aj niečo o viere svojich skutočných predkov, t. j. Keltov alebo Germánov**. Rovnako tak majú právo učiť sa poznávať prírodu a vidieť ju očami pohanských kultov, ktoré si vážili každý strom i nenápadné studničky. Aj my **máme rovnaké korene ako obyvatelia Veľkej Británie**, ktoré sú navyše obohatené o slovanskú mytológiu.

Podľa nového zákona **môžu Česi požiadať lekára, aby ich nechal zomrieť**. Zákon platí len dva týždne, ale českým právnikom a lekárom vyzváňajú telefóny. Česi si chcú dať spísať tzv. living will (životný závet) a sami rozhodnúť o tom, kedy ich majú ešte lekári zachraňovať a kedy už odpojiť od prístrojov.

Zrejme si aj poriadne zarobili! Obrovský škandál otriasa katolíckou cirkvou po celom Španielsku. **Pred súd boli postavené mníšky, kňazi a lekári, ktorí po narodení odobrali matkám bez ich vedomia deti s tým, že zomreli.** Následne ich nelegálne predávali adoptívnym rodinám. Úrady evidujú až 1 500 prípadov, mnoho matiek pritom o svojich stále živých deťoch ani nemusí vedieť...

Najväčšia **koncentrácia ateistov je v Škandinávii** a v stredoeurópskych krajinách bývalého komunistického bloku s výnimkou Poľska. Medzi silne veriace národy patria Američania, Izraelčania alebo občania juhoamerického Chile.

Cirkvi už jasne povedali, čo chcú od novej vlády - **dostať do bežného života ešte viac náboženských princípov**. Týka sa to tak požiadaviek katolíckej Konferencie biskupov Slovenska, ako aj Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Niektoré z požiadaviek, ktoré by cirkvi chceli vidieť v programovom vyhlásení vlády, považujú odborníci za prehnané.

Niekoľko experimentov ukázalo, že **analytické myslenie podkopáva intuíciu a viera**. Napríklad aj vieru **v Boha**. „Medzi vedcami pritom prevláda konsenzus, že veľa z náboženskej viery má základ v intuitívnom procese“, hovorí pre magazín Science neurovedec Joshua Greene. Výsledkom všetkých testov napokon bolo zistenie, že **v okamihu, keď museli ľudia zapájať analytické myslenie, oslabovalo to ich vieru**.

Poslanec a hlavný tvorca volebného programu SaS Martin **Poliačik by rád dosiahol zrušenie tzv. Vatikánskych zmlúv**, ktoré Slovensko pred rokmi podpísalo s vtedajšou hlavou rímsko-katolíckej cirkvi. Ako zástupca liberálov povedal, že považuje za neštandardné, aby jedna cirkev využívala výhodu toho, že má na medzinárodnej mape svoje zastúpenie vo forme štátu.

Podobajú sa nám. Nielen keď sa smejú, ale aj svojimi schopnosťami a správaním. **Šimpanzy sú naši najbližší príbuzní.** Odhaduje sa, že predkovia človeka sa od predkov dnešných šimpanzov oddelili zhruba pred šiestimi miliónmi rokov, čo je na pomery zvieracej ríše len nedávno. O malý kúsok ďalej do minulosti sú vzdialení aj naši spoloční predkovia s gorilami či orangutanmi.

máj 2012

Katolícka **cirkev dostáva za vlády ľavicového Smeru ešte väčší priestor na presadzovanie svojich požiadaviek a predstáv o fungovaní spoločnosti**, ako keď boli pri moci strany, ktoré majú v názve označenie kresťanské. Po tom, čo ju premiér R. Fico prizval ako sociálneho partnera k tvorbe vládneho programu, ponúkol jej aj miesto v Rade solidarity a rozvoja.

Hoci je učenie svetových náboženstiev postavené na súcite a veľkorysosti voči ostatným, **veriaci sú v týchto dvoch aspektoch väčšinou horší ako ateisti a agnostici**. Teda minimálne v USA, kde masovo prevládajú kresťanské cirkvi. Podľa University of California v Berkeley veriacich okrem toho k veľkorysosti nemotivuje súcit, ale predovšetkým prestíž, uznanie veriaceho okolia a náboženská doktrína.

Aj keby to asi nikto neočakával, **pornografické webstránky sú oveľa bezpečnejšie ako adresy s náboženským či ideologickým obsahom**. Tie totiž častejšie obsahujú škodlivé kódy či softvér. Tvrdí to štúdia, ktorú v prie-

behu tohto týždňa zverejnila spoločnosť zaoberajúca sa internetovou bezpečnosťou Symantec. Z výsledkov vyplýva, že užívateľ je na náboženských stránkach vystavený trikrát väčšiemu riziku, že si stiahne aj škodlivý softvér, v porovnaní s erotickými webmi.

Vatikán vyšetruje **sedem kňazov rímskokatolíckeho rádu Legionári Kristovi** (LC), ktorí sú **podozriví zo sexuálneho zneužívania maloletých**. Predstavitelia rádu sa pritom po odhalení pedofilných zločinov zakladateľa Marciala Maciela dušovali, že ide o jediný podobný prípad v tejto vplyvnej kongregácii. Kultúra utajovania, ktorú Maciel vytvoril pre zatajenie svojich zločinov, umožnila ďalším členom rádu tajne zneužívať deti. Škandál bol o to väčší, že pápež Ján Pavol II. označoval Maciela za vzor zbožnosti.

Za vlády Ivety Radičovej **sa začalo modliť na Úrade vlády, za vlády Roberta Fica sa to chystá robiť časť poslancov každý rokovací deň v parlamente**. Aj keď slobodné prejavy viery poslancom nemožno uprieť, analytikov zaráža, že k modlitbám má dochádzať práve na pôde zákonodarného zboru. Ústava totiž hneď vo svojom úvode deklaruje Slovenskú republiku ako štát, ktorý je demokratický a právny, no neviaže sa na žiadnu ideológiu ani náboženstvo.

Farár v Južnej Kórei sa rozhodol **ignorovať zdravý rozum a zomrel od hladu vo viere, že vstane z mŕtvych**. Napriek jeho prehnaným očakávaniam sa tak nestalo. Pastor Džung zasvätil posledné dni života pôstu a modlitbám za členov svojej farnosti v hlavnom meste Soule. Pôst začal 9. apríla a zomrel o deväť dní neskôr. Svojej družke nariadil, aby ho nekŕmila a nevozila do nemocnice, pretože tri dni po smrti vstane, tak ako Ježiš, z mŕtvych.

Vatikánska cirkevná vrchnosť sa v sobotu verejne ohradila voči knihe, ktorá zverejnila interné dokumenty Svätej stolice opisujúce mocenské boje v najvyššej rímskokatolíckej inštitúcii, ako aj detaily chodu Vatikánskej banky. **Vatikán označil knihu talianskeho novinára Gianluigiho Nuzziho s názvom Jeho Svätosť za „trestuhodnú“ a varoval, že voči zodpovedným osobám vyvodí právne kroky.** Iný škandál prepukol už pred pár mesiacmi, keď na verejnosť prenikli interné obežníky, ktoré naznačujú korupčné správanie.

Pakistanská **vláda zablokovala prístup na sociálnu sieť Twitter z dôvodu plánovanej súťaže o najlepšiu karikatúru proroka Mohameda**. Ako informoval hovorca Pakistanského telekomunikačného úradu, stránku zakázalo ministerstvo pre informačné technológie kvôli obsahu „rúhačských materiálov“. Informácie o súťaži sa objavili aj na Facebooku, ten však vyhovel výzve pakistanskej vlády a reklamu odstránil.

Pred piatimi rokmi **vydával katolícky časopis, teraz z cirkvi vystúpil**. „Krajný materializmus, etický pokles a politický charakter cirkvi zapríčinili, že v tej cirkvi nemôžem byť,“ povedal **Janusz Palikot**, líder tretej najväčšej strany v Poľsku Palikotovo hnutie. Tá v minuloročných parlamentných voľbách oslovila až desať percent Poliakov v tradične katolíckej krajine.

Katolíci **pili zázračnú vodu z Ježiša, v skutočnosti tiekla zo záchoda**. Bombajskí katolíci žalujú muža, ktorý vyvrátil historky o zázračnej soche Ježiša, ktorá ronila vodu. **Sanal Edamaruku odhalil, že voda nemá liečivé účinky**, ale presakuje z toaliet. Rozzúrení katolíci ho obvinili z rúhania a šírenia protikatolíckeho jedu a už podali žalobu. Edamaruku by mohol v prípade odsúdenia na základe indického zákona o rúhaní stráviť až tri roky za mrežami.

Vláda preverí **možnosť zrušenia niektorého z cirkevných sviatkov**, čo vyplýva, podľa premiéra R. Fica, z požiadaviek zamestnávateľov. S predstaviteľmi katolíckej cirkvi preberal aj priebeh a výsledky ich rokovaní s bývalým ministrom kultúry D. Krajcerom o modeloch financovania cirkví. Aj o počte kresťanských sviatkov platí, že cirkev na Slovensku chce byť pápežskejšia ako pápež. Máme ich totiž viac ako väčšina európskych krajín, dokonca i v porovnaní so štátmi, ktoré sa hlásia k silným kresťanským tradíciám.

jún 2012

Jojkársky reportér J. Kačmáry skoro schytal ranu kabelkou. Pustil sa totiž do skúmania podnetu od jednej diváčky z východného Slovenska. Nepáčili sa jej praktiky istého pána farára. **Vyzval veriacich, aby sa mu každá rodina**

poskladala po desať eur na benzín. Keď sa reportér začal na to vypytovať, podarilo sa mu rozčúliť energické dôchodkyne.

Vatikán **kritizoval rímskokatolícke mníšky, že zišli z cesty** a chcel poslať do Spojených štátov troch biskupov, ktorí by na ne dohliadali. Mníšky však zareagovali pomerne ostrým prehlásením, keď krok Vatikánu označili za nepodložený a neprimeraný. Napätie medzi Organizáciou amerických mníšok (The Leadership Conference of Women Religious) a Vatikánom trvá už dlhé roky.

Ruskou dívčí punkovou skupinu Pussy Riot, jejíž členky byly zatčeny po protestním happeningu v moskevském chrámu, podpořil i jeden ruský malíř ikon. **Za spodobnění členek skupiny si vysloužil pokutu**, protože tak měl věřícím způsobit „duševní strádání“.

Pořádně **ze židle zvedly známého kliďase a vždy dobře naloženého režiséra Zdeňka Trošku** některé řeči a výroky zástupce katolické církve a takzvané katechetky. Troška se naštval a poslal celou církev svatou do horoucích pekel.

Silu svojej viery dokumentoval tým, že sa dotýkal hadov. Nakoniec ho jeden z nich zabil. „Hadí“ **pastor amerického Letničného hnutia Mack Wolford neprežil útok štrkáča**. Pre Letničné hnutie je vo všeobecnosti známe, že Bibliu berú doslovne a na bohoslužbách okrem iného vyháňajú démonov.

Náboženská víra neopravňuje žadatele o sociální dávky v Česku k tomu, aby odmítali do svého bytu pustit sociální pracovníky. **U Ústavního soudu tak se svou žádostí neuspěl český muslim - invalidní důchodce, který z náboženských důvodů (ochrana modlitebního místa) odmítal do svého bytu pustit úředníky z pražského magistrátu.** Ti si chtěli přímo u invalidy, který je odkázaný na pomoc druhých, ověřit, zda splňuje podmínky pro vyplácení příspěvku na péči.

Ruská **pravoslávna cirkev zjavne v posledných mesiacoch stráca morálnu autoritu veľkej časti ruskej verejnosti**. Jej hlava, patriarcha Kiril sa stal hrdinom viacerých škandálov, za čo mu teraz udelili cenu, o ktorú skutočne nikto nestojí: Strieborná topánka. Symbolizuje najväčší trapas, ktorého sa ocenený dopustil. Patriarcha ich má za sebou hneď niekoľko - najpopulárnejšie sú jeho vyhlásenia o skromnosti a umiernenosti a zároveň záľuba v rozkoši a drahých veciach.

Veriaci by mali **osláviť Sedembolestnú Pannu Máriu v nedeľu a nie voľným dňom** pre všetkých počas pracovného týždňa. Premiér R. Fico zástupcom katolíckej cirkvi predložil svoj návrh, ktorým by získal pre slovenskú ekonomiku žiadaný pracovný deň navyše.

Najmenej **päť mladých moslimov zabil v Nigérii dav rozhnevaných kresťanov po tom, čo islamistická skupina zaútočila na dva kostoly**. Informovali o tom predstavitelia tejto africkej krajiny. K zodpovednosti za útoky na kostoly sa prihlásila islamistická skupina Boko Haram a uviedla, že chcela dokázať, že ju nezastaví ani prebiehajúca ofenzíva bezpečnostných síl proti nej.

Vatikánska **banka sa momentálne zmieta v škandále s podozrením z prania špinavých peňazí sicílskej mafie**. Banka zatiaľ odmietla prezradiť informácie o účte vedenom kňazom práve v súvislosti s praním špinavých peňazí.

Nemeckí židia a moslimovia sa zjednotili proti spoločnému nepriateľovi – kolínskemu súdu, ktorý **zakázal obriezky z náboženských dôvodov**, pretože ide o „vážny a nezvratný zásah do ľudského tela“. Súd tak rozhodol v prípade štvorročného moslimského chlapca, ktorému na žiadosť rodičov urobili obriezku. Neskôr však začal vážne krvácať, lekára potom súdili za ublíženie na zdraví.

Spomedzi krajov je **najkatolíckejším nitriansky**. Celkovo sa ku katolíckej cirkvi na Slovensku prihlásilo 3,3 milióna Slovákov. V porovnaní s rokom 2001 však **rímskokatolíckej cirkvi ovečky ubudli**, a to o 361-tisíc ľudí. **Bez vyznania je dnes na Slovensku 725-tisíc ľudí.** Najviac z nich žije v Bratislavskom kraji - 161tisíc občanov. U 571 tisíc občanov štatistici vierovyznanie nezistili.

Pripravila: Jana Sovová z portálu Mladí humanisti - klub občianskeho združenia Spoločnosti Prometheus. *Podrobnosti nájdete na:* http://www.humanisti.estranky.sk/clanky/spravy/prehlad-sprav---januar-2012.html

Z nových kníh

Review of new books

de BOTTON, A.: Náboženství pro ateisty. Prel. P. Bakič.
Zlín : Kniha, 2011. 269 s.
Sprievodca bezvercov po užitočných stránkach náboženstva.

BROOKIE, J. H.: Veda a náboženstvo. Prel. Ľ. Hábová.
Bratislava : Kalligram, 2011. 439 s.
Zložitosť a diferencovanosť ovplyvňovania vedy a náboženstva v minulosti a v 20. storočí.

FINDOR, A.: Začiatky národných dejín v učebniciach dejepisu.
Bratislava : Kalligram, 2011. 263 s.
Národné dejiny a ich odraz v učebniciach dejepisu, ktoré vyšli u nás v rokoch 1920-2011.

GAŠPAROVIČ, I.: Prejavy a vystúpenia 2010.
Bratislava : Kancelária prezidenta SR, 2011. 259 s.
Texty vystúpení a prejavov prezidenta SR na Slovensku, v zahraničí a v médiách.

HIBBERT, Ch.: Borgiové a jejich nepřátelé 1431-1519. Prel. J. Fialová.
Praha : Argo, 2011. 281 s.
Populárno-historický náčrt približuje cestu španielskeho rodu Borgiovcov, ktorý sa dostal v renesančnom Taliansku a v cirkvi do najvyšších mocenských pozícií. Osudy rodu dokladá citáciami z dobových materiálov.

HOBBES, T.: Leviatan. Prel. E. Višňovský.
Bratislava : Kalligram, 2011. 732 s.
Práca o podstate, forme, moci cirkevného a občianskeho štátu vyšla pôvodne v roku 1651. Myšlienky autora sa stali základom moderných politických smerov, ktoré ovplyvnili celý rad spoločenských vied, nielen filozofie.

HRABOVSKÝ, M.: Rasová mytológia.
Bratislava : Kalligram, 2011. 175 s.
Pohľad na históriu rozčleňovania ľudí podľa rás.

KONIAR, I.: Tradícia spravodlivej vojny.
Ružomberok : VERBUM, 2011. 237 s.
Autorov kritický pohľad na tradičné vnímanie pojmu spravodlivá vojna. Sleduje štádiá vývoja spravodlivej vojny, zdôvodňovanie použitia vojenskej sily.

LIPTÁK, Ľ.: Storočie dlhšie ako 100 rokov.
Bratislava : Kalligram, 2011. 294 s.
Štúdie a eseje o dejinách a historiografii.

PICHLER, T.: Etnos a polis.
Bratislava : Kalligram, 2011. 131 s.
Súbor autorových štúdií zo slovenského a uhorského politického myslenia.

POGÁDY, P.: Emancipácia občana.
Bratislava : Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2012. 157 s.
Súbor esejí o súčasnom politickom, spoločenskom a kultúrnom dianí u nás.

VONDRÁŠEK, V. – PEŠEK, J.: Slovenský poválečný exil a jeho aktivity 1945 – 1970: mýty a realita.
Bratislava : Veda, 2011. 736 s.
Povojnový exil a menej známe fakty o činnosti exilových centrál.

Red.